

TAMPEREEN YLIOPISTO

Jukka Koivula

POLITIIKAN JOURNALISMIN TABLOIDISAATIO

PRESIDENTINVAALEISSA 2012

Journalistiikan pro gradu -tutkielma

Toukokuu 2015

TIIVISTELMÄ

POLITIIKAN JOURNALISMIN TABLOIDISAATIO PRESIDENTINVAALEISSA 2012

Tampereen yliopisto
Viestinnän, median ja teatterin yksikkö
KOIVULA, JUKKA
Pro gradu -tutkielma
86 sivua
Journalistiikka
Toukokuu 2015

Pyrin pro gradu -tutkielmassani selvittämään, millä tavoin tabloidisaatio ilmenee ja näkyy kotimaisen kovan uutisjournalismin sisällöissä. Tutkimusaineistona ovat Helsingin Sanomien ja Maaseudun Tulevaisuuden uutissivujen presidentinvaali-aiheiset uutisartikkelit tammi–helmikuussa 2012. Helsingin Sanomat ja Maaseudun Tulevaisuus ovat perinteikkäitä päivälehtiä, joiden uutisoinnissa keskitytään kovan journalismin aihepiireihin sekä pyritään ajankohtaisuuteen, neutraaliuteen ja tasapuolisuuteen. Juuri siksi ne tarjoavat hedelmällisen maaperän tabloidisaatiota käsittelevälle tutkimukselle.

Tabloidisaatiotutkimuksessa on kysymys rajanvedosta kovan uutisjournalismin ja viihteellistyneemmän, ”pehmeän” tabloidisen journalismin välillä. Tabloidisaatio terminä viittaa kehitystrendiin, jossa viihteelliset ja sensaatiomaiset piirteet leviävät kattamaan laajemmin journalistisia sisältöjä. Tabloidisaation esiintymistä päivälehtien uutisisällöissä kartoitetaan tutkimuksessani paikallistamalla erilaisia tabloidisaatiopiirteitä. Käytettävän sisällönanalyysin keinoin luokittelen tutkittavat artikkelit kovan journalismin piiriin kuuluviksi, tabloidisoituneiksi tai edellisten välimaastoon sijoittuviin.

Tutkimustulosteni valossa voidaan todeta, että tabloidisaatio on uinut osaksi Helsingin Sanomien ja Maaseudun Tulevaisuuden uutisointia. Toisaalta sen esiintyminen on verrattain vähäistä, ja populaarijournalismin kaikista revittelevimmät piirteet ovat molempien lehtien osalta marginaalissa.

Näen tabloidisaation ennen muuta osana journalistista evoluutiota. Journalismi ei ole mikään stattiainen monoliitti, vaan pikemminkin alituisessa muutoksessa virtaava monisäikeinen kokonaisuus. Journalististen sisältöjen tabloidisoitumisella voi olla negatiivisia seurauksia, mutta toisaalta parhaimmillaan se voi tehdä journalismista kiinnostavampaa. Tabloidisaatio kylläkin voi muodostua uhkaksi laatujournalismitte, jos journalistien ammattikunnassa ei ylipäättään jatkossa ole halua pitää kiinni hyvästä journalistisesta tavasta.

Avainsanat: tabloidisaatio, Helsingin Sanomat, Maaseudun Tulevaisuus, presidentinvaalit 2012, politiikka

SISÄLLYSLUETTELO

TIIVISTELMÄ.....	i
1 JOHDANTO JA TUTKIMUSKYSYMYS	1
1.1 Johdanto	1
1.2 Tutkimuskysymys	5
2 TABLOIDISAATION MÄÄRITTELYÄ.....	8
2.1 Tabloidisaatio ilmiönä.....	8
2.2 Tabloidisaatiokriteerit	11
3 TUTKIMUSAINEISTON ESITTELY	14
3.1 Katsaus tutkimusaineistoon	14
3.2 Tutkimusaineistona Helsingin Sanomat.....	15
3.3 Tutkimusaineistona Maaseudun Tulevaisuus	17
3.4 Asetelmia presidentinvaaleissa 2012	24
3.5 Vaalitulokset	32
4 SISÄLLÖNANALYYSIN KUVAUS.....	35
4.1 Katsaus sisällönanalyysiin	35
4.2 Aineiston sisällönanalyysi.....	36
5 EMPIIRINEN ANALYYSI.....	39
5.1 Tutkimustuloksia ja grafiikoita: Tabloidisaatiopiirteiden esiintyvyys Maaseudun Tulevaisuudessa ja Helsingin Sanomissa	39

5.2 Tabloidisaatiopiirteiden esiintyminen Maaseudun Tulevaisuudessa.....	42
5.3 Tabloidisaatiopiirteiden esiintyminen Helsingin Sanomissa.....	48
5.4 Kovan journalismin tunnuspiirteet Maaseudun Tulevaisuudessa.....	55
5.5 Kovan journalismin tunnuspiirteet Helsingin Sanomissa.....	56
5.6 Tabloidisen ja kovan välimaastossa, Maaseudun Tulevaisuus.....	57
5.7 Tabloidisen ja kovan välimaastossa, Helsingin Sanomat.....	60
6 YHTEENVETO	65
6.1 Ehdokkaiden ja teemojen käsittelytavat Maaseudun Tulevaisuudessa.....	65
6.2 Huutavan ääni erämaassa?.....	67
6.3 Teemat ja ehdokkaat Helsingin Sanomissa.....	69
6.4 Journalistiset ominaispiirteet Helsingin Sanomissa.....	72
7 JÄLKISANAT.....	76
7.1 Tabloidisaatio ja kotimainen media.....	76
7.2 Lopuksi.....	79
LÄHDELUETTELO	81

1 JOHDANTO JA TUTKIMUSKYSYMYS

1.1 Johdanto

Kiinnostus tutkimuksessani käsiteltävää aihepiiriä, tabloidisaatiokehitystä politiikan journalismissa, kohtaan johdatti minut graduaiheeni pariin. Halusin pureutua siihen, miten yhteiskunnallinen ilmiö, tässä tapauksessa presidentinvaalit, käsitellään kotimaisessa päivälehdissä. Itse journalismia opiskelevana, alalla työskentelevänä ja päivittäin uutisjuttuja sekä tiedotusvälineitä seuraavana olin jo pitkään pannut merkille, miten viihteelliset elementit ovat viime vuosina lisääntyneet päivälehtien sivuilla. Koin tarvetta ja mielenkiintoa syventyä kyseiseen ilmiöön enemmän ja seikkaperäisemmin.

Yhdistämällä kaksi mielenkiinnonkohdettani, poliittisen journalismin ja toisaalta siinä sekä yleisemmin journalismissa tapahtuvan viihteellistymis- ja tabloidisaatiokehityksen, päädyin graduni aiheeseen: ”politiikan journalismin tabloidisaatio presidentinvaaleissa 2012”. Helsingin Sanomat oli Suomen suurimpana päivälehtenä luonteva ja helppo valinta tutkimuskohteeksi. Toiseksi tutkittavaksi lehdeksi valikoitui Maaseudun Tulevaisuus, jossa olin työskennellyt ja työskentelen edelleen itse. Toivon tämän seikan tuovan tutkimustyöhöni tiettyä lisäarvoa. Maaseudun Tulevaisuus on lisäksi varsin toimiva ”vastinpari” Helsingin Sanomille, sillä tutkittavissa lehdissä tulee ilmi samojen aihepiirien käsittely kahdesta toisistaan poikkeavasta ja osittain vastakkaisestakin näkökulmasta käsin.

Toisaalta lehdissä on paljon samaakin. Helsingin Sanomien ja Maaseudun Tulevaisuuden uutisointia tutkiessani tarkastelen kahta kotimaista lehteä, jotka ovat perinteisesti keskittyneet uutisoinnissaan kovan journalismin alueelle.

Kovan ja viihteellistyneen journalismin välille oli aiempina vuosikymmeninä Suomessa helpompaa vetää selkeä rajalinja. Erottelua helpotti ennen kaikkea se, että viihteellisempi aineisto sijoittui kokonaan eri välineeseen kun kova uutisjournalismi, tai ainakin saman sanomalehden eri sivuille. Nykyään tämä ero on suuresti hälventynyt, ja viihteellinen sisältö on vuotanut koviin

uutisjuttuihin. Tutkiessani Maaseudun Tulevaisuutta ja Helsingin Sanomia pyrin paikallistamaan ja analysoimaan sitä journalistista rajapintaa, jossa sekoittumista tapahtuu. Journalismin tutkimuksessa tätä kategorioiden sekoittumista on alettu kutsua tabloidisoitumiseksi.

Ryhdyn tekemään tutkimusta avoimin mielin, joten en ala lähtökohtaisesti arvottamaan oletetun tabloidisaation esiintymistä myönteisessä saati kielteisessä mielessä. Suhtaudun tutkittavaan ilmiöön, kuten ylipäätään koko tutkimusaineistooni, kriittisesti mutta samalla avoimesti. Tabloidisaationomaiset elementit saattavat joiltakin osin heikentää, mutta myös toisaalta kohentaa uutisisältöjä, ja tehdä uutisoinnista luettavampaa. Erityisesti mielenkiintoni kohdistuu alueisiin, jossa kova ja pehmeä journalismi limittyvät ja yhtyvät.

Mediajulkisuus sijoittuu institutionaalisen poliittisen järjestelmän ja sitä ympäröivän muun yhteiskunnan väliselle harmaalle alueelle (Pernaa, 2007, 12.) Kantavana ohjenuorana on saksalaisen yhteiskuntafilosofi Jurgen Habermasin käsitys siitä, että modernin demokratian toimiminen edellyttää avointa poliittista julkisuutta. Suomessa politiikan ja journalismin suhde on läpikäynyt viime vuosikymmeninä merkittävän murroksen. Alkujaan poliittisten puolueiden kylkeen kiinnittynyt lehdistö toimitti poliittisen äänenkannattajan virkaa. Sittenmin suora kytkös puoluepolitiikkaan alkoi purkautua ja alettiin hiljalleen siirtyä kaupallisen lehdistön suuntaan. Suomessa tämä siirtymä poliittisesta lehdistöstä kaupalliseen käynnistyi sotien jälkeen, ensin melko ongelmattomasti (Väliverronen, 2009, 225.)

Vielä 1950-luvulla poliittisten vaikuttajien ja kansalaisten yhteydet olivat usein suoria, eivätkä mediavälitteisiä (Pernaa, 2007, 15). Television tulo vuosikymmenen lopulla mullisti koko mediakentän, ja kilpailuasetelma koventui kaikilla sen osa-alueilla. Viestintävälineiden teknisen kehityksen sekä journalismin muutoksen myötä poliitikoista julkisuuteen piirtyvä kuva alkoi muodostua enenevässä määrin mediavälitteisesti. Vähin erin ammattijournalistien ja ammattipoliitikkojen suhde on alkanut kiristyä (Väliverronen, 2009, 225.)

1970-luvulle tultaessa politiikka alkoi ammattimaistua ja myös politiikkaa käsittelevä mediajulkisuus yhtenäistyi. Sanomalehtien siteet puolueisiin alkoivat yksi toisensa jälkeen katkeilla.

1980-luvun vaihteessa journalismin kaupallistuminen alkoi kiihtyä ja iltapäivälehdet ilmaantuivat markkinoille. Voidaan nähdä, että kaupallistumiskehitys on edennyt vuosikymmen toisensa jälkeen. Lehdistön kaupallistumisen yhteydessä keskeiseen asemaan nousee tabloidisaatioksi kutsuttu ilmiö, joka on piirtynyt näkyviin journalismin sisällöllisten ja muodollisten muutosten myötä.

Sensaatiomaiset elementit rantautuivat Suomeen jo paljon iltapäivälehdistöä aikaisemmin. 1950-luvulla aikakauslehdistö kaihtoi tiettyjä yhteiskunnallisia tabuja, joista ei uskallettu kirjoittaa. Vuosikymmenen puolivälissä avauksia viihteellisempään ja sensaatiomaiseen suuntaan tehtiin monella rintamalla, useiden lehtien toimesta. Aivan omaa luokkaa raflaavuudessaan ja revittelevyydessään oli kuitenkin Hymy-lehti (Rantanen, 2003, 27.) Voidaan siis katsoa, että Hymy aurasi tien tulevien vuosikymmenten viihteelliselle lehdistölle.

Suomen mediakentän ominaispiirre on ollut painetun sanan vahvuus, mikä on näkynyt runsaana painotuotteiden määränä ja lukemisena (Lehtonen, 2001, 15–20.) 1990-luvun jälkipuoliskolla erityisesti iltapäivälehdet ja aikakauslehdet alkoivat vahvistaa merkittävästi asemiaan Suomen mediakentällä (Herkman, 2005, 68.) Joukkoviestinnän muutosta vielä 1990-luvun jälkipuoliskollakin hallitsi näin ollen ”vanha” printtimedia, mikä myös osaltaan vahvistaa käsitystä painetun sanan vankasta asemasta Suomen olosuhteissa.

Suomalainen nykyjournalismi kantaa mukanaan aiempia kehitysasteitaan, vaikkakin esimerkiksi puoluepoliittisesti sitoutunut journalismi on vuosikymmenten saatossa ajautunut marginaaliseen asemaan. Muutokset kotimaisen journalistisen kentän sisällä ovat olleet rajuja ja ajoittain äkkinäisiäkin. Journalismin tuottamisen välineet, ammattikunnan identiteetti ja suhde yleisöön ovat muuttuneet ratkaisevasti viidessäkymmenessä vuodessa. Samalla on muuttunut journalismin tapa järjestää ja välittää poliittista julkisuutta (Väliverronen, 2009, 227.) Kaupallistuneen lehdistön aikakaudella tutkimuksessani keskeisessä roolissa oleva tabloidisaatioksi kutsuttava ilmiö on uinut enenevässä määrin myös perinteisen, ”kovan” laatulehdistön liiveihin.

Mitä tulee suomalaiseen poliittiseen journalismiin nykypäivänä, lienee tarpeellista pyrkiä määrittelemään sen olemusta myös tavoittelemisen arvoisena ideaalina pidettävästä, ei-tabloidisesta

näkökulmasta käsin. Hyvin helposti käy nimittäin niin, että poliittisen journalismin pitävä määrittely luisuu ulottumattomiin. Kapeimmillaan poliittisessa journalismissa on kysymys eduskunnan ja hallituksen toiminnan seuraamisesta, laajimmillaan taas uutisoinnista koskien miltei mitä tahansa yhteiskunnallista toimintaa (Kantola & Mörä, 1998, 74–75.)

Risto Kuneliuksen antaman määritelmän mukaan journalismi on faktapohjaista, ajankohtaista, itsenäistä ja edustavaa joukkoviestintää. Journalismissa on teknisesti ottaen paljolti kysymys tapahtuneiden tosiasioiden pakkaamisesta ymmärrettävään muotoon ja välittämisestä edelleen yleisölle (Kunelius, 2010, 18–19.)

Kun käydään keskustelua journalismin laadusta, on syytä pitää mielessä median tehtävä demokratian edistäjänä ja kansalaisyhteisölleen vastuullisena yhteiskunnallisena instituutiona (Niemenen & Pantti, 2012, 131.) Tässä kohden palataan edellä mainittuun Jurgen Habermasin kuuluisaan ajatukseen siitä, että moderni demokratia tarvitsee toimiakseen avointa poliittista julkisuutta.

On tyypillistä, että journalismin laatu määritellään vastapoolista, ei-laadukkaaksi mielletystä, käsin. Usein on helppoa yksitotisesti todeta jonkin olevan journalistista roskaa. Laadun määrittely sen sijaan on kinkkisempää. Useimmissa maissa on voimassa jonkinlaiset journalistisen työn eettiset säännöt, jotka määrittelevät ja joiden kautta mitataan ja arvioidaan niin kutsuttua hyvää journalistista tapaa.

Suomessa journalistin eettiset ohjeet velvoittavat toimittajan työssä vaikuttavaa sitoutumaan hyvän journalistisen tavan noudattamiseen. 35-kohtaisessa, 1.1.2011 alkaen voimassa olleessa Suomen journalistiliiton journalistin ohjeissa ”hyvä journalistinen tapa” määritellään useista eri lähtökohdista käsin. Näitä ovat journalistin ammatillinen asema, haastattelijan ja haastateltavan oikeudet, virheen korjaus ja oma kannanotto, sekä yksityinen ja julkinen.¹

¹ <http://www.journalistiliitto.fi/@Bin/3734721/Journalistin+ohjeet+2011.pdf>

Journalistin ammatilliseen asemaan liittyvässä osiossa korostetaan journalistin velvollisuutta totuudenmukaiseen tiedonvälitykseen pyrkimisessä. Yleisön on voitava erottaa tosiasiat mielipiteistä ja sepitteellisestä aineistosta. Myöskään kuvaa tai ääntä ei saa käyttää harhaanjohtavasti. Otsikoille, ingresseille, kansi- ja kuvateksteille sekä muulle vastaavalle otsikoivalle tekstimateriaalille on löydyttävä sisällöstä katetta. Yksityiselämään kuuluvia erityisen arkaluonteisia seikkoja voi julkaista vain asianomaisen suostumuksella tai jos niillä on poikkeuksellista yhteiskunnallista merkitystä. Yksityiselämän suoja on otettava huomioon myös kuvia käytettäessä, journalistin ohjeissa todetaan.

Journalistien ammattikunta toimii lähtökohtaisesti varsin riippumattomassa asemassa, nojautuen itsesääntelyyn sekä ammattikunnan sisäiseen eettiseen ohjeistukseen. 2010-luvun journalistieettisissä ohjeissa ei journalismin sisällöllisiin tekijöihin pureuduta erityisen syvällisesti. Ohjeissa painotetaan, että sepitteellinen aineisto ja faktatiedot on kyettävä selkeästi erottelemaan toisistaan, ja lisäksi yksityiselämän suoja on huomioitava uutisjuttuja kirjoitettaessa.

Poliittista journalismia tarkasteltaessa muuttuu kysymys yksityisyydensuojasta sekä julkisen ja yksityisen rajapinnasta mutkikkaammaksi. Poliitikot ovat julkisuuden henkilöitä ja näin ollen heidän yksityisyydensuojansa on tavallista ihmistä rajatumpi.

Tämän pro gradu -työn tutkimusaiheena on presidentinvaaliuutisointi suomalaisissa päivälehdissä tammi – helmikuussa 2012. Rajankäynti yksityisen ja julkisen välillä on näin ollen väistämätöntä, ja jossakin määrin myös tabloidisaatiota tarkastelevan tutkimukseni ytimessä.

1.2 Tutkimuskysymys

Pyrin tutkimuksessani hahmottamaan, millaisena poliittisen journalismin uutisointi näyttäytyy 2010-luvun Suomessa. Tutkimuksellani pyrin pitkälti vastaamaan useampaan kysymykseen kerralla. Missä määrin politiikkaa käsittelevä journalismi on viihteellistynyttä tai tabloidisoitunutta? Miten merkittävä osuus päivälehtien poliittisen journalismin sivujen sisällöstä käsittelee ei-poliittista aihepiiriä ja kantaa sisällään tabloidisia piirteitä? Entä missä määrin journalismin

painopiste keskittyy niin kutsutun perinteisen kovan journalismin piiriin? Kuinka merkittävä osa toimitetusta uutisisällöstä taas jää kahden edellä mainitun välimaastoon?

Tutkimuskysymykseni kuuluu tiivistetysti seuraavasti: miten tabloidisaatio ilmenee poliittisen journalismin yhteydessä presidentinvaaleissa 2012? Otan tarkasteluuni kaikki vaaleissa ehdolla olleet kahdeksan eduskuntapuolueen ehdokasta ja keskityn heitä, yleisemmin presidentinvaaleja, sekä presidentti-instituutiota koskevaan uutisointiin vaalien kuuden viimeisen viikon ajalta, alkaen vuodenvaihteesta 2011 – 2012 ja päättyen presidentinvaalien toisen kierroksen varsinaisen vaalipäivän (5.2.2012) jälkeisen päivän uutisointiin. Tarkastelen Helsingin Sanomien ja Maaseudun Tulevaisuuden politiikan uutissivujen uutisjuttuja, jotka keskittyvät presidentinvaaleihin.

Laadin kattavan analyysin Helsingin Sanomien ja Maaseudun Tulevaisuuden uutissivujen presidentinvaaliaiheisista jutuista. Puntaroin tabloidisaation tunnusmerkkien, niin kutsuttujen ”tabloidisaatiokriteerien” esiintymistä kyseisten lehtien sivuilla ja toisaalta kiinnitän huomioni myös siihen, missä määrin tabloidisaatio ei kyseisessä aineistossa ilmene, jolloin uutisointi noudattaa ”kovan journalismin” tunnuspiirteitä. Lisäksi tarkastelen niitä risteyskohtia, joissa tabloidinen ja perinteinen ”kova” journalismi esiintyvät limittäin ja toisiaan tukien.

Molemmat lehdet ovat rakentuneet hyvää journalistista tapaa kunnioittavan pitkän suomalaisen journalistisen perinteen varaan. Ajankohtaisuus, faktapohjaisuus, neutraalius ja journalististen ohjeiden noudattaminen kuuluvat elimellisesti näiden lehtien työtapoihin. Siksi koen, että kyseiset lehdet ovat sopivia tutkimusaineistoni näkökulmasta.

Yhtäläisyyksien lisäksi on syytä huomioida myös edellä mainittujen kahden lehden perustavanlaatuiset eroavaisuudet. Helsingin Sanomat on laajalle yleisölle suunnattu yleislehti, joka ainakin pintapuolisesti pyrkii varjelemaan sitoutumattomuuttaan. Maaseudun Tulevaisuus puolestaan on erikoislehti, joka kiinnittyy tiiviisti etujärjestö MTK:n yhteyteen. Lehti keskittyy uutisoinnissaan palvelemaan ensisijaisesti maaseutuelinkeinojen piiristä elantonsa saavien etua. Toisaalta Maaseudun Tulevaisuus eroaa Helsingin Sanomista merkittävästi myös uutisoinnin

painopistealueissa. Siinä, missä Helsingin Sanomat keskittyy etupäässä pääkaupunkiseudun asioihin ja toissijaisesti koko maahan, palvelee Maaseudun Tulevaisuuden uutisvirta lähtökohtaisesti nimenomaan maakuntien Suomea.

Vertailtaessa näiden erilaisten lehtien tabloidisaatiota tai tabloidisoitumattomuutta, täytyy pitää mielessä niiden erilainen tausta, olemus ja tehtävä. Näin ollen toisistaan poikkeavien elementtien korostuminen Helsingin Sanomien politiikan sivuilla olevassa uutisjutussa, suhteessa Maaseudun Tulevaisuuden vastaavaan, on tyypillistä. Eroavaisuudet on kyettävä tutkimusta tehtäessä huomioimaan.

Käsittelen tutkimuksessani rajallisen, joskin laajan, määrän uutisjuttuja tiukasti rajatulta ajankaksolta. Vastaan tutkimusaineistoni pohjalta kysymyksiin siitä, missä määrin tabloidisaatio hallitsee presidentinvaaliuutisointia kahden valitsemani päivälehdessä uutissivuilla. Tältä pohjalta teen myös päätelmiä suomalaisen poliittisen journalismin nykytilasta, mutta tavoitteenani ei ole kuitenkaan tarjota valmiita vastauksia saati maailmanselitystä. Pysin vastaamaan kysymykseen siitä, miten presidentinvaalien kaltainen ilmiö käsitellään suomalaisessa asiapitoisessa päivälehdessä, ja mitä kaikkea tämän voidaan katsoa kertovan kansallisen uutisjournalismin nykytilanteesta.

2 TABLOIDISAATION MÄÄRITTELYÄ

2.1 Tabloidisaatio ilmiönä

Tabloidisaatio terminä viittaa kehitystrendiin, jossa viihteelliset ja sensaatiomaiset piirteet leviävät kattamaan laajemmin erilaisia journalistisia sisältöjä. Tabloidisaatio on verrattain uusi käsite, josta on alettu puhua 1990-luvun alkupuolella. Termin kantasana on tabloidi, joka alun perin tarkoittaa kahdesta vakiintuneesta sanomalehtikoosta pienempää. Nykyään se on alkanut tarkoittaa myös laatulehden vastakohtaa, sensaatiolehteä (Puhakka, 2001, 3.)

Tabloidien nähdään usein edustavan vastakohtaa hyvälle journalismille. Monesti hyvää ja huonoa journalismia määriteltäessä viitataan juuri niin sanottujen laatulehtien, kuten Helsingin Sanomien edustamaan hyvään journalismiin ja tabloidien, kuten Iltalehden edustamaa huonoon journalismiin (Ylönen, 2008, 13.)

Tunnusmerkkinä tabloidisaatiossa on, että journalismin sisällä aihepriorisointi kääntyy pois uutisista perinteisessä mielessä ja kohti viihdettä. Aihevalinta rajautuu perinteisen ”kovan” journalismin sijaan viihteeseen, urheiluun, rikoksiin ja skandaaleihin. Artikkelit ovat helpommin ymmärrettäviä, pinnallisempia ja esitystavaltaan yksinkertaisempia kuin niin sanotun tavallisen päivälehtien jutut. Tabloidimedia henkilöi, korostaa subjektia ja luo henkilökulttia (Rantanen, 2003, 12.)

Tabloidisaatio ulottuu sekä journalistiseen sisältöön että muotoon. Mediatekstit arkikielistyvät ja tunteellistuvat, ja toimittajasta tulee toiminnan silminnäkiä. (Puhakka, 2001, 44.) Tabloidisaatio tarkoittaa päivälehtien muuttumista populaarilehtien kaltaisiksi. Tabloidisaatio merkitsee tilaa, jossa ”kovan” ja ”pehmeän” journalismin väliset raja-aidat kaatuvat ja erilaiset tyyllilajit vuotavat toisiinsa. Kova-pehmeä -jaottelun voi pelkistää asia-viihde -vastakkainasetteluksi. Tällöin kovan ytimeen kuuluvat vallankäyttöä, kontrollia, politiikkaa, taloutta, elinkeinoelämää, hallintoa ja puolustuksellisia kriisejä käsittelevät institutionalisoituneet uutiset. Pehmeä uutinen puolestaan laajentaa uutistapahtumien kirjoa; se voidaan kirjoittaa melkein mistä vain, sillä

olennaista ei ole aihe itsessään vaan lähestymistapa. Pehmeissä uutisissa emotionaalisuus korostuu ja usein aihe rajautuu yksityisen elämän piiriin (Rantanen, 2003, 20.)

Tabloidisaatiota lähelle liukuu populaarijournalismin käsite. Varsinaiset tabloid-lehdet luetaan-kin kansainvälisessä mediatutkimuksessa kuuluviksi niin kutsutun populaarijournalismin piiriin. Yhdysvalloissa 1800-luvun alun niin sanottujen penny press -lehtien nähdään olevan populaarijournalismin esiaste. Sitten populaarijournalismin katsotaan nousseen kukoistukseensa 1800- ja 1900-lukujen taitteessa (Syrjälä, 2007, 4.) Nyky-Suomessa populaarijournalismia edustavat puhtaimmillaan iltapäivälehdet Iltalehti ja Ilta-Sanomat. Tabloidisaatiosta puhuttaessa voidaan sanoa, että kyseessä on populaarijournalististen sisältöjen siirtymä tai hivuttautuminen kovan journalismin piiriin. Viihteellisten ja sensaatiomaisten vaikutteiden vuotaminen asiajournalismiin on tabloidisaation ydintä. Tabloidisaatio on siis journalistisissa sisällöissä tapahtuvaa liikettä.

Median tabloidisaatiota on yleisesti pidetty tutkijapiireissä sekä journalistien keskuudessa ongelmallisena ja arveluttavana, sillä sen katsotaan huojuttavan herkkää rajaa toden ja epätoden, subjektiivisen ja objektiivisen, välillä. Täten tabloidisaation katsotaan heikentävän medioiden viestien sekä samalla niiden lähettäjien arvovaltaa: kevyempi viesti ei ole yhtä arvokas kuin painava sana. Journalismin kriisistä puhutaan usein. Sanomalehtien mainostulot ja levikit laskevat, ja samaan aikaan journalismin laadun koetaan heikkenevän ja vakavan asiajournalismin katoavan (Väliverronen, 2009, 13.) Edellä mainitut seikat ovat saaneet toimittajat ja tutkijat jopa kysymään, onko journalismi menettämässä paikkansa demokraattisen yhteiskunnan keskeisenä instituutiona.

Skandaaleista on tullut yhä tärkeämpi osa politiikan julkisuutta. Yksityisen ja julkisen raja onkin journalismissa jatkuvassa liikkeessä. Se, minkä ennen katsottiin olevan intiimiä ja henkilökohtaista, kuuluu nyt median arkipäiväistyneeseen agendaan ja uutiskattaukseen. Yksityisen ja julkisen tai viihteen ja politiikan sekoittuminen journalismissa palautuukin keskeisesti tabloidisaation käsitteeseen (Väliverronen, 2009, 262.)

Eräänlaisina edelläkävijöinä poliittisen journalismin muutoksessa ovat olleet Yhdysvallat ja Iso-Britannia, joissa poliitikkojen yksityiselämää koskeva skandaaliuutisointi on ollut yleistä jo pidemmän aikaa. Britanniassa skandaaleilla on ollut muista maista poiketen myös usein suoria ja välittömiä poliittisia seurauksia, kuten ministerien eroamiset tehtävistään skandaalisyytösten vuoksi (Tumber, 2004, 1128.)

Brittiläinen mediatutkija Colin Sparks on luokitellut laatulehdet ja tabloidilehdet viiteen eri luokkaan sen mukaan, miten niiden käsittelemät aiheet sijoittuvat julkinen – yksityinen -akselilla ja toisaalta kova – pehmeä -akselilla. Koviksi aiheiksi Sparks listaa politiikan, talouden ja yhteiskunnan, pehmeiksi puolestaan skandaalit, urheilun ja viihteen. Sparks on määritellyt viisi erilaista lehtityyppiä, jotka ovat vakava, puolivakava, vakava-populaari, sanomalehtitabloidi ja supermarkettabloidi (Sparks, 2000, 13.)

Ensimmäisen tyypin lehdet keskittyvät miltei yksinomaan politiikan ja talouden aiheisiin sekä yhteiskunnallisen tilanteen ja muutoksen tutkailuun. Toisen tyypin puolivakavat lehdet muistuttavat tyyllisesti ensimmäisen tyypin lehtiä, mutta niiden juttuvalikoima pitää sisällään myös kepeämpää artikkeliaainesta sekä feature-juttuja. Kolmannen tyypin lehdissä visuaalisuus ja ulkoasu korostuvat. Sisällöissä korostuvat skandaalit, urheilut ja viihde, mutta toisaalta ne kantavat itsessään myös asiapitoisempaa uutismateriaalia. Näitä kutsutaan vakava-populaari -lehdiksi. Neljännen tyypin lehdet, sanomalehtitabloidit, ovat niin kutsuttuja ”asiallisia tabloideja”, joissa kylläkin revitellään skandaaleilla ja viihteellisyydellä.

Perinteisen asiajournalismin ihanteet, uutiskriteerit ja tunnuspiirteet eivät kuitenkaan ole näille lehdille kokonaisuudessaan vieraita. Kyseiset lehdet saattavat esimerkiksi kirjoittaa aktiivisesti vaaleista politiikan yhteydessä. Viidennen lehtityypin muodostavat supermarkettabloidit, joissa ”kovia” uutisia on marginaalisen vähän tai ei ollenkaan. Lehden sisältö koostuu yksinomaan tai lähestulkoon kokonaisuudessaan viihteellisestä ja skandaalinkäryisestä aineistosta sekä yksityiselämän piiriin tunkeutuvasta urkintajournalismista. (Sparks, 2000, 14-15.)

Sparksin määritelmät eivät istu yksiin suomalaisen mediakentän kanssa edes puhuttaessa suoranaisesti tšekäläisistä tabloideista, iltapäivälehdistä. En käytä tutkimuksessani Sparksin tabloidisaatioluokitteluja lehtityypeittäin, sillä se ei olisi perusteltua suomalaisen lehtijournalismin oloissa. Britannialainen tabloidilehtistö on huomattavasti kovaotteisempaa kuin suomalaiset serkkunsa. En siksi voi vetää suoria yhtäläisyysmerkkejä saarivaltiossa tapahtuvan tabloidisaatiokehityksen ja -tutkimuksen sekä kotimaisen tabloidisoitumisen välille. Koen kuitenkin Sparksin ajatuksiin tutustumisen hedelmällisenä ja tutustumisen arvoisena metatasolla tabloidisaatiosta puhuttaessa. On silti äärimmäisen tärkeää huomioida kontekstisidonnaisuus eri maiden lehtikenttää tarkasteltaessa. Sparks toisaalta itsekin toteaa empiirisen aineiston osoittavan, ettei yhtä ainoaa yhdenmukaista, kaikkialla samankaltaisesti ilmenevää tabloidisaation prosessia ei ole havaittavissa (Sparks, 2000, 42.).

Sparksin käyttämää kova – pehmeä -jakoa journalismin sisällä pidän työni kannalta käyttökelpoisena, ja hyödynnän sitä tutkimuksessani. Tutkimukseni ytimessä on kysymys siitä, millä tavoin ja missä määrin tabloidiset elementit ovat uineet sisälle perinteiseen, faktakeskeiseen kovaan journalismiin.

2.2 Tabloidisaatiokriteerit

Käytän sisällönanalyysissä tabloidisaatiokriteereitä, joiden kautta arvioin tarkasteltavien lehtijuttujen sisältöä ja muotoa. Tutkimukseni teoreettinen viitekehys rakentuu näiden tabloidisaatiokriteereiden ympärille. Tabloidisaatiosta puhuttaessa journalismi voidaan hahmottaa akselina tai janana. Ensinnäkin akselin eri päissä sijaitsevat asiajournalismi ja tabloidinen uutistuote. Toinen rinnakkainen jakolinja muodostuu yksityinen – julkinen -jaottelun varaan.

Poikkeuksen kova-pehmeä -jaotteluun tekevät rikos- ja onnettomuus uutiset, jotka tyypillisesti sijaitsevat kovien uutisten alueella, mutta ovat tyypillisiä myös tabloidiselle uutisoinnille. Presidentinvaaliuutisoinnin yhteydessä en kuitenkaan ole tekemisissä rikos- tai onnettomuusaiheiden kanssa.

Käyn läpi koko tutkimusaineistoni, eli kaikki Helsingin Sanomien ja Maaseudun Tulevaisuuden uutissivujen presidentinvaaliaiheiset lehtiartikkelit, niin kutsutun yleisluonteisen tekstianalyysin kautta. Määrittelen ja paikallistan jutuissa esiintyvät tabloidisiksi mielletävät, sekä perinteisen asiajournalismin piiriin lukeutuvat tunnuspiirteet.

Tabloidisaatiokriteereinä käytän:

- 1) Henkilöitymistä,
- 2) horse race –journalismia sekä
- 3) dramatisoitumista.

Henkilöityminen on klassinen populaarijournalismin ilmiö, johon törmään tutkimusaineistossani toistuvasti. Horse race -journalismi korostaa kilpailuasetelmaa ehdokkaiden välillä. Horse race -uutisoinnilla onkin hyvin keskeinen ja korosteinen rooli HS:n ja MT:n eduskuntavaaliuutisoinnissa. Dramatisoitumisella viitataan tunteisiin vetoamiseen, äärimmäisyyteen ja mediakohuihin.

Kova – pehmeä -jaottelussa edellä mainitut lukeutuvat pehmeään, tabloidisen journalismisisällön tunnusmerkistön piiriin. Niin sanotun kovan, perinteisen uutisjournalismin piiriin kuuluviksi luen uutisjutut, jotka keskittyvät

- 1) ajankohtaiseen ja faktapohjaiseen päivänpoliittiseen uutisointiin,
- 2) presidentti-insituutioon ja presidentin valtaoikeuksien ydinalueeseen,
- 3) historialliseen ja poliittiseen taustoittavaan uutismateriaaliin, sekä
- 4) julkiseen valtaan, poliittisiin puolueisiin ja instituutioihin.

Analysoin tutkimusaineistoa edellä mainittujen kriteerien perusteella, sisällönanalyysin kautta. Kartoitan myös uutisjuttuja, jotka sijoittuvat puolittain perinteisen kovan journalismin ja toisaalta myös tabloidisen uutismateriaalin piiriin. Erityishuomiota kiinnitän sellaisiin uutisjuttui-

hin, joissa tabloidisaatio ja kova journalismi esiintyvät rinnakkain. Toisaalta keskityn huomiomaan ne jutut, joissa tabloidisaatio selkeästi torjutaan, mutta journalismista tehdään erilaisin tehokeinoin kiinnostavaa ja viihdyttävää.

Etsin tutkimusaineistostani paitsi tabloidisaatiokriteerit eri ilmenemismuodoissaan täyttäviä artikkeleita ja perinteisen kovan uutisen tunnuspiirteet täyttäviä uutisjuttuja, myös näiden välimaastoon sijoittuvia artikkeleita. Hahmottelen kiinnostavasti ja viihteellisesti kirjoitettuja uutisjuttuja, jotka ovat kuitenkin tiukasti ei-tabloidisia.

3 TUTKIMUSAINEISTON ESITTELY

3.1 Katsaus tutkimusaineistoon

Keskityn tutkimaan Helsingin Sanomien paperilehtien politiikkasivujen presidentinvaaliaiheisia artikkeleita ajalla 2. tammikuuta 2012 – 6. helmikuuta 2012 sekä Maaseudun Tulevaisuuden vastaavia aineistoja ajalla 2. tammikuuta – 8. helmikuuta 2012. Maaseudun Tulevaisuus ilmestyy kolmesti viikossa maanantaina, keskiviikkona ja perjantaina, josta johtuu epätahtisuus presidentinvaalien toisen kierroksen päättymisen ja asiasta uutisoinnin välillä.

Päädyin valitsemaan tutkimuskohteikseni kyseiset lehdet, sillä ne ovat levikiltään Suomen suurimmat päivälehdet. Edellä mainitut ovat myös tyyliältään ja kohderyhmältään erilaisia. Helsingin Sanomien edustaessa etupäässä pääkaupunkiseudun ja urbaanin Suomen asioita suuntaa Maaseudun Tulevaisuus huomionsa maaseudulle ja maakuntien Suomeen.

Molemmat lehdet myös yleisesti ottaen mielletään ei-tabloidisiksi, asiapainotteisiksi päivälehdiksi. Tabloidisaation tutkimus edellä mainittujen lehtien yhteydessä on näin ollen erityisen kiintoisaa. Tarkoitukseni ei ole tarkastella tabloidisaatiota sellaisissa lehdissä, kuten kotimaisen iltapäivälehdistön lippulaivat Iltalehti tai Ilta-Sanomat, joissa ilmiö on selkeästi ja yksiselitteisesti läsnä. Sen sijaan nostan tutkimukseni keskiöön julkaisut, joiden voisi periaatteessa kuvitella olevan tabloidisaatiolle varsin immuuneja. En nosta Helsingin Sanomien ja Maaseudun Tulevaisuuden rinnalle tarkasteluun voimakkaasti sisällöltään tabloidisoitunutta lehteä, vaan keskityn vertailemaan kahden olemukseltaan asiapitoiseen journalismiin kallella olevan päivälehdien uutissisältöjä.

Tutkimuksessani tarkastelen, miten presidentinvaalien kaltainen poliittinen ilmiö käsitellään näiden lehtien uutissivuilla. Tiukkojen uutisartikkeleiden ohella nostan tarkasteluuni presidentinvaaliaiheisia kolumneita, pääkirjoituksia sekä myös joitakin kulttuurisivujen juttuja, jotka liittyvät suoraan presidentinvaaliteemaan. Sen sijaan en tarkastele lukijoiden mielipidekirjoituksia. Erityisen kiinnostavaa on havainnoida kahden sanomalehden toisistaan poikkeavia ta-

poja käsitellä samoja ilmiöitä eri painotuksin. Valitsin alun perin presidentinvaalit tutkimusaiheekseni myös siitä syystä, että ilmiö on selkeästi ajallisesti rajattu. Alku- ja päätepiste on varsin helppo määrittellä, joka osaltaan helpottaa aihepiirin hahmottamisessa ja käsittelyssä.

Päädyin aloittamaan aineiston tarkastelun vuodenvaihteesta 2012, sillä tuolloin presidentinvaaleihin liittyvä uutisointi alkoi selvästi yltyä ja kiihtyä lehtien palstoilla. Ehdokkaat olivat rakennelleet asemiaan koko syksyn ja osa presidenttikandidaateista ilmoittautui leikkiin mukaan vasta varsin myöhäisessä vaiheessa. Presidentinvaalien varsinaisten ratkaisuhetkien voidaan katsoa ajoittuvan tammikuun alun ja helmikuun alun väliselle ajanjaksolle.

Tabloidisaatio on mielestäni varsin hedelmällinen lähtökohta presidentinvaaleja 2012 tutkittaessa. Tabloidisaatiolle ominaisia elementtejä voidaan havaita useita. Myös presidenttiehdokkaiden kampanjat itsessään pitivät sisällään varsin viihteellisiä piirteitä.

Haaviston vierailusta kohukansanedustaja Teuvo Hakkaraisen sahalla kehkeytyi valtaisa mediaspektaakkeli. Värysen Paavo & Vuokko -kampanjamukeista tuli vaalin hittituote, joiden myynti ylitti kaikki odotukset. Media palasi vielä useaan otteeseen tarkastelemaan mukien myyntitulannetta.

Paavo Lipponen esiintyi vaalimainoksessaan mörkömäisen koomisena, ja pahvi-Saulit jalkautuivat eri puolille Suomea vuoden 2006 presidentinvaalitaiston tapaan. Median tapa käsitellä poliittisia henkilöitä ja presidentinvaaleja näyttäisi viihteellistyneen, mutta samoin on käynyt myös kampanjoille.

3.2 Tutkimusaineistona Helsingin Sanomat

Helsingin Sanomat on levikiltään Suomen selkeästi suurin sanomalehti. Vuonna 2012 seitsemänä päivänä viikossa ilmestyvän lehden levikki oli 337 962 ja sunnuntailevikki 380 578.² Lukijoita lehdellä oli keskimäärin 859 000. Helsingin Sanomista käytetään puhekielessä lempinimeä ”Hesari”, sekä yleisesti lyhennettä HS. Helsingin Sanomat siirtyi broadsheet-lehtikoosta puolta pienempään tabloidiin vuoden 2013 tammikuussa. Perinteisesti Helsingin Sanomat on totuttu mieltämään asiapitoiseksi päivälehdiksi, joka toimitukselliselta sisällöltään lukeutuu perinteisen, kovan journalismin piiriin. Lehden brändinä onkin perinteisesti totuttu pitämään korkeaa journalistista laatua.

Lehti on perustettu vuonna 1889, alkujaan nuorsuomalaisen puolueen pää-äänenkannattajaksi. Tuolloin se kantoi nimeä Päivälehti. Vuonna 1904 nimi muutettiin nykyiseen muotoonsa Helsingin Sanomat. Samalla perustettiin Sanoma Osakeyhtiö, sittemmin Sanoma News ja nykyisin Sanoma Media Finland, joka kuuluu Sanoma-yhtymään. Ensimmäisinä vuosikymmeninä Helsingin Sanomat oli suomenkielisen liberalismien lippulaiva. 1900-luvun alussa se oli nuorsuomalaisen puolueen pää-äänenkannattaja ja sittemmin kansallisen edistyspuolueen pää-äänenkannattaja 1918 – 1932. Vuonna 1932 Helsingin Sanomat julistautui poliittisesti riippumattomaksi lehdeksi, joskin sen linja säilyi likeisenä suhteessa edistyspuolueeseen aina kyseisen puolueen hajoamiseen vuonna 1951 saakka.

Sotien jälkeinen aika oli Helsingin Sanomille nopeaa levikin kasvun ja taloudellisen vahvistumisen aikaa. Vuonna 1954 siitä tuli Pohjoismaiden suurin tilauslehti yli 236 000 kappaleen arkilevikillä ja lähes 260 000 kappaleen sunnuntailevikillä. Helsingin Sanomista tuli Pohjoismaiden suurin aamulehti vuonna 1981, kun sen arkilevikki ylitti 400 000 kappaleen rajan.

Helsingin Sanomat on jatkanut halki historiansa liberaalissävyytteisellä linjalla. Huomionarvoista on, tämänkin tutkimustyön kannalta, että lehti kuvaili pääkirjoituksessaan lokakuussa

² KMT-lehdistötiedote, 2013: http://www.levikintarkastus.fi/mediatutkimus/KMT_Lehdistotiedote_17.09.2013.pdf (Viitattu 20.4.2015)

2011 liberaalina pidettyä ehdokasta, vihreiden Pekka Haavistoa ”älykkäiden ihmisten ehdokkaaksi.”³ Lehden linjan voidaankin katsoa olleen 2000-luvulla kallellaan liberaalisti oikealle. Helsingin Sanomien liberaalishenkinen historiallinen tausta huomioiden tämä ei liene sangen yllättävää. Virallisesti lehti on kuitenkin ollut poliittisesti sitoutumaton vuodesta 1932.

2000-luvun mittaan Helsingin Sanomat on kärsinyt levikin rajusta laskusta.⁴ Kun lehden levikki oli vuonna 2000 vielä 446 380, oli se vuonna 2012 enää 337 962. Reilussa vuosikymmenessä levikki on siis pudonnut yli sadallatuhanella. Lehden levikki on laskenut tasaisesti vuosi toisensa jälkeen, joskin kiihtyvällä vauhdilla vuoden 2008 jälkeen. Useimpien päivälehtien osalta kehitys on ollut vastaavansuuntainen, mutta selkeästi maan suurimpana päivälehtenä Helsingin Sanomien levikin määrällinen lasku on ollut selkein ja dramaattisin.

3.3 Tutkimusaineistona Maaseudun Tulevaisuus

Maaseudun Tulevaisuus on Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliiton MTK:n pää-äänenkannattaja. Vuonna 2012 lehden levikki oli 81 774, mutta lukijoita sillä oli samaisena vuonna peräti 313 000.⁵ Näin ollen Maaseudun Tulevaisuus on Suomen toiseksi luetuin lehti. Merkittävästi suurempi lukijamäärä suhteessa lehden tilaajamäärään johtuu siitä, että Maaseudun Tulevaisuutta luetaan maaseudulla runsaasti julkisissa tiloissa, kuten esimerkiksi huoltoasemilla. Maaseudun Tulevaisuus on erikoissanomalehti, joka ilmestyy kolmesti viikossa maanantaisin, keskiviikkoisin ja perjantaisin.

³ Helsingin Sanomien pääkirjoitus, 2011. <http://www.hs.fi/paakirjoitukset/Pekka+Haavisto+%C3%A4lykk%C3%B6jen+ehdokas/a1305548274920> (6.3.2014)

⁴ Levikkitietokanta, 2014: <http://www.levikintarkastus.fi/levikkitietokanta/index.php> (Viitattu 20.4.2015)

⁵ KMT-lehdistötiedote, 2013: http://www.levikintarkastus.fi/mediatutkimus/KMT_Lehdistotiedote_17.09.2013.pdf (Viitattu 20.4.2015)

Maaseudun Tulevaisuuden ydintilaaajia ovat maaseutuelinkeinoista suoraan tai välillisesti toimeentulonsa saavat. Maaseudun Tulevaisuuden päätoimittajana vuodesta 2000 vuodenvaihteeseen 2015 saakka toimineen Lauri Kontron aikana, 2000-luvulla, lehti on kuitenkin suuntautunut laaja-alaisemmin maaseudun talouslehdiksi (Koivula, 2011, 8.) Kontro korostaa, että päätoimittajan tehtävänä on lehden linjan muovaaminen ja siitä huolehtiminen. Kontron mukaan Maaseudun Tulevaisuus edustaa ”maaseudun mielipidettä ja MTK:laista ajattelua” (Koivula, 2011, 15.)

Lehti otti 2000-luvun alkupuolella selkeän harppauksen yleislehden suuntaan. Maaseudun Tulevaisuus alkoi uutisoida oikeastaan kaikesta maaseudun ihmisen elinpiiriin liittyvästä. Lehti alkoi kirjoittaa entistä enemmän politiikasta. Myös EU-asioiden merkitys korostui.

Maaseudun Tulevaisuuden strateginen valinta kehittää lehden sisältöjä yleislehden suuntaan on kantanut hedelmää. 1960-luvulta lähtien laskussa ollut levikki saatiin täten käännettyä 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen puolivälin tienoilla.

Kontro ottaa kriittisen kannan suhteessa journalististen sisältöjen samankaltaistumiseen kotimaisella lehtikentällä. Hän katsoo Maaseudun Tulevaisuuden poikkeavan tässä mielessä muista lehdistä.

Siteeraan alla syyskuussa 2011 laatimaani teemahaastattelua, jossa haastattelen Maaseudun Tulevaisuuden päätoimittajaa Lauri Kontroa median nykytilaa ja journalistin ammatillista roolia koskien. Tein haastattelun osana kurssia journalistiikan maisteriopinnoissani Tampereen yliopistossa.

”Tässä mä uskon, että meidän lehti edustaa erilaista ajattelua. Me tuodaan nämä toisen Suomen asiat esille. Että on muodostunut tällainen tavallaan, niin kuin, ei voi sanoa että etelän media, mutta valtamedia, joka kattaa kaikki vähän isommat lehdet ja sitten jos siinä ollaan niin kuin papukaijakuoro kaikki samaa mieltä, niin eihän se oo hyvä. Ja tämä on suuri vaara suomalaisessa journalismissa tänä päivänä, että puuttuu kriittinen moniäänisyys.” (Koivula, 2011, 17.)

Kontro myös katsoo suomalaisen iltapäivälehdistön otteiden koventuneen viime vuosikymmeninä. Toisaalta myös journalisteihin suhtaudutaan tämän kehityksen myötä entistä varauksellisemmin.

”Nykypäivänä ehkä journalisteja ja tiedotusvälineiden edustajia varotaan enemmän kuin sano- taanko, 25 vuotta sitten. Ja se johtuu tästä iltapäivälehdistön erittäin rajusta kehityksestä tänä aikana. Et meille tuli tällainen aika kovaotteinen journalismi, mikä on nyt jo ehkä vähän laantunut. Ihmiset saattavat niin kuin pelätä sitä, että he joutuvat julkisuuteen ja tää voi olla yks tekijä siihen, että halutaan pitää pikkuisen välimatkaa.”

Koivula: Entä onko sellaisia tekijöitä olemassa, jotka voisivat horjuttaa journalistisen ammattilaisen asemaa?

Kontro: On, on. Se on ennen kaikkea journalistit itse. Siis tähän on kyllä sellainen ammattikunta, joka pystyy kaivamaan oman kuoppansa aika helposti.

Koivula: Onko sitten olemassa muita ammattilaisia tai amatöörejä, jotka voisivat tunkea journalismin ammattilaisten alueelle?

Kontro: Siinä on ehkä se vaara olemassa, että se raja niin kuin hämärtyy, että kuka on journalisti. Ja tämä on kyllä journalistien itsensä käsissä oleva asia. Että pidetään se raja kirkkaana. Ja se voi tapahtua vain sillä lailla, ei julistamalla ammattikuntalaitosta, vaan noudattamalla, sitoutumalla näihin keskeisiin journalistisiin periaatteisiin. Että juttujen pitää olla hyviä, ajantasaisia, totuudellisia. Tämä ei millään tavalla tarkoita sitä, että pitäisi mielipiteenvapautteen puuttua, päinvastoin. Ja, tuota, mä uskon, että lukijat kyllä viime kädessä kuitenkin niin kuin ymmärtää, että mikä on laatujuttu, mikä on roskaa. (tauko) Ja, ja tuota, se on vaan se vanha sääntö, että jos teet hyviä juttuja niin yleensä pärjää paremmin, kuin jos teet huonoja juttuja. (naurahtaa) Mehän ollaan kuitenkin, lukijathan on viime kädessä meidän esimiehiä, ne päättää, että ostaako ne tämän lehden vai ei. Jos ei ne osta, niin tässä ollaan kilometritehtaalla joka ukko” (Koivula, 2011, 6–7.)

Lauri Kontro nostaa lukijat journalistien todellisiksi esimiehiksi, ja korkean journalistisen laadun tavoittelemisen arvoiseksi ihanteeksi. Maaseudun Tulevaisuuden entisen nokkamiehen asenne niin kutsuttuun tabloidisaatiokehitykseen on etäinen. Tämä ei ole järin suuri yllätys, sillä Maaseudun Tulevaisuutta pidetään laatulehtenä, joka sitoutuu uutisoinnissaan perinteiseen, kovaan journalismiin. Kontron katsantokantana on, että journalistinen laatu on myös edellytyksenä hyvälle taloudelliselle tulokselle. Mikäli asiapitoista journalismia tuottava lehti alkaakin tuottaa ”roskaa” eikä sitoudu journalistisiin periaatteisiin, kaivavat journalistit maata omien jalkojensa alta, hän näkee.

Kontron mukaan Maaseudun Tulevaisuuden myönteisen kehityksen takana on se, että lehti on aidosti valtakunnallinen talouden erikoislehti ja on keskittynyt niihin asioihin, mitkä se osaa.

”Lukijakunnan monipuolistuminen on kasvun edellytys samoin kuin ammattitaitoiset tekijät. Lehti kiinnostaa perinteisten maatalousyrittäjien lisäksi metsänomistajia, maaseutuyrittäjiä ja kaupunkilaisia, joilla on toinen jalka maaseudulla. MT:tä lukevat ihmiset, jotka tykkäävät ruuasta, haluavat tietoa EU:sta, maaseudusta ja metsästä”, Kontro toteaa toukokuussa 2013 Maaseudun Tulevaisuuden nettisivuilla julkaistussa 60-vuotissyntymäpäivähaastattelussaan.⁶

”Emme ole kaikissa asioissa samaa mieltä valtamedian kanssa. Meillä on oma linjamme ja pyrimme tuomaan asioista esiin toisiakin näkökulmia. Suomi on muuttunut yksittäiniseksi. On hyvä, että kuuluu toisenlaisiakin ääniä, huutavan ääni erämaassa”, tuolloinen päätoimittaja toteaa.

Maaseudun Tulevaisuus on lehti, jossa olen itse työskennellyt vuosien ajan. Olin kesätyössä MT:n uutistoimittajana noin neljän kuukauden pätkissä kesällä 2011 sekä 2012. Kesäkuussa 2013 aloitin Maaseudun Tulevaisuuden Etelä-Pohjanmaan aluetoimittajana määräaikaisessa työsuhteessa. Vuodenvaihteesta 2015 alkaen olen toiminut Maaseudun Tulevaisuuden Keski-Suomen aluetoimittajana vakituksessa työsuhteessa.

MT:n presidentinvaaleihin liittyvään uutisointiin alkuvuodesta 2012 en osallistunut yhtä, Tampereella järjestetystä presidentinvaaliehdokkaiden paneelilaisuudesta kirjoittamaani artikkelia lukuun ottamatta. Keskityin tuolloin pääsääntöisesti opintoihini Tampereen yliopiston tiedotusopin laitoksella.

Se, että Maaseudun Tulevaisuus on itselleni ennestään tuttu lehti sisältä päin, on tutkimukseni tietynlainen haaste, mutta ennen kaikkea vahvuus. Haasteena on, pystynkö etäännyttämään

⁶ <http://www.maaseuduntulevaisuus.fi/maaseutu/p%C3%A4%C3%A4toimittaja-kontro-mt-on-huutavan-%C3%A4ni-er%C3%A4maassa-1.39864> (Viitattu: 10.2.2014)

itseäni tutkijana riittävästi suhteessa kyseisessä lehdessä työskentelyyn toimittajan ominaisuudessa. Toisaalta aiempi työkokemus samaisessa lehdestä on avartanut tietouttani lukuisissa asioissa. Työskenteleminen erilaisissa rooleissa lehtitalon sisällä on luonnollisesti auttanut ymmärtämään syvällisesti Maaseudun Tulevaisuuden olemusta ja filosofiaa journalistisena tuotteena ja yhteiskunnallisen keskustelun osapuolena. Käydessäni läpi tutkimusaineistoa, ja peilattessani tabloidisaatiokriteereitä suhteessa Maaseudun Tulevaisuuden roolin erityisyyteen, uskon taustastani olevan runsaasti hyötyä.

Journalistisen tutkimuksen kohteena Maaseudun Tulevaisuutta on käytetty huomattavasti vähemmän kuin toista tutkimukseni päivälehteä, Helsingin Sanomia. Kokoonsa ja merkittävytyensä nähden MT:tä on tutkittu jopa silmiinpistävän vähänlaisesti.

Maaseudun Tulevaisuuden ydintilajia ovat maaseutuelinkeinoista suoraan tai välillisesti toimeentulonsa saavat. Maaseudun Tulevaisuuden päätoimittajana vuodesta 2000 vuodenvaihteeseen 2015 saakka toimineen Lauri Kontron aikana, 2000-luvulla, lehti on kuitenkin suuntautunut laaja-alaisemmin maaseudun talouslehdeksi (Koivula, 2011, 8.) Kontro korostaa, että päätoimittajan tehtävänä on lehden linjan muovaaminen ja siitä huolehtiminen. Kontron mukaan Maaseudun Tulevaisuus edustaa ”maaseudun mielipidettä ja MTK:laista ajattelua” (Koivula, 2011, 15.)

Lehti otti 2000-luvun alkupuolella selkeän harppauksen yleislehden suuntaan. Maaseudun Tulevaisuus alkoi uutisoida oikeastaan kaikesta maaseudun ihmisen elinpiiriin liittyvästä. Lehti alkoi kirjoittaa entistä enemmän politiikasta. Myös EU-asioiden merkitys korostui.

Maaseudun Tulevaisuuden strateginen valinta kehittää lehden sisältöjä yleislehden suuntaan on kantanut hedelmää. 1960-luvulta lähtien laskussa ollut levikki saatiin täten käännettyä 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen puolivälin tienoilla.

Kontro ottaa kriittisen kannan suhteessa journalististen sisältöjen samankaltaistumiseen kotimaisella lehtikentällä. Hän katsoo Maaseudun Tulevaisuuden poikkeavan tässä mielessä muista lehdistä.

Siteeraan alla syyskuussa 2011 laatimaani teemahaastattelua, jossa haastattelen Maaseudun Tulevaisuuden päätoimittajaa Lauri Kontroa median nykytilaa ja journalistin ammatillista roolia koskien. Tein haastattelun osana kurssia journalistiikan maisteriopinnoissani Tampereen yliopistossa.

”Tässä mä uskon, että meidän lehti edustaa erilaista ajattelua. Me tuodaan nämä toisen Suomen asiat esille. Että on muodostunut tällainen tavallaan, niin kuin, ei voi sanoa että etelän media, mutta valtamedia, joka kattaa kaikki vähän isommat lehdet ja sitten jos siinä ollaan niin kuin papukaijakuoro kaikki samaa mieltä, niin eihän se oo hyvä. Ja tämä on suuri vaara suomalaisessa journalismissa tänä päivänä, että puuttuu kriittinen moniäänisyys.” (Koivula, 2011, 17.)

Kontro myös katsoo suomalaisen iltapäivälehdistön otteiden koventuneen viime vuosikymmeninä. Toisaalta myös journalisteihin suhtaudutaan tämän kehityksen myötä entistä varauksellisemmin.

”Nykypäivänä ehkä journalisteja ja tiedotusvälineiden edustajia varotaan enemmän kuin sano-taanko, 25 vuotta sitten. Ja se johtuu tästä iltapäivälehdistön erittäin rajusta kehityksestä tänä aikana. Et meille tuli tällainen aika kovaotteinen journalismi, mikä on nyt jo ehkä vähän laantunut. Ihmiset saattavat niin kuin pelätä sitä, että he joutuvat julkisuuteen ja tää voi olla yks tekijä siihen, että halutaan pitää pikkuisen välimatkaa.

Koivula: Entä onko sellaisia tekijöitä olemassa, jotka voisivat horjuttaa journalistisen ammattilaisen asemaa?

Kontro: On, on. Se on ennen kaikkea journalistit itse. Siis tähän on kyllä sellainen ammattikunta, joka pystyy kaivamaan oman kuoppansa aika helposti.

Koivula: Onko sitten olemassa muita ammattilaisia tai amatöörejä, jotka voisivat tunkea journalismin ammattilaisten alueelle?

Kontro: Siinä on ehkä se vaara olemassa, että se raja niin kuin hämärtyy, että kuka on journalisti. Ja tämä on kyllä journalistien itsensä käsissä oleva asia. Että pidetään se raja kirkkaana. Ja se voi tapahtua vain sillä lailla, ei julistamalla ammattikuntalaitosta, vaan noudattamalla, sitoutumalla näihin keskeisiin journalistisiin periaatteisiin. Että juttujen pitää olla hyviä, ajantasaisia, totuudellisia. Tämä ei millään tavalla tarkoita sitä, että pitäisi mielipiteenvapautteen puuttua, päinvastoin. Ja, tuota, mä uskon, että lukijat kyllä viime kädessä kuitenkin niin kuin ymmärtää, että mikä on laatu-juttu, mikä on roskaa. (tauko) Ja, ja tuota, se on vaan se vanha sääntö, että jos teet hyviä juttuja niin yleensä pärjää paremmin, kuin jos teet huonoja juttuja. (naurahtaa) Mehän ollaan kuitenkin, lukijathan on viime kädessä meidän esimiehiä, ne päättää, että ostaako ne tämän lehden vai ei. Jos ei ne osta, niin tässä ollaan kilometritehtaalla joka ukko” (Koivula, 2011, 6–7.)

Lauri Kontro nostaa lukijat journalistien todellisiksi esimiehiksi, ja korkean journalistisen laadun tavoittelemisen arvoiseksi ihanteeksi. Maaseudun Tulevaisuuden entisen nokkamiehen asenne niin kutsuttuun tabloidisaatiokehitykseen on etäinen. Tämä ei ole järin suuri yllätys, sillä Maaseudun Tulevaisuutta pidetään laatu-lehtenä, joka sitoutuu uutisoinnissaan perinteiseen, kovaan journalismiin. Kontron katsantokantana on, että journalistinen laatu on myös edellytyksenä hyvälle taloudelliselle tulokselle. Mikäli asiapitoista journalismia tuottava lehti alkaakin tuottaa ”roskaa” eikä sitoudu journalistisiin periaatteisiin, kaivavat journalistit maata omien jalkojensa alta, hän näkee.

Kontron mukaan Maaseudun Tulevaisuuden myönteisen kehityksen takana on se, että lehti on aidosti valtakunnallinen talouden erikoislehti ja on keskittynyt niihin asioihin, mitkä se osaa.

”Lukijakunnan monipuolistuminen on kasvun edellytys samoin kuin ammattitaitoiset tekijät. Lehti kiinnostaa perinteisten maatalousyrittäjien lisäksi metsänomistajia, maaseutuyrittäjiä ja kaupunkilaisia, joilla on toinen jalka maaseudulla. MT:tä lukevat ihmiset, jotka tykkäävät ruuasta, haluavat tietoa EU:sta, maaseudusta ja metsästä”, Kontro toteaa toukokuussa 2013 Maaseudun Tulevaisuuden nettisivuilla julkaistussa 60-vuotissyntymäpäivähaastattelussaan.⁷

”Emme ole kaikissa asioissa samaa mieltä valtamedian kanssa. Meillä on oma linjamme ja pyrimme tuomaan asioista esiin toisiakin näkökulmia. Suomi on muuttunut yksittäiniseksi. On hyvä, että kuuluu toisenlaisiakin ääniä, huutavan ääni erämaassa”, tuolloinen päätoimittaja toteaa.

Maaseudun Tulevaisuus on lehti, jossa olen itse työskennellyt vuosien ajan. Olin kesätyössä MT:n uutistoimittajana noin neljän kuukauden pätkissä kesällä 2011 sekä 2012. Kesäkuussa 2013 aloitin Maaseudun Tulevaisuuden Etelä-Pohjanmaan aluetoimittajana määräaikaisessa

⁷ <http://www.maaseuduntulevaisuus.fi/maaseutu/p%C3%A4%C3%A4toimittaja-kontro-mt-on-huutavan-%C3%A4%C3%A4ni-er%C3%A4maassa-1.39864> (Viitattu: 10.2.2014)

työsuhteessa. Vuodenvaihteesta 2015 alkaen olen toiminut Maaseudun Tulevaisuuden Keski-Suomen aluetoimittajana vakituisessa työsuhteessa.

MT:n presidentinvaaleihin liittyvään uutisointiin alkuvuodesta 2012 en osallistunut yhtä, Tampereella järjestetystä presidentinvaaliehdokkaiden paneelitilaisuudesta kirjoittamaani artikkelia lukuun ottamatta. Keskityin tuolloin pääsääntöisesti opintoihini Tampereen yliopiston tiedotusopin laitoksella.

Se, että Maaseudun Tulevaisuus on itselleni ennestään tuttu lehti sisältä päin, on tutkimukseni tietynlainen haaste, mutta ennen kaikkea vahvuus. Haasteena on, pystynkö etäännyttämään itseäni tutkijana riittävästi suhteessa kyseisessä lehdessä työskentelyyn toimittajan ominaisuudessa. Toisaalta aiempi työkokemus samaisessa lehdestä on avartanut tietouttani lukuisissa asioissa. Työskenteleminen erilaisissa rooleissa lehtitalon sisällä on luonnollisesti auttanut ymmärtämään syvällisesti Maaseudun Tulevaisuuden olemusta ja filosofiaa journalistisena tuotteena ja yhteiskunnallisen keskustelun osapuolena. Käydessäni läpi tutkimusaineistoa, ja peilattessani tabloidisaatiokriteereitä suhteessa Maaseudun Tulevaisuuden roolin erityisyyteen, uskon taustastani olevan runsaasti hyötyä.

Journalistisen tutkimuksen kohteena Maaseudun Tulevaisuutta on käytetty huomattavasti vähemmän kuin toista tutkimukseni päivälehteä, Helsingin Sanomia. Kokoonsa ja merkittävyyteensä nähden MT:tä on tutkittu jopa silmiinpistävän vähänlaisesti.

3.4 Asetelmia presidentinvaaleissa 2012

Ehdokkaita tasavallan presidentiksi oli vuoden 2012 presidentinvaaleissa kahdeksan, yksi kustakin eduskuntapuolueesta. Kokoomusta edusti kokenut ja tunnettu poliitikko, entinen valtiovarainministeri ja eduskunnan puhemies Sauli Niinistö. Vihreiden presidenttiehdokas oli kansanedustaja, rauhansovittelija ja entinen ympäristöministeri Pekka Haavisto. Keskustan ehdokkaana oli monella vuosikymmenellä ministerinä sekä välillä europarlamentissakin vaikuttanut konkaripoliitikko Paavo Väyrynen. Perussuomalaisia edusti puolueen pitkäaikainen puheenjohtaja, kansanedustaja Timo Soini.

Sosiaalidemokraattien ehdokkaana oli entinen pääministeri, pitkäaikainen parlamentaarikko Paavo Lipponen, vasemmistoliitolla puolueensa puheenjohtaja, kulttuuriministeri Paavo Arhinmäki, ruotsalaisella kansanpuolueella vähemmistövaltuutettu Eva Biaudet sekä kristillisdemokraateilla europarlamentaarikko Sari Essayah.⁸

Ehdokasetelma muodostui siis varsin miesvaltaiseksi. Kahdeksasta ehdokkaasta peräti kuusi oli miehiä. Iältään ehdokkaista vanhimmat olivat Lipponen, ehdolla ollessaan 70 vuotta, ja 65-vuotias Väyrynen. Sauli Niinistöllä ikää oli 63, Pekka Haavistolla 53, Eva Biaudetilla 50, Timo Soinilla 49, Sari Essayahilla 44 ja Paavo Arhinmäellä 35 vuotta.

Ehdokaskaartin keski-ikä on näin ollen vajaat 54 vuotta. Suurin osa ehdokkaista on kotoisin eteläisestä Suomesta lukuun ottamatta Kuopiosta tulevaa Lipposta ja keminmaalaista Väyrystä.

Vaaliasetelma lähti siitä, että kokoomuksen Sauli Niinistöä pidettiin ylivoimaisena ennakkosuosikkina tasavallan seuraavaksi presidentiksi. Kun Niinistö ilmoitti ehdokkuudestaan kesäkuun lopulla 2011, julistivat useimmat lehdet, että hänen valintansa on käytännössä läpihuutojuttu.⁹ Myös Niinistön oma puolue kokoomus ehti pyydellä tätä ehdolle moneen otteeseen.

Eduskuntavaaleissa 2006 Sauli Niinistö kärsi niukan tappion sosiaalidemokraattien Tarja Haloselle. Vuoden 2006 presidentinvaaleissa Niinistö onnistui kukistamaan vaalien ensimmäisellä kierroksella tuolloisen istuvan pääministerin, keskustan Matti Vanhasen, yllättävänkin suureksi kasvaneella ääniosuudella ja prosentuaalisella erolla. Tuolloin SDP:n Tarja Halonen keräsi ensimmäisellä kierroksella 46,3 prosenttia äänistä, Niinistö 24,1 ja Vanhanen 18,6 prosenttia.

⁸ Lähde: Eduskunnan sivuilla kansanedustajat 1907 - <http://www.eduskunta.fi/thwfakta/hetekau/hex/hxent.htm>
(Viitattu 12.2.2014)

⁹ Uusi Suomi, 2011. <http://www.uusisuomi.fi/kotimaa/113502-nyt-se-on-varmaa-niinisto-pyrkii-presidentiksi>
(Viitattu 15.3.2014)

Muut ehdokkaat kärkikolmikön ulkopuolella saivat vain rippeitä äänistä. Vihreiden Heidi Hautala keräsi 3,5 prosenttia, RKP:n Henrik Lax 1,6 prosenttia, kristillisdemokraattien Bjarne Kallis 2,0 ja perussuomalaisten Timo Soini 3,4 prosenttia äänistä (Isotalus & Borg, 2007, 36–37.)

Niinistön loppuvaiheen vahva nousu vuoden 2006 presidentinvaaleissa perustui onnistuneeseen kampanjaan ja nousemiseen Halosen päävastustajaksi. Toisella kierroksellakin Niinistö teki kelpo tuloksen istuvaa presidenttiä vastaan ja hävisi niukasti Haloselle prosenttein 51,8 (Halonen) – 48,2 (Niinistö.)

Niinistön kansansuosio säilyi poikkeuksellisen vankkana vuosikaudet 2006 vuoden presidentinvaaleista aina seuraavien, vuonna 2012 pidettyjen vaalien kynnykselle. Vielä elokuussa Niinistö olisi valittu suoraan ensimmäisellä kierroksella yli 50 prosentin ääniosuudella, vaikka ehdokkaan korkein suosio oli jo tuolloin hieman notkahtanut, osoittaa tuolloin laadittu MTV3:n kysely.¹⁰

Keskustalle samainen kysely osoitti tuolloin lohduttomia lukuja. Puolue ei ollut tuolloin nimennyt virallista presidenttiehdokastaan ja tehtävään oli tarjolla vain Väyrynen, jonka suosio mateli loppukesästä 2011 vielä aivan alamaissa ollen yhden prosenttiyksikön luokkaa. Toisaalta puolueen muutkaan tunnetut nimet eivät kansaa tuolloin sykhdyttäneet, sillä entiset pääministerit Mari Kiviniemi ja Anneli Jäätteenmäki saivat vain kahden prosentin suuruisen kannatuksen.

Puolueen tilannetta kuvailtiin mediassa lohduttomaksi.¹¹ Väyrykselle haettiin puolueen piirissä pitkään vastaehdokasta. Väyrynen ei selvästikään ollut oman puolueensa johdolle mieluinen valinta. Kun vastaehdokasta ei kuitenkaan ilmaantunut, nimesi keskustan puoluehallitus lopulta

¹⁰Helsingin Sanomat, 2011. <http://www.hs.fi/politiikka/artikkeli/MTV3n+presidenttigallup+Niinist%C3%B6n+suosio+kaventunut+hieman/1135268611969> (Viitattu 1.4.2014)

¹¹ Ilta-Sanomat, 2011. <http://www.iltasanomat.fi/kotimaa/art-1288408823166.html> (Viitattu 1.4.2014)

Väyrysen keskustan ehdokkaaksi syyskuussa.¹² Lopullisesti keskustan kunniapuheenjohtajan presidenttiehdokkuuden vahvisti ylimääräinen puoluekokous. Syksyn ja talven mittaan Väyrynen suoritti raivokkaan vaalikiertueen ympäri Suomea. Väyrysen kaikkiin maakuntiin suunnattu kiertue sai pontta ehdokkaan poliittisesta viestistä vallalla olevaa keskittämispolitiikkaa vastaan.¹³ Väyrynen korosti erityisesti maaseudun ja maakuntien Suomen elinvoimaisuuden merkitystä.

Monien yllätykseksi Väyrynen saikin vimmatulla kentän kiertämisellä kannatuksensa reippaaseen nousuun ennen vuodenvaihdetta¹⁴, ja oli selvästi kamppailemassa paikasta presidentinvaalien kakkoskiirroksella. Keskustan ehdokas sai osakseen myös paljon myönteistä huomiota humoristisella Paavo & Vuokko -muki -tempauksellaan. Väyrysen kannatus nousi edelleen tammikuussa ollen jo 17 prosenttia.¹⁵

Kuten tiedetään, Väyrysen veto ei riittänyt aivan loppuun saakka, sillä vaalien musta hevonen, vihreiden Pekka Haavisto kiilasi lopulta toiselle kierrokselle kokoomuksen Sauli Niinistöä haastamaan. Pekka Haavisto nimettiin vihreiden presidenttiehdokkaaksi jo kesäkuussa 2011 puolueen Kuopion puoluekokouksessa. Käytännössä asia oli varmistunut jo aiemmin, sillä puolueen

¹² Suomen Keskustan www-sivut, 2011. <http://www.keskusta.fi/Suomeksi/Ajankohtaista/Uutiset/Etusivun-uutisia?showmodul=149&newsID=e89c8640-fa2e-488f-b492-d2b45eae9c96> (Viitattu 12.4.2014)

¹³ Paavo Väyrysen blogi, 2012. <http://vayrynen.com/blogi-1/presidenttina-vastustan-tiukasti-keskittamispolitiikka> (Viitattu 1.3.2014)

¹⁴ Juha-Pekka Raeste, 2011. <http://www.hs.fi/politiikka/a1305549367256> (Viitattu 5.3.2014)

¹⁵ Pentti Manninen, 2012. http://www.suomenmaa.fi/etusivu/v%C3%A4yrynen_kannatus_nousee_yh%C3%A4_5642805.html (Viitattu 1.3.2014)

silloinen puheenjohtaja Anni Sinnemäki tuli asian kanssa ulos televisioidussa keskusteluohjelmassa aiemmin saman vuoden helmikuussa.¹⁶

Haavistolla tukitiimeineen oli siis hyvin aikaa tehdä taustatyötä kampanjassaan. Useat suomalaiset kulttuurivaikuttajat ryhmittivät varsin varhaisessa vaiheessa Haaviston taakse. Vihreiden ehdokas korosti kampanjassaan sivistyksen, tasa-arvon ja ihmisoikeuskysymysten merkitystä sekä ilmaisi muun muassa huolensa tuloerojen kasvusta.¹⁷ Haaviston poliittista sanomaa enemmän keskustelua tuntui kuitenkin herättävän ehdokkaan parisuhdestatus. Avoimesti homoseksuaali Haavisto on rekisteröidyssä parisuhteessa ecuadorilaisen Nexar Antonio Floresin kanssa.¹⁸ Ehdokkaan kannatus ei ollut erityisen korkealla vielä loppuvuonna 2011. Marraskuussa MTV3:n kannatusgallupissa Haavisto jäi vielä kuuteen prosenttiin, jääden Timo Soinin, Paavo Väyrysen ja Paavo Lipposenkin – sekä luonnollisesti ennakkosuosikki Sauli Niinistön taakse.

Haaviston kisakunto ajoittui täydellisesti juurikin tammikuulle, jolloin ehdokkaan kannatuksen kasvu oli merkittävintä. Vielä vuodenvaihteessa Haavisto oli perussuomalaisten Soinin ja keskustan Väyrysen takana,¹⁹ mutta nousi tammikuun edetessä gallupeissa ensin Soinin ja sitten Väyrysenkin edelle. Gallupeilla oli suuri merkitys vaalituloksen lopullisessa muotoutumisessa, sillä ne antoivat suuntaa ensimmäisen kierroksen vaalitulokselle ja oletettavasti myös johtivat

¹⁶Helsingin Sanomat, 2011. <http://www.hs.fi/politiikka/artikkeli/MTV3+Sinnem%C3%A4ki+vahvistaa+Haaviston+presidenttiehdokkuuden/1135264050093> (Viitattu 2.4.2014)

¹⁷ Pekka Haaviston blogi, 2012. <http://haavisto2012.fi/2011/12/pekka-haaviston-uudenvuodenpuhe/> (Viitattu 2.4.2014)

¹⁸ Laura Häkli, 2012. <http://www.vihrealanka.fi/henkil%C3%B6t/mutta-kuka-kumma-on-antonio> (Viitattu 3.4.2014)

¹⁹ Marjo Ollikainen, 2012. <http://www.hs.fi/politiikka/a1305552574421> (Viitattu 7.3.2014)

taktiseen äänestämiseen. Syntynyt asetelma suosi erityisesti Haavistoa ja Väyrystä. Käyn myöhemmin analyysiosuudessa tarkemmin läpi, miten media ylläpiti uutisointia kilpailutilanteesta ja myös aktiivisesti loi asetelmia.

Perussuomalaisten nokkamies Timo Soini lähti presidentinvaalitaistoon puolueensa kannatuksen siivittämässä hienoisessa nosteessa. Perussuomalaisten jytkyvoitto eduskuntavaaleissa keväällä 2011²⁰ nostatti puolueen lyhyeksi aikaa jopa Suomen gallupkannatukseltaan suosituimmaksi puolueeksi samana kesänä. Soinin voidaan yleisesti ottaen katsoa kisanneen pitkälti samoista EU-kriittisistä äänistä keskustan Paavo Väyrysen kanssa. Soini korosti suomalaisen työn ja yrittäjyyden sekä itsenäisyyden merkitystä. Soini ei kuitenkaan missään vaiheessa kyennyt nousemaan kannatusmittauksissa lähellekään puolueensa kannatuslukuja, jotka vuoden 2011 mittaan olivat huipussaan. Soini onnistui kuitenkin kasvattamaan kannatustaan tasaisesti elokuusta marraskuuhun.

Ennen vuodenvaihdetta Soinin ohi kiisi Väyrynen, ja tammikuussa Haavisto. Perussuomalaisten johtajan veto taittui lopullisesti tammikuun puolivälin tienoilla, jolloin Väyrynen ja Haavisto olivat nousseet jo 17 prosenttiin ja Soini valahti kannatuksessaan alle kymmenen. Soini keräsi kaikista ehdokkaista eniten vastustusta, kun taas Niinistö oli vastaajien keskuudessa keskimäärin vähiten epämiellyttäväksi koettu ehdokas, Ylen kyselyssä selviää.

Jos peruspomon vaalitulos jäi vaisuksi, oli presidentinvaalien todellinen floppi kuitenkin sosiaalidemokraattien Paavo Lipponen. Suomen pitkäaikainen pääministeri teki presidentinvaaleissa 2012 oikeastaan tyylipuhnaan mahalaskun. Syksyllä Lipponen vielä hätyytteli kannatuslukuja kymmenen prosentin molemmin puolin ja oli kiinni toisen kierroksen paikassa, mutta mitä lähemmäs vaalipäivää edettiin, sitä heikommaksi ja vaisummaksi Lipposen tekeminen muuttui.

²⁰ Yle, 2011. http://yle.fi/uutiset/perussuomalaisten_vaalivoitto_herattaa_huomiota_maailmalla/5345110 (Viitattu 15.5.2014)

Eräänlainen kulminaatiopiste oli tammikuun viides päivä, jolloin demariehdokas romahti peräti neljään prosenttiin Ylen gallupissa.²¹ Samanaikaisesti vihreiden Haavisto alkoi selkeästi vahvistaa asemiaan, joten alkujaan kannastaan epävarmoja demariäänestäjiä näyttää siirtyneen runsaasti vihreään leiriin. Lipponen profiloitui alun alkaen samankaltaisilla teemoilla kuin Haavisto korostaessaan kansainvälisyyttä, demokratiaa ja oikeudenmukaisuutta. Heikompana ehdokkaana Lipponen hävisi merkittävän joukon samanhenkisiä äänestäjiä vihreiden Haavistolle.

Lipposen tappion karvautta kuvastaa erityisen paljon se, että maassa oli eletty ennen kokoomuslaisen Niinistön valintaa tasavallan presidentiksi peräti neljännesvuosisata demaripresidentin johdolla. Siinä, missä sosiaalidemokraattinen väistynyt presidentti Tarja Halonen sai 2 000 ja 2006 jo ensimmäisellä kierroksella yli 40 prosenttia, ja jälkimmäisellä kerralla lähemmäs 50 prosenttia annetuista äänistä (Isotalus & Borg, 2007, 37), oli Lipposen tyytyminen 6,7 prosenttiin ja viidenteen sijaan. Lipponen ärhenteli kampanjatilanteen ollessa kesken lehdistön suuntaan.²² Käsittelen analyysiosuudessa seikkaperäisemmin Lipposen ja median jännitteistä suhdetta vaalikampanjoiden loppumetreillä.

Vasemmistoliitto asetti presidentinvaaleihin 2012 oman ehdokkaansa toisin kuin kaksiin edellisiin presidentinvaaleihin 2000 ja 2006, jolloin puolue tuki Halosta. Lipposen kuningastien totaalisen murentumisen voi siis osittain katsoa alkaneen jo siitä, ettei vasemmisto asettunut yhteisrintamaan saman ehdokkaan taakse, vaan vasemmistoliiton puheenjohtaja Paavo Arhinmäki lähti kisaan mukaan.

Arhinmäen kannatus ei missään vaiheessa noussut järin korkeaksi mielipidemittauksissa. 5,5 prosentin kannatusosuus oli joka tapauksessa korkeampi kuin peräti 18 vuotta aiemmin vuonna 1994 presidentiksi ehdolla olleen vasemmistoliiton ehdokkaan Claes Andersonin saavuttama

²¹ Pekka Kinnunen, 2012. http://yle.fi/uutiset/haavisto_kiri_presidenttikyselyn_kakkoseksi/3152971 (Viitattu 19.3.2014)

²² Markku Huusko, 2011: <http://www.uusisuomi.fi/kotimaa/116260-lipponen-kilahti-hblssa-%E2%80%9Daamu-lehteja-johdetaan-pimeyden-ytimesta%E2%80%9D> (Viitattu 20.2.2014)

3,8 prosentin suuruinen tuki. Arhinmäki puhui muun muassa tasa-arvosta ja kestävästä kehityksestä, mutta korosti myös muita ehdokkaita enemmän ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, jotka kuuluvat presidentin valtaoikeuksien ydinalueeseen. Arhinmäki ilmoitti olevansa jyrkästi Nato-vastainen ja vihjasi jopa muiden ehdokkaiden olevan hivuttamassa Suomea vaivihkaisesti sotiliittoon.²³

RKP:n ehdokas presidentinvaaleissa oli vähemmistövaltuutettu Eva Biaudet, jonka vaalimenestys jäi lopulta vaisuksi. Ensimmäisellä kierroksella ruotsalaisen kansanpuolueen ehdokkaan prosentuaalinen osuus annetuista äänistä oli 2,7. Biaudet otti kampanjansa aikana kantaa erityisesti tasa-arvoon ja kansainvälisyyteen.

Kristillisdemokraattien presidenttiehdokas Sari Essayah jäi jumbosijalle 2,5 prosentin kannatuksellaan. EU-kriittisenä ja perinteisiä arvoja korostavana ehdokkaana Essayah asemoitui mielipiteiltään jokseenkin Väyrysen ja Soinin vanaveteen.

Vaaliasetelma presidentinvaaleissa 2012 muistutti edellisiä, vuoden 2006 presidentinvaaleja paljolti siinä, että yksi ehdokas oli kisaan lähettäessä ylivoimainen ennakkosuosikki. Halosen vahvasta ennakkoasemasta vuonna 2006 kertoo paljon se, että demaripuolue jopa ehdotti Halosen valitsemista suoraan ilman kansanvaalia rahan säästämiseksi. Kyseisen avauksen kuitenkin katsotaan ärsyttäneen moni äänestäjiä ja pelanneen täten Halosen vastaehdokkaiden pussiin. Vuoden 2012 presidentinvaalien alla Niinistön taustapuolue kokoomus pidättäytyikin visusti vastaavista, mahdollisesti ylimielisiksi tulkittavista lausunnoista.

Syksyn mittaan vaalien kantavaksi asetelmaksi muodostui ennen kaikkea kysymys siitä, kuka selviää toiselle kierrokselle Niinistön seuraksi. Erinäisissä syksyn mittaan tehdyissä mielipidetiedusteluissa Haavisto, Väyrynen, Soini ja Lipponen kisasivat varsin tasaväkisinä kakkospaikasta. Tarkastelemissani päivälehdissä, Helsingin Sanomissa ja Maaseudun tulevaisuudessa

²³Helsingin Sanomat, 2012: <http://www.hs.fi/politiikka/Arhinm%C3%A4ki+syytti+muita+ehdokkaita+Naton+salarakkaiksi+/a1305549707870> (Viitattu 15.3.2014)

keskitytään paljolti tähän niin kutsuttuun ”horse race” -asetelmaan, jossa media luo asetelmia ja seuraa tiiviisti erilaisia gallupeja, kun eri ehdokkaat kisaavat jatkoon pääsystä.

Kuvailin itse edellä paljolti asetelmaa juuri horse race -journalistisin lähtökohdin, kisailuasetelmasta käsin. Vastaavan näkökulman korostuminen hallitsi suomalaisesta mediakenttää yleisemmin presidentinvaalien aikaan. Presidentinvaalit ovat ennen kaikkea henkilövaalit, joissa puolueiden rooli korostuu muita vaaleja vähemmän.

3.5 Vaalitulos

Maaseudun Tulevaisuus on Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliiton MTK:n pää-äänenkannattaja. Vuonna 2012 lehden levikki oli 81 774, mutta lukijoita sillä oli samaisena vuonna peräti 313 000.²⁴ Näin ollen Maaseudun Tulevaisuus on Suomen toiseksi luetuin lehti. Merkittävästi suurempi lukijamäärä suhteessa lehden tilaajamäärään johtuu siitä, että Maaseudun Tulevaisuutta luetaan maaseudulla runsaasti julkisissa tiloissa, kuten esimerkiksi huoltoasemilla. Maaseudun Tulevaisuus on erikoissanomalehti, joka ilmestyy kolmesti viikossa maanantaisin, keskiviikkoisin ja perjantaisin.

Presidentinvaalien ensimmäisestä kierroksesta kehkeytyi todellinen jännitysnäytelmä. Kun ennakkoäänestys käynnistyi 11.1.2012, oli kotimaisen päivälehdistön päähuomio jo kääntynyt pitkälti kisaan koskien vaalien ensimmäisen kierroksen kakkossijaa. Ennakkoäänestys jatkui viikon ajan 17.1. asti. Vaalien varsinainen vaalipäivä oli 22.1.2012.

Sauli Niinistö piti kannatusgallupeissa pintansa kannatuksen hienoisesta laskusta huolimatta, joten tarkastelun alla oli erityisesti se, ken selviää kakkoskierrokselle kokoomuksen ehdokkaan seuraksi. Käyn vihreiden Pekka Haaviston ja keskustan Paavo Väyrysen välille rakentuvaa

²⁴ KMT-lehdistötiedote, 2013: http://www.levikintarkastus.fi/mediatutkimus/KMT_Lehdistotiedote_17.09.2013.pdf (Viitattu 20.4.2015)

kilpa-asetelmaa lävitse monien esimerkkien kautta edellä olevassa empiirisessä sisällönanalyysissä luvussa 5.

Sauli Niinistö saavutti odotetusti ykköskierroksen kärkisijan 37,0 prosentin kannatusosuudella ja 1 131 254 äänellä. Toiseksi ylsi Pekka Haavisto 18,8, prosentilla ja 574 275 äänellä. Kolmas oli Paavo Väyrynen (17,5 prosenttia, 536 555 ääntä), neljäs perussuomalaisten Timo Soini (9,4 prosenttia, 287 571 ääntä), viides SDP:n Paavo Lipponen (6,7 prosenttia ja 205 111 ääntä), kuudes vasemmistoliiton Paavo Arhinmäki (5,5 prosenttia, 167 663 ääntä), seitsemäs ruotsalaisen kansanpuolueen Eva Biaudet (2,7 prosenttia, 82 598 ääntä), ja kahdeksas kristillisdemokraattien Sari Essayah 2,5 prosentin ja 75 744 äänen tuella.²⁵

Huomionarvoista ensimmäisen kierroksen äänestystuloksessa on Niinistön ylivoiman lisäksi Haaviston huikea nousu ennakoäänestyksestä suhteessa varsinaisen vaalipäivän tulokseen. Ennakoäänissä kakkostilaa piti hallussaan vielä keskustan Väyrynen. Haavisto oli ennakoäänestyksessä vielä yli 50 000 ääntä Väyrysen takana, mutta asetelma kääntyi dramaattisesti ääntenlaskennan edetessä.

Haavisto sai varsinaisena vaalipäivänä noin 89 000 ääntä enemmän kuin Väyrynen. Tämä riitti kääntämään asetelman ja siivitti vihreiden ehdokkaan toiselle kierrokselle. Ehdokkaiden välinen ero oli lopuksi äänimäärällisesti miltei 38 000, ja prosentuaalisesti 1,3. Sauli Niinistö sai yksin enemmän ääniä kuin toiseksi tullut Haavisto ja pronssille yltänyt Väyrynen yhteensä.

Sauli Niinistö oli äänikuningas suurimmassa osassa Suomen vaalipiirejä. Niinistö oli ykkösjalla Helsingin, Uudenmaan, Hämeen, Pirkanmaan, Varsinais-Suomen, Satakunnan, Kymin, Etelä-Savon, Pohjois-Savon, Pohjois-Karjalan, Keski-Suomen ja Vaasan vaalipiireissä. Paavo Väyrynen voitti kaksi pohjoisinta vaalipiiriä, Oulun ja Lapin, itselleen. Niinistö oli ykkönen

²⁵ Ylen vaalitulospalvelu, 2012: http://yle.fi/vaalit/tulospalvelu/2012/presidentinvaali/ensimmainen_vaali/ehdokkaiden_kannatus.html (Viitattu 13.2.2014)

valtaosassa eteläisen Suomen kuntia niiden koosta riippumatta. Itä-Suomessa ja Länsi-Suomessa Niinistö hallitsi maakuntakeskuksia Väyrysen viedessä suurimman osan maaseutukunnista. Itä-Suomessa Väyrysen kannatus oli tosin maaseutumaisissa kunnissa matalammalla ja Niinistön puolestaan korkeammalla kuin maan länsiosissa. Väyrynen dominoi kaikissa Oulun ja Lapin vaalipiirien kunnissa Oulua lukuun ottamatta. Pekka Haavisto ei ollut kärkisijalla yhdessäkään kunnassa, mutta ehdokkaan ääniosuutensa eteläisessä Suomessa yleisesti ottaen sekä myös muun maan keskuskaupungeissa oli niin korkea, että hän selviytyi kakkoskierrokselle.

Presidentinvaalien toisen kierroksen ennakkoäänestys alkoi keskiviikkona 24.1. jatkuen 31.1. saakka. Varsinainen vaalipäivä oli sunnuntaina 5. helmikuuta. Toisen kierroksen ennakkoäänestys sujui ensimmäistä kierrosta vilkkaampana, mutta varsinaisena vaalipäivänä nukkuneiden osuus oli suuri. Ensimmäisen kierroksen äänestysprosentti oli kokonaisuudessaan 72,8 prosenttia ja toisen kierroksen 68,9 prosenttia.

Toisen kierroksen tulos ratkesi jo alkumetreillä. Ennakkoäänten rävähtäessä ruutuun Sauli Niinistön kannatus oli 65,5 prosenttia Pekka Haaviston 34,5 prosenttia vastaan. Etumatka oli heti alussa niin suuri, että voittajasta ei ollut ennakoäänten jälkeen epäselvyyttä. Haaviston tulos varsinaisena vaalipäivänä oli ennakoääniä parempi, 40,8 prosenttia, Niinistön saadessa 59,2 prosenttia annetuista äänistä. Sauli Niinistö valittiin tasavallan presidentiksi 62,6 prosentilla ja 1 802 328 äänellä. Pekka Haavisto jäi kakkoseksi 37,4 prosentin ja 1 077 452 äänen tuella.

Niinistö voitti kaikissa vaalipiireissä. Joskin Helsingin vaalipiirissä asetelma oli äärimmäisen tiukka ja Niinistö voitto Haavistosta irtosi prosenttein 50,1 – 49,9. Haavisto voitti Niinistön Lapissa Kolarin kunnassa Niinistön viedessä kaikki muut Suomen kunnat nimiinsä.

4 SISÄLLÖNANALYYSSIN KUVAUS

4.1 Katsaus sisällönanalyysiin

Pro gradu -tutkimukseni keskeisimmät haasteet ja ongelmakohdat liittyvät siihen, vastaavatko aineiston valinta ja analyysi parhaalla mahdollisella tavalla tutkimuksessani esitettyihin kysymyksiin. Pyrin löytämään ratkaisun tähän haasteeseen kartoittamalla tutkimusaineistoani sisällönanalyysin keinoin.

Aineistonani ovat presidentinvaaliaiheiset politiikan uutisjutut päivälehdissä Helsingin Sanomissa ja Maaseudun Tulevaisuudessa tammikuun alun ja helmikuun alkupuolen 2012 välisenä aikana. Käyn aineistoa läpi kvalitatiivisen, eli laadullisen sisällönanalyysin avulla. Sisällönanalyysissa kuvataan analysoitavan materiaalin sisältöä, rakennetta tai molempia. Sisällöllä tarkoitetaan aineistoaihetta tai teemaa, ja rakenteen analyysiin sisältyvät aineiston sijainti, muotoilu, kuvien ja tekstin käyttö, ja niin edelleen.²⁶

Uutisjuttujen tabloidisoitumista tutkittaessa kvalitatiiviset menetelmät soveltuvat aineiston analyysiin nähdäkseni huomattavan hyvin. Päädyin kvalitatiiviseen sisällönanalyysiin, sillä se mahdollistaa aineiston hienosyisen ja yksityiskohtaisen kuvauksen sekä tarkastelun. Kvantitatiiviseen tutkimukseen nojaudun siinä määrin, että kirjaan numeerisesti ylös, moniko uutisjuttu lukeutuu myöhemmin tässä luvussa esiteltyjen erilaisten tabloidisaatiokriteereiden piiriin.

Teen sisällönanalyysini teorialähtöisenä. Teorialähtöinen analyysi nojaa tiettyyn teoriaan, malliin taikka auktoriteetin esittämään ajatteluun. Tutkimuksessa kuvaillaan tämä malli, ja sitä kautta määritellään muun muassa tutkimuksessa kiinnostavat käsitteet (Tuomi & Sarajärvi, 2009, 97.) Tutkimukseni teoreettisena viitekehystenä on tabloidisaatiota koskeva aiempi tutkimus. Aineiston sisällönanalyysiä ohjaa näin ollen aikaisemman tiedon perusteella luotu kehys,

²⁶ Pirita Seitamaa-Hakkarainen, 2012: http://www.academia.edu/589363/Kvalitatiivinen_sisallon_analyysi (Viitattu 14.4.2014)

jota nyt sovelletaan kokonaan uudenaikaisessa kontekstissa, tässä tapauksessa presidentinvaaleja koskevassa uutisjournalismissa.

Sisällönanalyysi tutkimusmenetelmänä on menettelytapa, jonka avulla dokumentteja pyritään analysoimaan systemaattisesti ja objektiivisesti (Kyngäs & Vanhanen, 1999, 3–12.) Tällä analyysimenetelmällä pyritään saamaan tutkittavasta ilmiöstä kuvaus tiivistetyssä ja yleisessä muodossa. Sisällönanalyysi on saanut osakseen kritiikkiä siitä, että sen avulla kerätty aineisto saadaan ainoastaan järjestettyä johtopäätösten tekoa varten (Grönfors, 1982, 161.) Tutkija on saattanut näin ollen kuvata analyysia hyvinkin tarkasti, muttei ole kyennyt tekemään tutkimuksessaan mielekkäitä johtopäätöksiä, vaan esittelee järjestetyn aineiston ikään kuin tuloksina itsensä.

Tutkimuksessani joudun huomioimaan erityisen tarkasti tutkimusaineistoni kontekstisidonnaisuuden, jotta johtopäätökseni eivät pelkisty pelkkään tarkastellun aineiston pääpiirteittäiseen esittelyyn. Tutkimuskysymyksessäni nostin esille huomiot siitä, missä määrin Maaseudun Tulevaisuuden ja Helsingin Sanomien, tyypillisesti ei-tabloidisoituneiksi miellettyjen päivälehtien, uutissivuille tabloidisaatio on uinut sisälle. En kuitenkaan tyydy luettelonomaisesti toteamaan, mikä Helsingin Sanomien tai vastaavasti Maaseudun Tulevaisuuden tabloidisoituneen aineiston prosenttiosuus tai ”tabloidisoitumisaste” suhteessa kaikkeen tutkittavaan poliittisen journalismin uutissisältöön on. Etsin tabloidissävyytteisen journalismin erilaisia ilmenemismuotoja, ja arvioin tapauskohtaisesti, millaisena ne näyttäytyvät kunkin lehden kontekstissa.

Sisällönanalyysi on eri asia kuin sisällön erittely. Sisällön erittely viittaa kvantifioivaan, luokittelevaan otteeseen, jossa aineistosta saa usein irti vain pintapuolista tietoa. Sisällönanalyysissä sisällön erittelyyn yhdistetään kontekstianalyysi (Tuomi & Sarajärvi, 2009, 106.) Tällöin jokainen tutkimuksen kannalta olennainen dokumentti voidaan tarvittaessa käydä rivi riviltä läpi arvioiden, mikä merkitys milläkin lähteellä tutkimuksen kokonaisuuden kannalta on.

4.2 Aineiston sisällönanalyysi

Sisällönanalyysissä erittelen uutisjutut sen mukaan, missä määrin edellä esitelty tabloidisaatiokriteerit niissä esiintyvät. Ensimmäinen joukko koostuu niistä uutisjutuista, jotka ovat voittopuolisesti tabloidisoituneita. Toiseen ryhmään erittelen ne uutisartikkelit, jotka ovat selkeästi perinteisen kovan journalismin piiriin lukeutuvia. Kolmannen pääryhmän muodostavat uutisartikkelit, joissa on runsaasti piirteitä molemmista edellä mainituista, ja siksi niitä on mahdotonta lukea puhtaasti tabloidiseen uutismateriaaliin, saati perinteisen kovan journalismiin kuuluviksi.

Analyysissäni olen käynyt tabloidisaatiokriteerit läpi tutkittavissa lehtiartikkeleissa kohta kohdalta, ja noudattanut samaa logiikkaa kovan journalismin tunnusmerkistön osalta. Kommentti- osuudessa arvioin tutkimustuloksia suhteessa arvioitavana olevan lehden (tässä tapauksessa Helsingin Sanomat tai Maaseudun Tulevaisuus) olemukseen ja profiiliin journalistisen keskustelun areenana.

Tekstianalyysissä käyn läpi analysoimani Maaseudun Tulevaisuudessa julkaistut artikkelit ajalta 2.1. – 8.2.2012. Kyseinen päivälehti ilmestyy kolmesti viikossa, joten presidentinvaalitulosta ruotivat artikkelit tulivat paperilehdessä ulos vasta kaksi päivää käytyjen vaalien jälkeen.

Tutkittava uutisaineisto Maaseudun Tulevaisuudessa kattaa laajuudeltaan yhteensä 72 artikkelia. Aineiston piiriin kuuluu etupäässä uutisartikkeleita, sekä myös presidentinvaaleja käsitteleviä ”punteja”, kolumneja ja pääkirjoituksia.

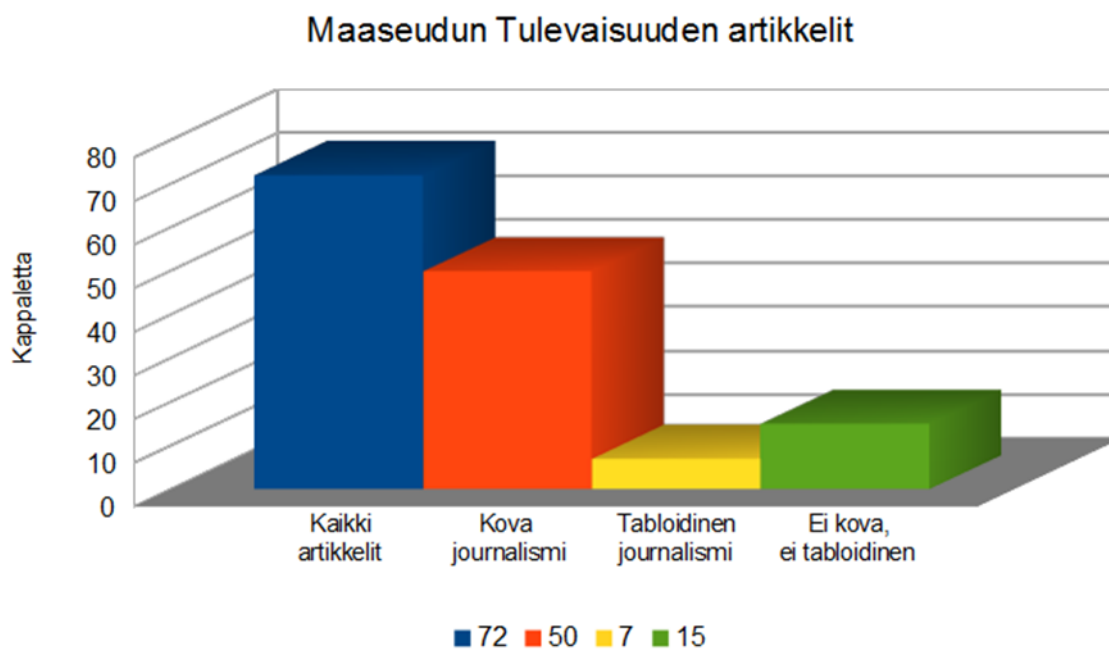
Helsingin Sanomien osalta analyysissäni on tarkastelussa yhteensä 200 artikkelia, joissa esiintyviä tabloidisaatiokriteereitä kartoitan. Artikkelit ovat ajalta 2.1.2012 – 6.2.2012. Vuoden ensimmäisenä päivänä lehti ei ilmestynyt. Tarkastelen pääkirjoitussivun (sivu 2) presidentinvaaliaiheisia tekstejä sekä uutissivun artikkeleita. Pelkästään tällä rajauksella tarkastelussa olevien juttujen määrä kasvoi varsin suureksi, kahteensataan. Tästä johtuen pudotin Kuukausiliitteiden sekä NYT-liitteiden presidentinvaaliaiheiset jutut, sekä kulttuurisivuilla esiintyneen presidentinvaaliaiheisen journalismin kokonaan tarkastelun ulkopuolelle.

Seuraavassa luvussa 5 esittelen tutkimustulokseni Maaseudun Tulevaisuuden ja Helsingin Sanomien tarkasteltavien lehtiartikkeleiden osalta. Tätä seuraavissa alaluvuissa esittelen tabloidisaatiokriteereiden pohjalta seuloituneita tabloidisoitopiirteitä, ja tarkastelen niiden esiintymistä edellä mainitulla aikajänteellä. Sen jälkeen käyn läpi kovan journalismin tunnuspiirteiden esiintymistä. Kolmanneksi luon katseeni tabloidisen uutismateriaalin ja perinteisen kovan journalismin välimaastoon sijoittuvaan uutismateriaaliin. Tämä ilmenee paitsi liikkeenä kohti tabloidista kovan journalismin sisällä, myös kokonaan ei-tabloidisena, mutta viihdyttävänä uutismateriaalina. Lopuksi erittelen ja arvioin eri presidenttiehdokkaiden sekä teemojen esillä oloa ja uutisoinnin sävyä presidentinvaaliuutisoinnin yhteydessä, sekä tarkastelen Maaseudun Tulevaisuuden ja Helsingin Sanomien ominaispiirteitä lehtinä suhteessa uutismateriaaliin.

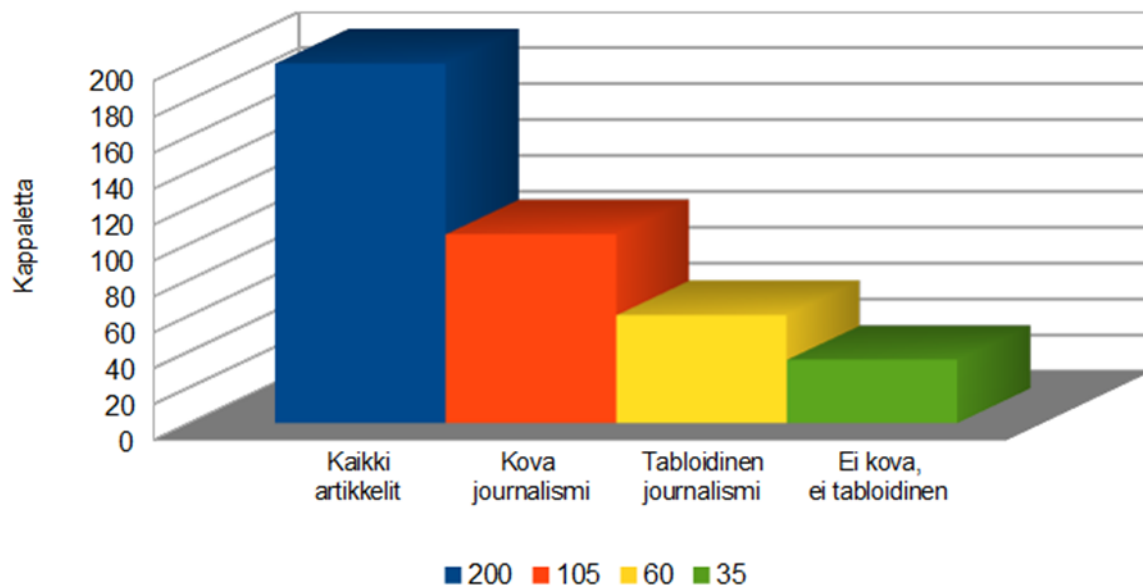
Koska tutkimusmateriaalini kattaa yhteensä satoja uutisartikkeleita, nostan tarkasteluun muutamia esimerkkejä kunkin tabloidisaatiokriteerin esiintymisestä tutkittavissa uutisjutuissa. Nostan tarkasteluun myös esimerkkejä tabloidisen ja kovan välimaastoon sijoittuvista uutisista.

5 EMPIIRINEN ANALYYSI

5.1 Tutkimustuloksia ja grafiikoita: Tabloidisaatiopiirteiden esiintyvyys Maaseudun Tulevaisuudessa ja Helsingin Sanomissa

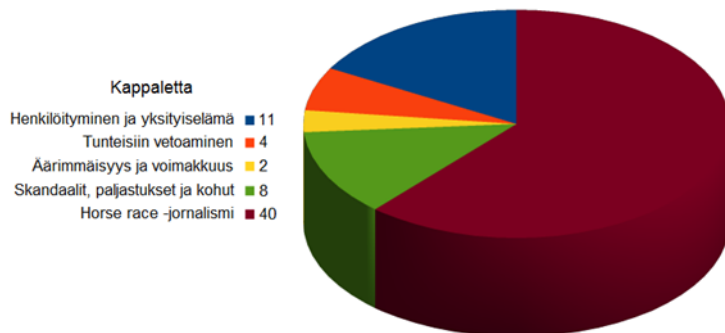

Helsingin Sanomien artikkelit

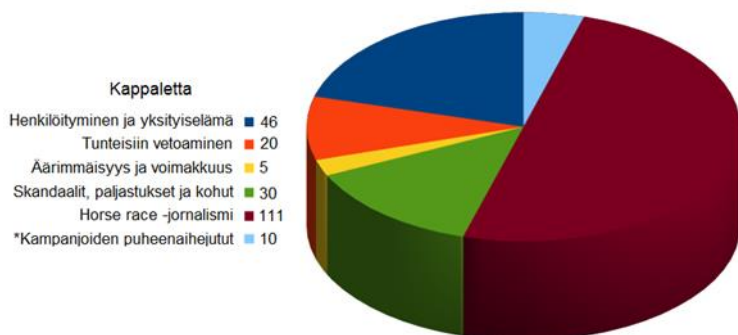

Kuten edellä esitetty grafiikka osoittaa, kovan journalismin piiriin lukeutuvien artikkeleiden määrä on Maaseudun Tulevaisuudessa suhteellisesti suurempi kuin Helsingin Sanomissa. Tabloidisia artikkeleita on puolestaan huomattavasti enemmän Helsingin Sanomissa. Kovan ja tabloidisen journalismin välimaastossa olevaa journalismia esiintyy suhteellisesti enemmän Maaseudun Tulevaisuudessa.

Tabloidisaatiokriteereiden esiintyminen Maaseudun Tulevaisuuden artikkeleissa

Tabloidisaatiokriteereiden esiintyminen Helsingin Sanomien artikkeleissa

Molemmissa lehdissä kovan journalismin piiriin lukeutuvia uutisjuttuja esiintyy tutkittavassa aineistossa enemmän kuin tabloidiseksi luettavia. Maaseudun Tulevaisuudessa niitä on 69 prosenttia kaikista jutuista (50/ 72 juttua) ja Helsingin Sanomissa 52,5% (105/ 200 juttua).

Selkeästi tabloidisia juttuja on Maaseudun Tulevaisuuden koko aineistossa vain kymmenisen prosenttia kaikista jutuista. Tabloidisen ja kova journalismin välimaastoon sijoittuu noin 20% jutuista. Helsingin Sanomien kohdalla 30% jutuista on tabloidisia ja välimaastoon sijoittuvia lehtiartikkeleita on 17,5%.

Voidaan siis todeta, että merkittävä osuus MT:n ja HS:n jutuista sijoittuu kovan journalismin alueelle, joskin tabloidisiakin juttuja löytyy erityisesti HS:sta. Toisaalta usea kovan journalismin piiriin kokonaisuudessaan kallistuva juttu kantoi monesti sisällään joitakin tabloidisaatiopiirteitä. Esittelen seuraavissa alaluvuissa tarkemmin niitä tabloidisaatiopiirteitä, joita olen tutkittavista artikkeleista paikallistanut käyttämieni tabloidisaatiokriteereiden seulan avulla.

Sekä Maaseudun Tulevaisuudessa että Helsingin Sanomissa ylivoimaisesti yleisimmin esiintyvä tabloidisaatiopiirre on niin kutsuttu horse race -journalismi. Toiseksi yleisintä on molemmissa henkilöitymiseen ja yksityiselämään liittyvä uutisointi, sekä kolmanneksi yleisintä skandaalien, paljastusten ja kohujen esiintyminen. Kolme viimeksi mainittua (skandaalit, paljastukset ja kohut) lasken kaikki kuuluviksi samaan dramatisoivan uutisoinnin kategoriaan. Helsingin Sanomien uutisoinnista erotin lisäksi kokonaan omaksi tabloidisaatiopiirteiden kategoriaksi kampanjoiden puheenaihejutut, joita ei pystynyt järkevästi sijoittamaan kolmen muun kriteerin sisälle,

mutta toisaalta niiden kokonaan huomiotta jättäminen ei olisi ollut muusta tabloidisaatiopiiirteis- töstä poikkeavuuden sekä esiintyneisyyden toistuvuuden vuoksi perusteltua.

Dramatisointiin sisältyvää tunteisiin vetoavaa uutisointia esiintyy Helsingin Sanomien konteks- tissa joka kymmenennessä jutussa, Maaseudun Tulevaisuudessa harvemmin. Harvinaisin tab- loidisaatiopiiirre on molemmissa lehdissä niin ikään dramatisoinnin sisälle luokiteltu äärimmäi- syys ja voimakkuus.

5.2 Tabloidisaatiopiiirteiden esiintyminen Maaseudun Tulevaisuudessa

Käyn lävitse kolmen tabloidisaatiopiiirteen esiintymistä tutkimukseni kohteena olevassa Maa- seudun Tulevaisuuden uutisaineistossa. Nostan esimerkkeinä esiin muutaman piiirteen ilmenty- mistapoja kuvaavan uutisjutun laajasta tutkimusaineistosta.

- 1) Henkilöityminen ja yksityiselämän piiriin käyvä uutisointi.

Ensimmäinen tabloidisaatiopiiirre esiintyy määrällisesti yhdessätoista artikkelissa.

Päätoimittaja Lauri Kontron Paavo Väyrystä ja Pekka Haavistoa vertailevassa ”punti”-kirjoi- tuksessa ”Väyrynen vs Haavisto” (MT, 11.1.2012, sivu 5), puntaroidaan kahden eri ehdokkaan ominaisuuksia.

”Väyrynen edustaa vanhaa vihreyttä, jolle maaseutu on keskeinen. Haavisto on puhdas kaupun- kilainen, cityvihreä. [...] Haavisto ei ole käynyt armeijaa. Jos hänet valittaisiin presidentiksi, hän olisi ensimmäinen siviilipalvelusmies sillä paikalla. Väyrynen on reservin upseeri. Väyrynen on valtiotieteen tohtori ja kirjoittanut pari hyllymetriä kirjoja. Haavisto on elämäntapataiteilija, jolta luvut jäivät kesken. Haavisto ei kuulu kirkkoon. Väyrynen on kansankirkon jäsen. Väyrynen on avioliitossa ja Väyryksillä on lapsia ja lapsenlapsia. Haavisto elää rekisteröidyssä parisuhteessa eikä salaile sitä, että on homo. [...] Jos ei linjoissa, niin onhan ainakin ehdokkaissa eroja.”

Kyseisessä punktissa presidenttiehdokkaita vertaillaan pitkälti nimenomaan henkilökohtaisten ominaisuuksien kautta, seksuaalista suuntautumista ja perhepiiriä myöten. Presidentinvaalin ol- lessa henkilövaali myös tämä puoli näyttää lehtikirjoittelussa väistämättä korostuvan.

Toinen esimerkki löytyy uutisartikkelista ”Virkeä Väyrynen veti tupailan Helsingissä” (MT, 13.1.2012, sivu 7.) Paikalla tilaisuudessa on satakunta kuulijaa, joille ehdokas puhuu globaaleista kysymyksistä, omasta EU-kriittisyydestään, desentralismista sekä Suomen kansallisen itsenäisyyden merkityksestä.

Artikkeli sijoittuu leimallisesti kovan journalismin piiriin, mutta pitää sisällään tabloidiseksi mielletäviä, uutisartikkelin henkilöitymiseen liittyviä piirteitä:

”Mutta Väyrynen on virkeä ja aloittaa tuttuun tapansa huumorilla: ”Kampanjani alussa minua pidettiin liian vanhana, vaikka olen vasta tällainen 65-vuotias nuorukainen. Kun Paavo Lipponen sitten lähti mukaan, iästä ei muistuteltu enää. Mies pysyy virkeänä, kun on vireä vaimo.”

Vireä **Vuokko** ei varmaankaan ollut leiponut tarjolla olleita korvapuusteja, mutta parisunnanvirallista käädyt kaulassa -kampanjamukia ostettiin.”

Väyrysen henkilökohtaiset ominaisuudet, tässä tapauksessa myönteisessä mielessä esitettävät virkeys ja humoristisuus, ovat artikkelissa keskeisessä roolissa.

Myös kolumnisti Heikki Vuorela kommentoi ehdokkaiden yksityiselämän piiriin ulottuvia henkilökohtaisia ominaisuuksia kolumnissaan ”Valitaan juhlapuhuja MTK:n satavuotisjuhliin” (MT, 3.2.2012, sivu 2.)

”Ihmisten puheita vaaleista ja ehdokkaista kuunnellessa on saanut monet kerrat kiusaantuneena jännittää. Miten se ja tämä onnistuu todistamaan yhtäaikaan oman avaramielisyytensä ja yhden ehdokkaansopimattomuuden?

Siis koska sehän... no... enhän minä mutta... kyllähän te tiedätte. Vaan nimenomaan tietoaahan ei monellakaan ole siitä ja sen syistä. Homoudesta.

[...] Homous ei ole sairaus eikä kierous, vaan kyse on luonnon satunnaisesta vaihtelusta. Sitä esiintyy myös eläimillä.”

Kirjoittaja ottaa kantaa siihen, ettei kenenkään ehdokkaan seksuaalisen suuntautumisen pitäisi olla relevantti syy jättää äänestämättä häntä. Homous ei myöskään ole luonnottomuus saati henkilökohtainen puute, hän korostaa.

Toinen käsiteltävä tabloidisaatiopiirre, 2) dramatisointi, pitää sisällään tunteisiin vetoamisen ja tunneskaalojen esittelyn, äärimmäisyyden sekä erilaiset mediakohut. Tunteisiin vetoavuutta esiintyy tutkittavassa aineistossa Maaseudun Tulevaisuudessa hyvin vähän, vain yhteensä neljässä artikkelissa.

Esimerkiksi kelpaa hyvin ”Finalistien Suomi” -artikkeli (MT, 30.1., sivu 3), jonka väliotsikossa suoraan todetaan, että ”Kampanja kuohuttaa tunteita.” Toiselle kierrokselle selvinneen vihreiden Pekka Haaviston kerrotaan saaneen jopa tappouhkauksen.

”Molemmat ehdokkaat tuomitsevat loanheiton jyrkästi. Niinistön kampanjapäällikkö Taru Tujunen onkin yrittänyt rauhoitella ylikierroksilla käyviä.

”Koska joukossa on meidän omiakin kannattajia, niin viestinä heille: ei näin! Teemme positivistista kampanjaa oman ehdokkaan puolesta emmekä ketään vastaan”, Tujunen sanoo Iltalehdessä.”

Toinen esimerkki tunteisiin vetoamisesta ovat vastavalitun presidentti Sauli Niinistön koko Suomen kansalle suunnatut presidentilliset sanat.

”On suuri arvo, että on erilaisia ajattelijoita. Se tarkoittaa, että tasavallan presidentin on kuunneltava erilaisia ajatuksia ja osoitettava olevansa koko kansan presidentti”, Niinistö sanoi lyhyessä kiitospuheessaan.

[...] ”Tasavallan presidentin tehtävä on huomioida kaikki kansalaiset”, Niinistö summasi ja lupasi tehdä Suomen eteen vähintään saman verran kuin ihmiset ovat tehneet hänen valintansa eteen.

Tunneskaaloja esitellään Maaseudun Tulevaisuuden presidentinvaaliaiheisessa uutisoinnissa kuitenkin hyvin vähän.

Dramatisointi-tabloidisaatiokriteeriin sisältyvät äärimmäisyys ja voimakkuus ovat tutkittavassa aineistossa niin ikään aliedustettuna. Äärimmäisyyttä esiintyy ainoastaan kahdessa kaikkiaan 72:sta artikkelista. Ensimmäinen on edellä esitelty uutisjuttu, jossa Haaviston henkeä kerrottiin uhatun. Toinen on uutisjuttu ”Kiriviikolla epävarmat äänestäjät saivat ehdokkaat liikkeelle”

(MT, 20.1.2012, sivu 6), jossa käsitellään eri ehdokkaiden ensimmäisen kierroksen kampanjoinnin loppumetrejä, muun muassa Timo Soinin Itä-Helsinkiin suuntaamaa kampanjamatkaa. Soinin kampanjoinnin metrossa keskeyttää punkkaritytön yllättävä avautuminen.

”Metrossa matkalla ollut Soini herätti huomioita. Koululaiset huusivat kommentteja ”Jytkylle”. Hyvin nopeasti Soini ryhtyikin nuorten poikien sekä aikuisten kanssa juttusille. Avustajat jatkoivat sivussa Soinin luottokortteja. Eräs tyttö ei ollut mielissään Soinin arvomaailmasta ja katolilaisista maailmankatsomuksesta.

”Jos joku neekeri raiskaa minut, sinä et anna minun tehdä aborttia”, punkkarityttö huusi Rautatieasemalta vaunuun kiirehtineelle Soinille. Kommentti meni varmasti perille, mutta ehdokas ei siihen reagoanut.”

Dramatisoinnin piiriin kuuluvat paljastukset, skandaalit ja kohut, esiintyvät aineistossa kaikkiaan kahdeksassa artikkelissa. Lauri Kontron punktissa otsikolla ”Likaisten temppujen osasto” (MT, 18.1.2012, sivu 5) kotimaiseen skandaalijournalismiin pureudutaan historiallisesta näkökulmasta käsin.

”Likaisimmat presidentinvaalit Suomessa käytiin 1956. Silloin muun muassa ”kokoomuksen pojat” yrittivät katkaista Kekkonen kuningastien. Kekkonen väitettiin tapelleen humalassa, saaneen puukosta, käyneen bordellissa ja tietysti veljeilleen venäläisten kanssa. Kekkonen kaatamaan perustettiin kokonainen sanomalehti, Sensaatio-Uutiset.”

Punktin skandaalinkäry ulottuu kuitenkin myös nykypäivään ja paraikaa kirjoitushetkellä käytäviin vaaleihin saakka.

”(Lasse) Lehtinen sanoo nyt, että jos Väyrynen on toisella kierroksella, Niinistön leiri kaivaa takuuvarmasti Väyryseen liitetyn vanhan Vladimirovjutun esiin.”

Toisaalta kotimainen skandaalihakuisuus ja loanheitto poliittisten vaalien yhteydessä ei millään tavoin vedä vertoja tilanteelle rapakon takana, Kontro muistuttaa.

”Loanheitto meillä ei kuitenkaan ole koskaan yltynyt sellaisiin mittoihin kuin Yhdysvalloissa. Siellä jokaisenehdokkaan vaalitoimistossa on likaisten temppujen osasto, jonka ainoana tehtävänä on keksiä vastustajasta asioita, joihin tämä voitaisiin kaataa. Tarjolla on ollut seksiä, huumeita ja keksittyjä tarinoita. Esimerkiksi nykyisen presidentin Barack Obaman väitettiin kivenkovaan olevan muslimi. Sellainen puraisee varsinkin Amerikan syvässä etelässä.”

Erilainen, ajankohtaisempi esimerkki on Ultra Bran yllättävä paluu Haaviston toisen kierroksen kampanjaa vauhdittamaan. Asiasta uutisoidaan pienenä sensaationa (MT, 25.1.2012).

SDP:n Paavo Lipposen rökäletappiota presidentinvaalien ensimmäisellä kierroksella voi perustellusti pitää vaalien todellisena skandaalina, jollaisena se toki myös uutisoitiin. Maaseudun Tulevaisuus uutisoi demarileirissä pestävästä jälkipyykistä artikkelissa ”Tappiota ruotanut SDP kutsui presidenttikokelaat kylään” (MT, 27.1.2012).

”Puheenjohtaja Jutta Urpilainen myönsi eduskuntaryhmän ja puoluevaltuuston edessä, että presidenttiehdokas Paavo Lipponen oli kelpo, kampanja hyvä ja viesti oikea. Kaikesta huolimatta vaalitulos oli karmaisevan huono. Tappion syitä Urpilainen analysoi pintapuolisesti.

[...] ”Pääsimme kisaan aivan liian myöhään”, kuului yksi selitys. Urpilainen myös totesi, ettei ”voittamisen nälkää löytynyt”.

Skandaali huipentuu silloisen SDP:n puoluesihteerin Mikael Jungnerin eroon syntipukkina Lipposen kehnon vaalimenestyksen vuoksi.

Tabloidisaatiopiirteiden ”dramatisoituminen” esiintyy tunteisiin vetoamisen, äärimmäisyyden sekä skandaalien ja kohujen kautta neljätoista kertaa 72:ssa MT:n uutisartikkelissa.

Kolmanne tabloidisaatiokriteerin, 3) ”horce race” -tyyppisen journalismin, jossa median huomio kiinnittyy kilpailuasetelman seuraamiseen ja ruotimiseen, mukaisia tabloidisaatiopiirteitä esiintyy Maaseudun Tulevaisuuden presidentinvaaliuutisoinnin yhteydessä tiuhaan. Peräti neljässä kymmenessä jutussa 72:sta puidaan tavalla tai toisella vaalien kilpa-asetelmaa. Käyn alla läpi muutamia esimerkkejä tästä laajasta otoksesta.

Kun päätoimittaja toteaa punktissaan ”Väyrynen vs Haavisto” (MT, 11.1.2012, sivu 5) kisan toisen kierroksen jatko paikalle pääsystä tiivistyvän Väyrysen ja Haaviston välille, alkavat aiemmin useissa lehdissä julkaistut, parhaimmillaan virhemarginaaliltaan huomattavat, kannatusgallupit muuttua todellisuudeksi myös Maaseudun Tulevaisuuden sivuilla. Kontro tosin ottaa etäisyyttä gallupien totuudellisuuteen kirjoituksensa alussa.

”Presidentinvaalien ensimmäisen kierroksen kiinnostavin kysymys on se, kuka tulee toiseksi. Kaikkitietävä Herra Gallup on nyt valinnut todennäköisimmiksi kakkosiksi Paavo Väyrysen ja Pekka Haaviston. Onko jompikumpi lopulta kakkonen, nähdään sitten. Gallupit ovat löytäneet hyvän taisteluparin. Väyrynen ja Haavisto ovat henkilöinä toistensa lähes täydellisiä vastakohtia.”

Kriittisestä suhtautumisesta gallupien kaikkivoipaisuuteen huolimatta Maaseudun Tulevaisuuden mielipidekirjoitukset suhteessa uutisartikkeleihin rakentuvat 11.1.2012 alkaen pitkälti sen olettamuksen varaan, että paikasta kakkoskierroksella taistelevat nimenomaan Väyrynen ja Haavisto. Trendi vahvistuu lyhyessä uutisartikkelissa (MT 16.1.2012, sivu 3), jossa Väyrysen kannatuksen todetaan olevan 13:ssa ja Haaviston 12 prosentissa viimeisimmässä Ilta-Sanomien tekemässä kyselyssä. Samaten pari päivää myöhemmin julkaistun uutisartikkelin ”Ennakoäänestyksen päätyminen käynnistää vaalien loppusuoran” (MT, 18.1.2012, sivu 5), yhteydessä, suoraan jutun ingressiosuudessa todetaan, että gallupit ennakoivat Niinistön pariaksi Väyrystä tai Haavistoa. Sama kaava toistuu myös Ylen gallupeista uutisoitaessa, ”Yle: Haavisto ohitti Väyrysen” (MT, 20.1.2012, sivu 8.)

Samalla sivulla on lisäksi Maaseudun Tulevaisuuden oma, Gallup Elintarviketiedolla teettämä kyselytutkimus, jossa todetaan joka toisen (52%) viljelijä-äänen menevän Väyrykselle. Viljelijöiden kakkossuosikki on Niinistö (18%) ja kolmas Soini (4%). Muut ehdokkaat jäävät yhden prosentin tuntumaan tai sen alle. Näin ollen Maaseudun Tulevaisuus paitsi uutisoi muussa mediassa käynnissä olevasta horse race -tyyppisestä uutisoinnista, myös tuottaa omaa kannatusgallup-dataa, joka on omiaan kiihdyttämään horse race -journalismia. Erilaisten tutkittavana ajanjaksona Maaseudun Tulevaisuudessa julkaistujen kannatusgallupien ohella ”horse race” -tyyppinen asetelma rakentuu myös ehdokkaiden yhteisesiintymisistä tehtyjen juttujen kautta. Edellä mainittujen lisäksi uutisoidaan vielä nuorisogallupista, jossa kärkeä pitävät Niinistö ja Soini (MT, 18.1.2012, sivu 6.)

Kuin vahvistuksena gallupeissa tammikuun mittaan hallitsevaksi kehittyvälle ”Väyrynen taikka Haavisto toiselle kierrokselle” -asetelmalle Kontro kirjoittaa punktissaan ”Voittajan vankkurit” (MT, 20.1.2012, sivu 5), siitä miten Soinin mahdollisuudet ovat jo sulaneet tässä vaiheessa olemattomiin.

”Gallupeissa on kakkossijaa povattu ensin Timo Soinille, sitten Paavo Väyrykselle ja Pekka Haavistolle. Soini näyttäisi olevan kisasta ulkona. Sellaista jytkyä, joka nostaisi Soinin ohi Väyryksen ja Haaviston, ei tule. Mutta sekä Väyryksellä että Haavistolla on mahdollisuus jatkoon. Molempien kampanjat ovat olleet nousujohteisia ja molemmat ovat pärjänneet tv-väittelyissä.”

Ensimmäisen kierroksen horse racen uhreja ovat Maaseudun Tulevaisuuden uutisoinnissa Timo Soini ja ennen kaikkea Paavo Lipponen.

”Noste ei riitä. Vaalien todelliseksi yllättäjäksi on nousemassa Paavo Lipponen (sd.)” (MT, 20.1.2012, sivu 6.)

Toisella kierroksella, jonne Haavisto ja Niinistö lopulta ylsivät, hevosralli jatkuu. Uusi ja muuttunut tilanne avataan pääkirjoituksessa ”Vaalit ratkaistaan nyt maaseudulla” (MT, 25.1.2012, sivu 2.) Varsinkin Väyrykseltä jäi paljon kodittomia ääniä, jotka nyt etsivät uutta osoitetta. Toisaalta maakuntien Suomi on nyt ratkaisevassa roolissa kokonaisuuden kannalta – mitä presidentinvaalien lopputulokseen tulee – kun pääkaupunkiseudun tiedetään menevän äänissä ehdokkaiden kesken suunnilleen tasan. Haaviston ja Niinistön välisiä kannatusgallupeja julkaistiin Maaseudun Tulevaisuudessa pariin otteeseen ensimmäisen kierroksen jälkeen, ennen toisen kierroksen varsinaista vaalipäivää.

Kaikkineen enemmän tabloidisaatio- kuin kovan journalismin piirteitä sisältäviä Maaseudun Tulevaisuuden artikkeleita oli tutkimusaineistossa seitsemän kappaletta yhteensä 72:sta. Osuus on varsin pieni suhteessa koko otokseen.

5.3 Tabloidisaatiopiirteiden esiintyminen Helsingin Sanomissa

Noudatan samaa kaavaa Helsingin Sanomien tabloidisaatiokriteeristön osoittamien tabloidisaatiopiirteiden läpikäymisessä, kuin mitä edellä käytin Maaseudun Tulevaisuuden artikkeleiden yhteydessä. Kartoitan kolmen erilaisen tabloidisaatiopiirteiden; henkilöitymisen ja yksityiselämän piiriin käyvän uutisoinnin; dramatisoinnin, eli tunteisiin vetoavuuden ja tunneskaalan esittelyn, äärimmäisyyden ja voimakkuuden, skandaalien, paljastuksien ja kohujen; sekä horse race -journalismin esiintyvyyttä.

Tabloidisaatiopiirre 1), henkilöityminen ja yksityiselämän piiriin käyvä uutisointi, esiintyi yhteensä 46 artikkelin yhteydessä, eli noin neljänneksessä koko tutkimusmateriaalista.

Henkilöityvää ja yksityiselämän piiriin käyvää uutisointia ilmenee Helsingin Sanomissa pääsääntöisesti kolmella rinnakkaisella tavalla. Yhtäältä tilanteita myötäeletään rakentamalla asetelma, jossa toimittaja ikään kuin on läsnä tilanteissa ehdokkaiden kanssa. Asetelma rakentuu tällöin ehdokkaan persoonan kautta, ei niinkään poliittisten mielipiteiden. Toisaalta tutkittavassa aineistossa esiintyy journalismia, jossa journalistinen mielenkiinto kohdistuu ehdokkaan yksityiselämän piiriin kuuluvalla alueelle, jota ehdokas itse ei välttämättä edes omaehtoisesti julkisuuteen raota. Kolmas asetelma on presidentinvaalien luonteen korostaminen ja korostuminen ensisijaisesti henkilövaalina, ja henkilökohtaisten ominaisuuksien alleviivautuminen sitä kautta.

Helsingin Sanomat kysyy pääkirjoituksessaan ”Sanansapitäjä vastaan sovinnontekijä” (HS, 24.2.2012, sivu 2), millaisen henkilön Suomen kansa nyt haluaa valita presidentiksi.

”Asiakysymyksissä Haavisto ja Niinistö eivät eroa toisistaan suuresti. Niinistö on Haavistoa aavistuksen verran EU-kriittisempi, arvoiltaan hieman konservatiivisempi ja tiukempi suhteessa laittomiin lakkoihin.

[...] Asetelmat ja leimat menevät niin monimutkaisiksi, että luultavasti on lopulta parasta katsoa uudelleen ihmistä. Millaisen henkilön me haluamme Suomen arvojohtajaksi ja edustajaksemme?”

Erityisesti presidentinvaalien toisella kierroksella vaalien henkilöityminen alkaa korostua, kun eroja varsinaisissa asiakysymyksissä ei mainittavammin saada aikaan kokoomuksen Sauli Niinistön ja vihreiden Pekka Haaviston välille.

Presidenttiehdokkaiden yksityiselämääkin urkitaan, ja lisäksi ehdokkaista nostatetaan toisen kierroksen edetessä esille toinen toistaan villimpiä huhuja. Helsingin Sanomat ei varsinaisesti lähde revittelemään kyseisellä juorujournalismilla, mutta nämä elementit etsiytyvät silti ajoittain lehden agendalle.

”Miehen kanssa rekisteröidyssä parisuhteessa elävä Haavisto kertoi, että verkossa kulkevan juorun mukaan hänellä olisi salainen vaimo ja kaksi lasta Hämeenlinnassa.” (HS, 2.2.2012, sivu 6.)

Tabloidisaatiopiirre 2), dramatisointi, esiintyi yhteensä 55 uutisjutussa, eli reilussa neljänneksessä kaikista HS:n tutkituista uutisartikkeleista. Dramatisointi pitää sisällään 20 tunteisiin vetoavaa, 5 äärimmäisyyttä korostavaa sekä 30 skandaalinkäryistä uutisjuttua.

Tunteisiin vetoaminen pilkahtelee pääsääntöisesti human interest -tyyppisen presidentinvaalilaiheisen uutisoinnin yhteydessä. Yleisimmin kyseinen piirre esiintyy sellaisten juttujen yhteydessä, jotka myös painottuvat kokonaisuudessaan tabloidisen alueelle.

Esimerkki tunteisiin vetoavasta uutisisällöstä löytyy artikkelista ”Lipponen suuttui jälleen Aamulehdelle” (HS, 5.1.2012, sivu 6.) Lipponen oli tuolloin jo useampaan otteeseen taittanut peistä Aamulehden kanssa, jonka katsoi uutisoivat itsestään asiattomaan ja sopimattomaan sävyyn. Aamulehti oli pitänyt esillä huhua, jonka mukaan Lipponen on 14-vuotiaana lyönyt koulussa uskonnonopettajaansa. Lipposen suuttumus juoruun piiryy Helsingin Sanomien asiakokonaisuutta taustoittavasta jutusta lävitse.

”Nyt Lipponen suivaantui Aamulehdelle niin, että perui jo sovitun videotervehdyksensä lehden ja Yle Tampereen ensi maanantaina järjestämään vaalitenttiin.

[...] Väite (opettajan lyömisestä) ei pitänyt paikkaansa ja Aamulehti joutui pyytämään anteeksi. Lipponen hyväksyi anteeksipyynnön mutta totesi, että Aamulehteä johdetaan ”pimeyden ytimestä.”

Samaisessa uutisjutussa esiintyy myös Helsingin Sanomien yhteydessä harvoin havaittava äärimmäisyys ja voimakkuus. Presidenttiehdokkaan syyttäminen väkivaltaisesta käytöksestä täyttää dramatisoinnin tunnuspiirteet äärimmäisyyden osalta, mutta sitä esiintyy ainoastaan viiden tutkittavan Helsingin Sanomien artikkelin yhteydessä.

Skandaalit, paljastukset ja kohut voidaan paikallistaa yhteensä 30:stä Helsingin Sanomien artikkelista.

Kun presidentinvaalikampanja oli edennyt toiselle kierrokselle, viriteltiin Pekka Haaviston Darfurin-komennuksiin liittyvistä epäselvyyksistä pientä skandaalia. Artikkelissa ”Haavisto selvitti

Darfur-pestiään” (HS 26.1.2012, sivu 8) spekuloidaan mahdollisuudella, että Haavisto olisi hyllytetty tuolloisesta pestistä EU:n Sudanin erityisedustajana keväällä 2007 siitä syystä, että hän olisi ylittänyt toimivaltansa rajat.

”Saksalais-yhdysvaltalaisen ajatushautomon Atlantic Communityn raportin mukaan Haavisto olisi ylittänyt toimivaltansa ja joutunut tästä syystä lähtemään tehtävästään keväällä 2007.”

Samaiseen artikkeliin haastatellut ulkoministeriön osastopäällikkö Teemu Tanner sekä ulkoministeri Erkki Tuomioja (sd.) sen sijaan puolustavat Haavistoa. Skandaali ei ota sen kummempin tulta alleen, vaan jää kertatussahdukseksi. Haavistoa ei asialla vaivata Helsingin Sanomien uutisoinnissa yksittäistä spekulatiota enempää.

Ennakkosuosikkina kakkoskierrokselle yltänyt ehdokas, Sauli Niinistö, joutuu vuorostaan pie-nehkön skandaalin keskiöön, kun artikkelissa ”Niinistöltä ei ennakoilmoitusta vaalirahoista” (HS, 4.2.2012, sivu 8) ilmenee, ettei ehdokkaan vaalirahoista ole tehty ennakoilmoitusta.

Uutinen ei kuulosta äkkiä silmältyneä kovinkaan skandaalinkäryisenä, mutta on otettava huomioon, että vielä alkuvuodesta 2011, vain vuotta aiemmin, Suomessa täydellä teholla velloneet vaalirahoituskandaalit olivat presidentinvaalien alla vielä tuoreemmassa muistissa. Helsingin Sanomat uutisoi vaalirahaepäselvyyksistä tuolloin tiuhaan tahtiin. Lisäksi Niinistön vaalirahoista uutisoitiin presidentinvaalien toisen kierroksen varsinaista vaalipäivää edeltävänä päivänä.

Ylivoimaisesti yleisin tabloidisaapiirre Helsingin Sanomissa on kuitenkin 5) horse race -journalismi. Kyseinen piirre löytyy peräti 111 artikkelista yhteensä kahdestasadasta, eli useammasta kuin joka toisesta Helsingin Sanomien tutkittavana olleesta artikkelista. Oheisen tabloidisaatiopiirteiden esiintyvyys on niin huomattavaa, että tarkastelen sitä muista kriteereistä poiketen useamman kuin yhden tai kahden esimerkin kautta.

Erinäisillä gallupeilla ja ehdokkaiden välisen kilpailutilanteen arvioinnilla on keskeinen rooli halki koko tutkimusaineiston. Asetelma alkaa rakentua heti tammikuun alussa, jolloin ensimmäiset havainnot Väyrysen ja erityisesti Haaviston kannatuksen piristymisestä alkavat piirtyä

esiin. Tätä ennen paikassa toiselle kierrokselle (Sauli Niinistön seuraksi) olivat olleet lisäksi vahvasti kiinni myös perussuomalaisten Timo Soini ja demareiden Paavo Lipponen.

”Haaviston kannatus nousussa”, otsikoidaan Helsingin Sanomissa tammikuun kolmantena päivänä (HS, 3.1.2012, sivu 5.)

”Värysen ja Haaviston kannatus on loka-marraskuun puolelta ollut koko ajan pikemminkin nousussa kuin laskussa, (TNS Gallupin Tutkimusjohtaja, Juhani) Pehkonen sanoo.”

Helsingin Sanomien kakkossivun kolumnissaan ”Huonomminkin olisi voinut käydä” HS, 14.1.2012, sivu 2) HS:n kuukausiliitteen toimittaja Unto Hämäläinen rakentaa asetelmaa perussuomalaisten Timo Soinin ja keskustan Paavo Värysen välille.

”Ensimmäisissä keskusteluissa paljastui, ettei Timo Soini ollut niin hyvässä vedossa kuin eduskuntavaaleissa. Vaikeinta oli kilpailla uudistuneen Värysen kanssa. Soinin viivyttyllyn aikana Värynen oli varannut EU-kriitikon paikan itselleen. Hän osasi ohjata keskustelua niin, että vastakkain olivat joko Värynen ja Lipponen tai Värynen ja Niinistö. Soini jäi sivuun. Kenttätyössä Värynen voitti Soinin viisi-nolla. Kun Soini lomaili jouluna Azoreilla, Värynen malttoi levätä vain pari päivää ja kiersi muun ajan markettien pihalla puhumassa. Se tuotti tulosta.”

Hämäläinen antaa myös ymmärtää, että Värynen on päässyt niskan päälle. Toiseksi kamppailupariksi hän maalaa Haaviston ja Lipposen. Kolumnin lopullinen perimmäinen kysymys kuuluu seuraavasti:

”Kumpi, Soini vai Värynen, voisi torjua joko Paavo Lipposen tai Pekka Haaviston loppurynnistyksen ja saavuttaa kakkospaikan?”

Asetelma rakentuu Hämäläisen logiikassa seuraavasti: voittaja parista Soini – Värynen pääsee kisaamaan parin Haavisto – Lipponen kanssa paikasta kakkoskierrokselle Niinistön seuraksi. Rakentuu eräänlainen pudotuspeliasetelma.

Saman päivän lehden samaisen sivun pääkirjoituksessa Haavisto saa merkittävästi tuulta purjeisiinsa vaisuksi kuvailun Lipposen kustannuksella: ”Haavisto yli odotusten, Lipponen alisuoriutunut” (HS, 14.1., sivu 2.)

Kenties räikein yksittäinen esimerkki varsin vähäisillä faktapohjaisilla perusteilla tehdystä horse race -tyyppisestä uutisoinnista on uutisartikkeli ”Ylen presidenttigallup: Haavisto nousi

toiseksi” (HS, 6.1.2012, sivu 5.) Juttua tarkemmin silmäillessä ilmenee, että toiseksi nousseen Haaviston kannatus on Yle Uutisten vaalikyselyssä 8,3 prosenttia kolmanneksi sijoittuvan Väyrysen kannatuksen ollessa 8,2 prosenttia. Huomionarvoista on, että virhemarginaali on kyselyssä peräti 3 prosentin suuruinen. Toisen ja kolmannen ehdokkaan 0,1 prosentin suuruinen ero on tällä virhemarginaalilla niin pieni, että Haaviston nousua korostavassa otsikossa on suoranaista asiavirhe. Myös neljänneksi Ylen vaalikyselyssä sijoittunut Timo Soini on käytännössä täysin virhemarginaalin sisällä, hänen kannatuksensa on mittauksen mukaan 7 prosenttia. Sen sijaan SDP:n Paavo Lipponen näyttäisi jo pudonneen kyydistä, sillä hänelle mittaus antaa tasalukemat vasemmistoliiton Paavo Arhinmäen kanssa neljässä prosentissa.

Helsingin Sanomien kolumnisti Juha Akkanen kommentoi myöhemmin samaista ilmiötä kriittiseen sävyyn lehden kakkossivun merkintöjä -kirjoituksessaan (HS, 13.1.2012, sivu 2.)

”Prosenttiyksikön muutosten korostaminen on älyllisesti epärehellistä, mutta jostakinhan ne otsikot on revittävä.”

Galluutuloksia ja vaaliasetelmaa tavalla tai toisella arvioivia ja peilaavia artikkeleita esiintyy käytännössä jokaisessa lehdessä tammikuun alusta helmikuun alkupuolen toisen kierroksen varsinaiseen vaalipäivään saakka. Gallupeilla revittelyä ja horse race -journalismia esiintyy Helsingin Sanomissa niin runsaasti, että lehden toimittajat katsovat asiakseen alkaa itsekkin kommentoida ilmiötä.

”Ilman gallupeja huhut ja mustamaalaus lisääntyisivät”, perustelee Helsingin Sanomien politiikan toimittaja Marko Junkkari (HS, 18.1.2012, sivu 4).

Myös ehdokkaat itse reagoivat jatkuvaan gallup-pyöritykseen ja -spekulaatioon. Ehdokkaista Niinistö, Haavisto, Arhinmäki ja Biaudet kieltäisivät gallupit vaalien alla (HS, 18.1.2012, sivu 4.) Haaviston mielestä gallupeja ei pitäisi tehdä ennakkoäänestyksen jo alettua. Hän yhtyi Lipposen käsitykseen siitä, että gallupeilla on äänestämistä ohjaava vaikutus.

Horse race -tyyppinen journalismi on pysyvä vieras jo ensimmäisellä kierroksella Helsingin Sanomien uutissivuilla, mutta toisen kierroksen tiimellyksessä se yltyy entisestään. Helmikuun

alussa julkaistussa pääkirjoituksessa ”Presidentinvaalit yllättivät asiantuntijat” (HS, 4.2.2012, sivu 2) Gallup-journalismin vaikutuksia arvioidaan ja ruoditaan seuraavasti:

”Vaaleista tuli sittenkin mielenkiintoiset. Kiinnostuksen herätti neljän ehdokkaan joukko, joka pyrki Niinistöä vastaan toiselle kierrokselle.

[...] Mieliopidemittauksissa nelikko pysyi pitkään sangen tasaväkisenä joukkona. Vasta aivan viime viikoilla Haavisto ja Väyrynen pääsivät hienokseltaan edelle. Siitä syntyi itseään ruokkiva kierre: he erottuivat omaksi joukokseen.”

Pääkirjoituksessaan Helsingin Sanomat näin ollen suoraan myöntää, että kilpa-asetelmaa ylläpitävällä ja ruokkivalla journalismilla on mitä todennäköisimmin ollut vaalien lopputulosta ohjaava vaikutus.

Helsingin Sanomien kohdalla havaitsin kuudennen, tabloidisaatiopiirteiden omaisen uutisointitavan, joka esiintyy yhteensä kymmenen uutissivujen jutun yhteydessä. Kutsun näitä 6) ”kampanjoiden puheenaihejutuiksi.” Sävyiltään kampanjoiden puheenaihejutut ovat selkeästi tabloidisia, mutta ne eivät suoranaisesti mahdu yhdenkään valmiiksi määritellyn edellä esitellyn viiden tabloidisaatiopiirteiden alle. Kyseisissä jutuissa huomio kääntyy kokonaan sivuun poliittisista sisällöistä ja jopa ehdokkaiden henkilöstä, keskittyen kovan uutisjournalismin lähtökohdista käsin katsottuna tyystin toisarvoisiin seikkoihin, kuten kampanjakraäsään.

Esimerkkejä vastaavista jutuista ovat artikkelit ”Haavisto-naamarit ja Pahvi-Sauli ottavat mitaa” (HS, 28.1.2012, sivu 6) sekä ”Presidenttiehdokkaat eivät suosi suomalaista” (HS, 5.2.2012, sivu 9.) Jälkimmäisen jutun yhteydessä olevassa poiminnassa kampanjakraäsässä suorastaan piehtaroidaan:

”Kampanjatoimistojen mukaan kampanjatuoteista suosituin on ollut Sauli Niinistön hopeinen rullaluistinpinski. Kympin pinssejä on myyty lähes 10 000. Café Niinistö -mukeja on myyty yhteensä 2 800. Paavo Väyrysen Paavo & Vuokko -mukia oli keskiviikkoon mennessä myyty yli 7 000. Pekka Haavisto kauppasi joulunalusmarkkinoilla postimerkkiään, jota myytiin 2 000. Paavo Lipposen kampanjan suosituimmat tuotteet ovat olleet 20 euron kaulaliina ja vitosen hihahiejastin, jota on myyty valmistajan mukaan ”tuhansia.” Muilla ehdokkailla ei kirjoja lukuun ottamatta ole myytävää tuotteita.”

Artikkelissa ”Väyrynen johtoon mukin mitalla” (HS, 7.1.2012) Helsingin Sanomien oma ”filmihulluryhmä” arvioi ehdokkaiden kampanjoiden onnistumista tai epäonnistumista. Huomiota

saavat osakseen niin innovaatioista puhuva ja itsensäkin sellaiseksi nimeävä Niinistö, leijonavaakunan kaltaisilla tunnuksilla leikittelevä kansallistunnetta nostattava populistinen Soini, mukikauppias Väyrynen kuin televisiomainoksessaan mörköilevä Lipponen.

”Filmihulluryhmän pika-arviot (kampanjoiden) visuaalis-yhteiskunnallisesta ilotulituksesta. Kriitikot esiintyvät jutussa varmuuden vuoksi nimimerkillä.”

Kyseenäinen juttu lukeutuu niin ikään kategoriaan ”kampanjoiden puheenaihejutut.”

Yhteensä 200:sta artikkelista 60 kappaletta lukeutuu leimallisesti tabloidisen journalismin piiriin. Miltei kolmannes Helsingin Sanomien uutismateriaalista on siis tutkimukseni valossa tabloidisoitunutta. Tabloidisten juttujen osuus ei ole perinteisenä asialehtenä pidetyssä Helsingin Sanomissa siis missään määrin hallitseva, mutta se on kuitenkin huomattava.

5.4 Kovan journalismin tunnuspiirteet Maaseudun Tulevaisuudessa

Paikallistien kovan journalismin kriteereitä Maaseudun Tulevaisuuden presidentinvaaleja koskevat uutisvirrasta seuraavien neljän kriteerin mukaan: ajankohtainen ja faktapohjainen päivänpoliittinen uutisointi, presidentti-instituution ja presidentin valtaoikeuksien ydinalue, historiallinen ja poliittinen taustoittava uutismateriaali sekä julkinen valta, poliittiset puolueet ja instituutiot.

Koska tutkimukseni aiheena on nimenomaan politiikan journalismin tabloidisaatio, en lähde erikseen nostamaan esimerkkejä kovan journalismin piiriin lukeutuvista lehtiartikkeleista. Oletusarvonahan Maaseudun Tulevaisuuden kaltaisen lehden kohdalla nimenomaisesti on, että artikkelit lukeutuvat kovan journalismin piiriin. Sen sijaan tarkastelen seuraavassa luvussa sellaisia kovan journalismin piirissä olevia artikkeleita, jotka asettuvat joko kokonaan tabloidisen ja kovan journalismin välimaastoon tai joissa on selkeää liikettä kohti tabloidista. Lisäksi nostan esille artikkeleita, jotka pysyvät selkeästi kovan journalismin piirissä, mutta lainaavat tabloidiselta puolelta viihteellisiä elementtejä.

Tyydyn tässä kohdin erittelemään, missä määrin oheiset neljä kovan journalismin kriteeriä esiintyvät tutkittavassa uutisaineistossa.

Jokainen Maaseudun Tulevaisuuden artikkeleista mahtuu ensinnä mainittuun

- 1) ajankohtaisen ja faktapohjaisen uutisoinnin piiriin, kuten uutisjournalismissa oletuksena on. Tämä osoittaa, että Maaseudun Tulevaisuuden artikkeleissa perinteisen kovan journalismin mukaiset uutiskriteerit toteutuvat ajankohtaisuuden ja faktapohjaisuuden osalta kautta linjan.
- 2) presidentti-instituutioon ja presidentin valtaoikeuksien ydinalueeseen keskittyy yhteensä artikkelia
- 3) historiallisen ja poliittisen taustoittavan uutismateriaalin piiriin kuuluu 14 artikkelia ja
- 4) julkista valtaa, poliittisia puolueita ja yhteiskunnallisia instituutioita käsitteleviä uutisia esiintyy 16 artikkelin verran.

Kovan journalismin uutiskriteerit esiintyvät varsin kattavasti Maaseudun Tulevaisuuden presidentinvaaliaiheisessa uutisoinnissa. Päivänpoliittinen uutisointi kytketään monessa kohdin laajempaan historialliseen, poliittiseen ja kulttuuriseen kontekstiin. Kovan journalismin piiriin kallistuu yhteensä 50 lehtiartikkelia 72:sta, eli selkeä enemmistö.

5.5 Kovan journalismin tunnuspiirteet Helsingin Sanomissa

Kovan journalismin piiriin kallistuu yhteensä 50 lehtiartikkelia 72:sta, eli selkeä enemmistö. Kovan journalismin piiriin Helsingin Sanomien yhteensä kahdestasadasta artikkelista lukeutuu 105, eli hieman yli puolet. Kaikista uutisartikkeleista 1) ajankohtaisia ja faktapohjaisia uutisjuttuja oli 189, eli 95 prosenttia. 2) Presidentti-instituution ja presidentin vallan ydinalueille keskittyviä artikkeleita on yhteensä 57, 3) historiallista ja poliittista taustoittavaa uutismateriaalia esiintyy 54 artikkelissa, ja julkista valtaa ja instituutioita sekä poliittisia puolueita uutisoinnissa käsittelevää aineistoa yhteensä 41 artikkelissa.

Yhtätoista artikkelia lukuun ottamatta kaikki jutut täyttivät faktapohjaisuuden ja ajankohtaisuuden vaatimukset. Ulkopuolelle jäivät kaikista pisimmille viedyt tabloidiset jutut. Muita kovan journalismin elementtejä uutisjutuissa esiintyi varsin tasaisesti, hieman yli tai alle joka neljännessä artikkelissa.

5.6 Tabloidisen ja kovan välimaastossa, Maaseudun Tulevaisuus

Tutkimukseni kenties kiintoisinta, mutta samalla myös hankalimmin mitattavissa olevaa osastoa edustavat artikkelit, jotka sijoittuvat tyyllisesti ja sisällöllisesti jonnekin edellä esiteltyjen tabloidisen ja kovan journalismin välimaastoon. Esittelen Maaseudun Tulevaisuuden artikkeleita, joissa kovan journalismin sisällä on selkeästi havaittavaa liikettä tabloidiseen, jolloin juttua ei voi luokitella täysin kumpaankaan kategoriaan kuuluvaksi. Lisäksi tarkastelen kovaa journalismia, jossa sisältöjä on viihteellistetty tabloidisin elementein, kuitenkin varsinaisesti sortumatta tabloidisaatioon.

Artikkelissa ”Viljelijä-äännet menossa Niinistölle” (MT, 25.1.2012, sivu 6), rakennetaan horse race -asetelmaa faktapohjaisen ja ajankohtaisen, itsessään lähtökohtaisesti kovan journalismin tunnusmerkit täyttävän uutisjutun puitteissa.

”Kun Väyrynen ei ole toisella kierroksella, yli puolet häntä äänestäneistä viljelijöistä harkitsee äänen siirtämistä Niinistölle. **Pekka Haavistolle** oli yli viikon takaisessa tilanteessa siirtymässä harvempi kuin joka kymmenes alun perin Väyrykselle annettu viljelijä-ääni.”

Sisäänrakennettu horse race -asetelma on kyseisessä artikkelissa niin voimakas, että huojuntaa kohti tabloidista tapahtuu.

Paavo Lipposen rökäletappion jälkeen demarit joutuivat kokoontumaan tappion karvasta kalkkia nieleskellen. ”Tappiota ruotanut SDP kutsui presidenttikokelaat kylään” -artikkelissa painopiste on kovan journalismin puolella, mutta myös tabloidiset elementit ovat vahvasti läsnä. Tappion syistä käydään hajanaista analyysiä, ja sekä Niinistö että Haavisto käyvät vuorollaan esittäytymässä ja hakemassa tukea kampanjoilleen. Horse race -asetelman lisäksi skandaalimaisen mittaluokan tappion ruotiminen luo artikkeliin sisäsyntyistä liikettä kohti tabloidisaatiota.

Ylen ulkomaantoimittajan Jarmo Mäkelän kirjoittama uutistausta ”Näin vaalitulosta väärennettiin” (MT 30.1.2012, sivu 7) pureutuu aluksi kansainvälisen vaalitarkkailun lyhyeen historiaan. Hän käyttää esimerkkinä vaalivilpistä ensin Venäjän Duumanvaaleja, mutta laajentaa sitten katsantokantaansa hieman yllättäen kotoiseen Suomeen.

”Suomessa eletään siinä uskossa, että oma vaalijärjestelmämme on maailman paras ja vaalit niin vapaat ja rehelliset kuin ne vain voivat olla.

[...] vaalirahoitukseen liittyy yhä ongelmia, tosin aiempaa vähemmän; vaalipiirijaosta johtuen maan eri osissa äänestävien äänet eivät todellisuudessa ole samanarvoiset; ja mikä pahinta, media hallitsee poliittista prosessia täydellisesti.”

Mäkelä kohdistaa kritiikkinsä samanaikaisesti usealle taholle. Pyyhkeitä saa niin kotimainen, yleisesti ottaen nuhteettomana pidetty vaalijärjestelmä kuin vaalirahoitus, sekä ennen kaikkea media. Perinteisesti on totuttu ajattelemaan, että maakuntalehdistön ja erityisesti oppositiopuolue keskustaa lähellä olevien tahojen piirissä puhutaan ”etelän mediasta.” Palaan etelän median käsitteeseen myöhemmin seikkaperäisemmin.

Mäkelä antaa joka tapauksessa uutisanalyysinsä loppumetreillä ymmärtää, että media kaatoi Väyrysen. Väliotsikon ”Väyrysen kova kohtalo” alla hän kirjoittaa muun muassa seuraavasti:

”[...] kuinka yhtenäinen maantieteellisesti oli presidentinvaalimme ensimmäisellä kierroksella se alue, jolla jatkoon pääsivät Niinistö ja Haavisto. Siinä kulkee ”etelän median” poliittisen hegemonian raja. Se oli muuri, jonka eteen pohjoisesta rynnistäneen Väyrysen kampanja hyytyi. Eli kuten toimittaja **Juha Akkanen** oikein totesi (HS 26.1.): ”Mitä kauempana Kehä kolmosesta äänestäjä asui, sitä varmemmin hän äänesti Väyrystä” – ja päinvastoin.”

Mäkelä maalailee eräänlaista median salaliiton, jolla presidenttiehdokas Väyrynen kaadettiin. Olen Mäkelän väitteestä jokseenkin eri mieltä, sillä katsoisin kotimaisessa uutisoinnissa presidentinvaaleja koskien syntyneen horse race -asetelman hyödyttäneen sekä Haavistoa että Väyrystä. Käyn tätä kuviota tarkemmin läpi seuraavassa alaluvussa. Oheinen, Mäkelän uutisanalyysissä esitetty vahva olettaus yhdistettynä horse race -asetelmaan saa periaatteessa kovan journalismin liukumaan voimakkaasti tabloidiseen suuntaan. Tällöin rajat pehmeän ja kovan välillä hämärtyvät.

Seuraavaksi tarkastelen artikkeleita, joissa selkeästi kovan journalismin piirissä pysyttäytyviä uutisia on höystetty viihteellisin elementein. Artikkelissa ”Valtateillä vaalit eivät näy” (MT, 13.1.2012, sivu 7) viihteellisyys tukee uutista tehden siitä kiinnostavamman ja luettavamman, mutta kuitenkin heikentämättä tai horjuttamatta sen journalistista uskottavuutta ja painoarvoa.

Artikkelin tarinallinen rakenne on kiintoisa. Journalisti autoilee koko Suomen halki etelä-pohjois-suunnassa, maan kaakkoiskulmasta Lappeenrannasta aina Suomineidon päälaelle Utsjoelle saakka. Hän kiinnittää matkan varrella huomionsa tienvarsimainontaan.

”Kai rekkakuskiin, kaupparatsujen ja bussikuskiin äänet kaikkia toiselle kierrokselle pyrkijöitä kiinnostaisivat..”

Tienvarsimainonta osoittautuu kuitenkin todella vähäiseksi. Alkumatkasta, Kesälahdella ja toistamiseen ennen Joensuuta, Väyryset tervehtivät autoilijaa tienposkesta. Juuassa näkyi kolme Lipposta. Kainuussa ja Koillismaalla oli sen sijaan hiljaista eikä ainuttakaan vaalimainosta näkynyt. Matkan varrella törmää useammin poroihin kuin vaalimainoksiin. ”Ajankuva tämäkin”, kirjoittaja pohdiskelee, kun matka jatkuu aina Utsjoelle saakka. Vasta silloin tärppää.

”Ihan valtatievarressa, saamelaiskäräjien talon edessä seisoo puolillaan oleva julistetaulu. Haavisto, Niinistö ja Lipponen ovat paikalla, mutta Lapin oma poika Väyrynen puuttuu Arhinmäestä, Biaudet’sta, Essayahista ja Soinista puhumattakaan.”

Artikkeli on kirjoitettu lennokkaalla tyylillä. Viihteellisiä elementtejä esiintyy runsaasti, mutta siitä huolimatta kokonaisuus pysyy asiasisällöllisesti kovan journalismin piirissä. Viihteellisyys syntyy elävän kielen ja toimittajan oman kokemuksellisuuden esiin tuonnin kautta. Tabloidisääntökriteereitä ei ilmeistä horse race -asetelmaa lukuun ottamatta jutun yhteydessä ilmene.

”Vaana sitten alkoi Kainuu, entisen presidentti Kekkonen mieliseutu. Olisi luonnollista, että jos joku ehdokkaista todella haluaisi tulevaksi Kekkoseksi, hän nyt näkyisi Kainuun valtateiden varrella. Vaana ei näy mainoksen mainosta valtatielle koko Kainuussa eikä Koillismaallakaan. Kuusamon euroympyrässä kartanlukija tosin väitti nähneestä jossakin kauempana pitkän mainostaulurivin selkäpuolelta.

Kun Rukakin on jo jäänyt taakse ja Suomutunturi lähestyy, viitostie laskeutuu Mooseksenkuuruun. Täällä olisi Mooses Lipposen iskun paikka. Jos täällä penkalta Paavo sanoisi pöö, niin lupaisin ääneni demarille. Vaana kun ei.”

Tekstissä vilisee viittauksia kotimaan poliittiseen historiaan. Rinnastukset Urho Kekkonen syntymämaihin ja Lipposen mainitseminen Mooseksenkurun yhteydessä kytkeytyvät vaalikampanjan tiimellystä ja eletävää nyt-hetkeä laajempaan poliittis-historialliseen kontekstiin.

Kyseinen artikkeli on oiva osoitus siitä, ettei tyylillinen kepeys saati humoristisuus välttämättä heikennä artikkelin uutisarvoa. Luonnollisesti uutisjournalismissa esiintyy osa-alueita, joiden yhteyteen vastaava kirjoitustyyli ei lainkaan soveltuisi. Presidentinvaalien tienvarsimainontaa maakuntien valtateiden varsilla kartoittavaan artikkeliin se sen sijaan istuu oivallisesti.

Toinen esimerkki viihteellisesti tehdystä, mutta leimallisesti ei-tabloidisesta journalismista on aiemmassa luvussa esitelty punkti ”Likaisten temppujen osasto” (MT, 18.1.2012, sivu 5). Kyseessä on viihteellisesti kirjoitettu, asiasisällöltään kattava poliittis-historiallinen tilannekatsaus. Tabloidisaatiokriteereitä kyseisessä tekstissä esiintyy peräti kolmin kappalein (henkilöityminen, skandaalit ja horse race), mutta tästä huolimatta kovan journalismin painotus säilyy hallitsevana.

Maaseudun Tulevaisuuden artikkeleista yhteensä 15 sijoittuu kovan ja tabloidisen journalismin välimaastoon.

5.7 Tabloidisen ja kovan välimaastossa, Helsingin Sanomat

Tabloidisen ja kovan journalismin välimaastoon sijoittuvia uutisjuttuja löytyi Helsingin Sanomien tutkittavasta artikkelimateriaalista verrattain runsaasti, yhteensä 35 kappaletta. Liike kovan ja tabloidisen journalismin välimaastossa on näin ollen ilmiö, johon Helsingin Sanomien uutissivuilla melko usein törmää.

Tarkastelen ensin Helsingin Sanomien artikkeleita, joissa kovan journalismin piiriin kuuluvassa artikkelissa on selkeästi havaittavaa liikettä tabloidiseen. Tällöin kyseinen artikkeli kuuluu tabloidisen ja kovan välimaastoon. Tarkastelen myös kovaa journalismia, jossa sisällöissä esiintyy viihteellisiä ja tabloidisia piirteitä – mutta artikkelit pysyvät kuitenkin kovan journalismin puolella.

Artikkelissa ”Haavisto käväisi keskustan sydänmailla” (HS, 6.1.2012, sivu 12) poliittinen journalismi kohtaa tabloidisemman otteen ja lopputuloksena on artikkeli, jonka ei voi suoranaisesti lukea kuuluvan kovan taikka pehmeän piiriin.

”Huittisissa ei tohdita kertoa ääneen, jos kannattaa vihreitä”, maalailaan jutun ingressissä. Vihreiden presidenttiehdokkaan vierailua syvälle maaseudulle, keskustan sydänmaille, höystetään draamallisilla keinoin.

”Kahvilan ovi aukeaa. Muutama rohkenee taputtaa. Täällä ei uskalleta julkisesti kertoa, jos kannattaa jotakin muuta puoluetta kuin keskustaa, tai ehkä kokoomusta.”

Yllättävän kääntein ja kiintoisan koukun Haaviston maaseutuvierailu saa, kun ilmenee, että keskustan silloinen varapuheenjohtaja Timo Kaunisto istuu yleisössä. Hän ei tosin itse osallistu Haaviston kampanjaan vaan kysymys on Kauniston mukaan ”normaalista poliittisesta keskustelusta.” Keskustan varapuheenjohtajan tuore vaimo, vihreä poliitikko Kirsi Ojansuu, on sen sijaan näkyvässä roolissa Haaviston kampanjassa.

Edellä esiteltyjen elementtien valossa ”Haavisto käväisi keskustan sydänmailla” olisi puhdas tabloidiuutinen. Artikkelin loppupuolella kuitenkin sivutaan myös aitoja poliittisia sisältökysymyksiä, kun Haavisto joutuu kertomaan kantansa huittislaisia askarruttaviin sikatilojen salakuvauksiin aktivistien toimesta, sekä kylänraittia pitkin jolkotelleisiin susiin, jotka pelottavat paikallisia.

Helsingin Sanomien politiikan toimittajan Marko Junkkarin uutisanalyysissä ”Soini anelee jo omiaan äänestämään” (HS, 11.1.2012, sivu 7) tasapainoillaan kovan journalismin ja tabloidisemman aineiston välimaastossa.

”Soinilla on hätä, sillä presidentinvaaligallupeissa hänen suosionsa matabaa kymmenessä prosentissa, joka on reippaasti alle puolueen kannatuksen. Perussuomalaisien vuoden 2006 presidentinvaaleista alkanut huima nousukiito uhkaa nyt katketa.

[...] Nyt tarjokkaita toiselle kierrokselle on peräti viisi.

[...] Suurin yllätys on ollut Lipposen vähäinen kannatus.

[...] Maanantaina Väyrynen keräsi Aamulehden tentissä kovimmat naurut. Hän on onnistunut kääntämään yltiöpäisen itsevarmuutensa itseironiseksi huumoriksi.

[...] Vaikka vaalipäivään on enää reilu viikko ja vaalikuume on nousussa, tunnelmat ovat rauhallisemmat kuin kuusi vuotta sitten. Silloin istuvan presidentin Tarja Halosen ja haastaja Sauli

Niinistön välille polarisoitui kansaa kuumottanut sosialisti-porvari -taistelu. Nyt vastaavaa kah-tiajakoa ei näytä syntyvän, sillä gallupsuosikki Niinistö on asemoinut itsensä keskelle kaikkea.”

Junkkari käy kirjoituksessaan pääsääntöisesti lävitse vallitsevaa horse race -asetelmaa, jossa eh-dokkaiden kannatus suhteessa toisiinsa on keskeistä. Juuri lainkaan huomiota ei saa osakseen se, millaisia poliittisia tavoitteita ehdokkaat itse asiassa pyrkivät edistämään. Toisaalta uutis-analyysin kirjoittaja nostaa tekstinsä loppupuolella vertailukohdaksi edelliset presidentinvaalit, joiden yhteydessä tunnelmat hänen mukaansa olivat huomattavasti kuumemmat. Tämä johtui kansaa jakaneesta oikeisto – vasemmisto, tai porvari – sosialisti -jakolinjasta, jota nyt ei presi-denttiehdokkaiden välillä samalla tavoin esiinny. Kolme gallupeissa johtavaa ehdokasta: Nii-nistö, Haavisto ja Väyrynen, voidaan kaikki mieltää enemmän tai vähemmän porvarillisiksi eh-dokkaiksi.

Taustoitus suhteessa aiempiin vaaleihin, ja vastaavien poliittisten jakolinjojen puuttumisen näissä vaaleissa huomioiminen vetää kyseisen uutisanalyysin pois puhtaasta tabloidisuudesta. Kuten aiemmassa alaluvussa totesin, horse race -asetelma esiintyy Helsingin Sanomien uutissi-vuilla sitä tiheämmin, mitä lähemmäs presidentinvaalien toisen kierroksen ratkaisu tulee. Jo en-simmäisen kierroksen ratkaisunhetkillä horse race kattaa varsin järjestelmällisesti uutissisältöjä, oli pa kysymys sitten uutisjutuista, uutisanalyyseistä tai kakkossivun pääkirjoituksista ja kolum-neista.

”Yritykset vartovat vienninedistäjää” (HS, 12.2012, sivu 5) -artikkeli on puolestaan esimerkki kovan journalismin tunnuspiirteet täyttävästä uutisjutusta, jonka kiinnostavuus ja luettavuus kasvaa viihteellisten elementtien mukana olon myötä.

Helsingin Sanomien toimittajan Teija Sutisen kirjoittamassa artikkelissa esiintyvät kaikki kovan journalismin tunnuspiirteet. Teksti on ajankohtainen ja faktapohjainen keskittyessään president-tiin ja presidenttiyteen vaalikampanjoiden jyllätessä kiivaimmillaan. Presidentin valtaoikeuk-sien ydinaluetta haravoidaan, kun artikkelissa peilataan yritys-elämän intressejä presidentistä vienninedistämistä vauhdittavana henkilönä suhteessa presidentin muihin tehtäviin sekä ajan-käytön priorisointiin.

Historiallista siltaa entisen ja nykyhetken välillä rakennetaan haastattelemalla Keskuskauppa-kamarin toimitusjohtajaa Risto E. J. Penttilää, joka peilaa elinkeinoelämän näkemyksiä suhteessa presidentti-instituutioon ennen ja nyt.

”Ne ajat ovat kaukana takana, jolloin kabineteissa pohdittiin, ketä presidenttiehdokasta tuetaan ja millä tavalla.”

[...] Penttilä sanoo nyt, että kahden viikon päästä käytävät vaalit ovat elinkeinoelämän kannalta epädramaattiset:

”Presidentillä ei ole valtaa enää. Se, mikä on jäljellä, ei edes liity elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin”.

Vastapainoksi Penttilän kommenteille kirjoittava toimittaja Sutinen kuitenkin arvioi, että elinkeinoelämän suunnalla olisi eri ääni kellossa, jos presidentinvaalien gallupjohtaja esimerkiksi haluaisi Suomen ulos euroalueesta.

”Elinkeinoelämän tynneyteen saattaa vaikuttaa se, että mielipidetiedusteluja johtaa Sauli Niinistö (kok.), jonka kampanjassa työ ja yritykset ovat olleet näkyvästi esillä.”

Jutussa viitataan myös keskeisesti julkiseen valtaan ja instituutioihin sekä poliittisiin puolueisiin. Käydään läpi, miten 1980-luvun alussa elinkeinoelämä pyrki edistämään keskustapuolueen ehdokkaan Ahti Karjalaisen valintaa presidentiksi, joskin tulokset jäivät laihoiksi eikä Karjalainen kelvannut edes oman puolueensa ehdokkaaksi hävittyään puolueen sisäisen vaalin presidenttiehdokkaasta Johannes Virolaiselle.

Sutisen artikkeli on kuin kouluesimerkki faktapohjaisesta ja taustoittavasta kovasta politiikan uutisesta. Artikkelissa esiintyy kuitenkin myös tabloidisia elementtejä, nimittäin henkilöityvää, yksityiselämän piiriin käyvää uutisointia, sekä skandaalinkäryistä uutismateriaalia.

Yksityiselämän alueelle ulottuu keskustapuolueen silloisen presidenttiehdokasehdokkaan ja Suomen pitkäaikaisen ulkoministerin Ahti Karjalaisen alkoholiongelman ruotiminen. Toisaalta presidentiksi pyrkivän henkilön vakava alkoholiongelma ei ole enää pelkästään yksityisasia. Suomen Yrittäjien ja Teknologiateollisuuden puheenjohtajat puolestaan antavat pyyhkeitä väis-

tyvälle demaripresidentille Tarja Haloselle, joka ei järjestöjen puheenjohtajien mukaan ole ottanut riittävän aktiivista roolia Suomen markkinoinnissa ja yritysten toimintaedellytysten edistämisessä.

Teija Sutisen teksti on malliesimerkki kiinnostavasti rakennetusta, maltillisesti viihteellisin elementein maustetusta faktapohjaisesta, taustoittavasta ja laadukkaasta uutisanalyysistä. Kovan poliittisen journalismin ei tarvitse välttämättä olla tylsää.

6 YHTEENVETO

6.1 Ehdokkaiden ja teemojen käsittelytavat Maaseudun Tulevaisuudessa

Maaseudun Tulevaisuuden presidentinvaaliuutisointi kiersi leimallisesti kahden keskeisen temaattisen ydinalueen ympärillä. Nämä ovat vaaliasetelma sekä ehdokkaiden suhtautuminen maaseutua koskeviin kysymyksiin. Kuten aiemmin on käynyt ilmi, horse race on yleisimmin esiintyvä tabloidisaatiopiirre Maaseudun Tulevaisuuden presidentinvaaleja koskevissa uutisjutuissa sekä kolumneissa. Tämä korostuu erityisesti ensimmäisen kierroksen loppuvaiheessa, kisan kakkossijasta ja paikasta toiselle kierrokselle kärjistyessä Haaviston ja Väyrysen väliseksi kaksintaisteluksi.

Ehdokkaiden maaseutuasenteita kartoitetaan useampaan otteeseen. Erityisen paljon spekulatiota aihepiiri ottaa alleen toisen kierroksen alkuvaiheessa, kun vastakkain ovat kaksi urbaania eteläsuomalaista ehdokasta.

”Vaalituloksen perusteella voi vetää sen johtopäätöksen, että sekä Niinistö että Haavisto ovat leimallisesti pääkaupunkiseudun ehdokkaita. Erityisesti Haavistolla on maakunnissa paljon kiinnostavaa, mutta toisaalta paljon myös voitettavaa. On selvä, että ehdokkaiden pitää lähteä ahkerasti kiertämään maakunnissa ja ottamaan kantaa kehä kolmosen ulkopuolella asuvia suomalaisia kiinnostaviin asioihin. Maakuntien äänestäjillä pitää olla mahdollisuus myös vaatia näitä kannanottoja. Aikaa ei ole paljon, mutta uusia mahdollisia äänestäjiä pitää tavata.” (Pääkirjoitus ”Vaalit ratkaistaan nyt maaseudulla”, MT, 25.1.2012, sivu 2.)

Ehdokkaista määrällisesti eniten kirjoitetaan ensimmäisen kierroksen vaaliuutisoinnin yhteydessä Väyrysestä, yhteensä 18 lehtiartikkelissa. Toisen sijan jakavat Niinistö ja Haavisto, jotka esiintyvät 15 lehtijutussa. Soini on 14 jutussa, Lipponen 13:ssa, Arhinmäki 12:ssa ja Biaudet sekä Essayah yhdeksässä.

Vaikka ero määrällisessä esiintymisessä eri lehtijutuissa ei ole ehdokkaiden välillä suuri, etenkin ennakköäänestysviikolla Väyrysestä ja Haavistosta uutisoidaan muita ehdokkaita näkyvämmiin. Näiden kahden ehdokkaan osakseen samaa huomioarvo on näin ollen muita ehdokkaita, myös Niinistöä, suurempi. Ehdokkaista uutisoidaan pääsääntöisesti neutraaliin tai maltillisen myönteiseen sävyyn. Maaseudun Tulevaisuuden kontekstissa runsaimmin myönteistä julkisuutta saa

osakseen Paavo Väyrynen. Lehden itse teettämässä gallupeissa häntä pidetään maaseutumyönteisimpänä ehdokkaana, ja Väyrynen on myös ylivoimaisesti suosituin ehdokas viljelijöiden keskuudessa (MT, 18.1.2012, sivu 5.)

Haavistosta ehdokkaana uutisoidaan pääsääntöisesti neutraaliin taikka myönteiseen sävyyn, mutta taustapuolueestaan vihreistä kirjoitetaan huomattavasti kriittisemmin. Poikkeuksena myönteisyyteen ovat punktit, joissa ehdokas on kriittisemmän tarkkailun alaisena. Soinia ja Lipposta koskeva uutisointi on kautta linjan sävyltään neutraalia, mutta ehdokkaat kärsivät Haaviston ja Väyrysen välille polarisoituvasta asetelmasta. Eritoten Lipposen heikkoa virettä päivitelään, ja siten ehdokkaan tekemisestä ei synny järin ruusuista kuvaa. Kritiikki ei suoranaisesti käy Lipposen henkilöön, vaan ennemminkin oletettua laimeampaan kampanjointiin.

Niin ikään Arhinmäkeä, Biaudetia ja Essayahia käsittelevä uutisointi on sävyltään neutraalia. Silmiinpistävää tosin on, kuinka vähälle huomiolle perää pitämään jääneet naisehdokkaat lopulta jäivät. Biaudet ja Essayah yhdessä esiintyivät yhtä useassa uutisjutussa kuin Väyrynen, naisehdokkaiden roolin suuruuden ja näkyvyyden ollessa kuitenkin keskimäärin vähäisempää yksittäisten artikkeleiden kohdalla.

Toisella kierroksella Niinistöstä ja Haavistosta kirjoitetaan käytännössä yhtä paljon. Niinistöön kuitenkin suhtaudutaan kahdesta ehdokkaasta myönteisemmin. MTK:n puheenjohtaja Juha Marttila, jonka ääni Maaseudun Tulevaisuuden kontekstissa painaa paljon, ottaa lehden sivuilla suoraan kantaa Niinistön puolesta.

Uutisartikkelissa ”MTK:n Marttila: Maaseudulla pohditaan arvoja” (MT, 25.1.2012, sivu 6), Marttila ei katso Haaviston päässeen eroon vihreästä taustastaan, joka ”kauhistuttaa” maaseudulla.

”Marttila liputtaa kokoomuslaisen **Sauli Niinistön** puolesta, sillä hän uskoo, että vihreiden ehdokkaan **Pekka Haaviston** viiteryhmässä ”kestävälle maataloudelle tai metsätaloudelle ei anneta juuri arvoa”.

[...] ”Vihreiden nykyinen ja perinteinen politiikka kauhistuttaa maaseudun ihmisiä monessakin suhteessa. Toki heillä on nyt näytönpaikka oman ympäristöministerin myötä”, hän sanoo.”

6.2 Huutavan ääni erämaassa?

Päätoimittaja Lauri Kontro kuvaili Maaseudun Tulevaisuudessa julkaistussa 60-vuotissyntymäpäivähaastattelussaan lehteä ”huutavan ääneksi erämaassa.” Tällä hän viittasi lehden omaleimaiseen rooliin syrjä-Suomen ja maan reuna-alueiden puolestapuhujana. Presidentinvaaliuutisoinnin yhteydessä uutisoinnin painopiste keskittyikin merkittävässä määrin lehden ydinalueen, maaseudun ja maaseutuelinkeinojen, piiriin.

Presidenttiehdokkaiden maaseutuasenteita kartoitettiin pitkin matkaa, ja lisäksi viljelijöiden mielipiteet presidenttiehdokkaista uutisoitiin näkyvästi. Presidentinvaalien etenemistä seurattiin maakuntien ihmisten näkökulmasta käsin. Ennakoäänestyksen alkua ja etenemistä seurattiin pienten paikkakuntien kautta, ja presidentinvaalien näkymistä valtateiden varsilla kartoitettiin. Presidenttiehdokkaiden näkemykset maaseudulla puhuttaviin tuotantoeläintilojen ja turkistarhojen salakuvauksiin uutisoitiin tarkoin (MT, 11.1.2012, sivu 7.)

Maaseudun Tulevaisuus hoitaa leiviskänsä hyvin, mitä tulee maakunta- ja maaseutulähtöiseen uutisointiin presidentinvaaleissa. Presidentinvaalipaneelien yhteydessä sekä henkilöhaastatteluisissa maaseutunäkökohta pysyi uutisoinnissa korostetusti esillä kautta linjan. Kuten edellisessä luvussa käy ilmi, myös lehden pääkirjoituksissa korostettiin runsaasti maaseudun merkitystä. Ehdokkaita suorastaan vaadittiin kuulemaan tarkalla korvalla maaseudun ihmisten huolia ja toiveita – ja ottamaan niistä myös opiksi.

Maaseudun Tulevaisuus todella on eräänlainen huutavan ääni korvessa, mitä tulee tiettyjen teemojen näkyvillä pitämiseen. Muut merkittävän mittaluokan päivälehdet saati toiset mediat Suomessa eivät nosta maaseutuasioita esille kuin satunnaisesti. Maaseudun Tulevaisuus on aidosti suuri tekijä kotimaisella lehtikentällä. Kotimaisen median huomio keskittyy herkästi kasvukusten ja eteläisen Suomen asioihin, sillä valtaosa suomalaisista ja erityisesti koulutetusta väestöstä on keskittynyt kyseisille alueille. Maaseudun Tulevaisuuden roolina on tuoda keskusteluun ääniä periferiasta ja saada myös 15 kilometrin päässä taajamasta asuvan lihakarjankasvattajan näkemys huomioiduksi. Omalla tontillaan lehti hoitaakin tehtävänsä mallikkaasti.

PÄIVÄN PUNKTI

Väyrynen vs. Haavisto

Presidentinvaalien ensimmäisen kierroksen ensimmäinen kysymys on se, kuka tulee töiseksi.

Käikkiteitävä Herrä Gallup on nyt valinnut todennäköisimmiksi kakkosiksi Paavo Väyrysen ja Pekka Haaviston. Onko jompikumpi lopulta voittanut, riippää siitä.

Gallupit ovat lykkäneet hyvin taisteluparin. Väyrynen ja Haavisto ovat henkilöinä toistensa lähes täydellisiä vastakohtia. Poliittisissa linjoissa eroja on paljon vähemmän.

Väyrynen on kahdesta vanhempi. Hän istui eduskunnassa ja kirjoitti kirjoja ja silloin, kun Haavisto opetteli lukemaan. Eikö eri silte ole kova suuri, Haavisto on viisikymppinen, Väyrynen päälle kuudenkymmenen.

Väyrynen edustaa vanhaa vihreyttä, jolle maaseutu on keskeinen. Haavisto on puhdas kaupunkilainen, cityviheri.

Väyrynen oli aikoinaan Suomen murin kansanedustaja. Haaviston ura alkoi Kotijärveltä. Hän kävi ottamassa lykläkaupasta kettinkiä akrylivaaleille, kun nämä kyvästi istesni kiinni kaivinkonstein.

Haavisto on kasvissyöjä. Väyrynen syö kokonaisia mutta laivattua viinimariajoja omalla tilallaan.

Väyrynen on tunnettu noutakundastaan. Haavisto harrastaa formula- ja vanhoja kuplavalkokareita, jotka eivät juuri heensa säiletele.

Haavisto ei ole kinynt armeijaa. Jos hänet valittaisiin presidentiksi, hän olisi ensimmäinen siviilipalvelusmiehen sillä paikalla. Väyrynen on reservin upseeri.

Väyrynen on valtiotieteen tohtori ja kirjoittanut pari hyllymetriä kirjoja. Haavisto on elämäntieteilijä, jolta luvut jäivät kesken.

Haavisto ei kuulu kirkkoon. Väyrynen on kansankirkon jäsen.

Väyrynen on avioliitossa ja Väyrysellä on lapsia ja lapenlapsia. Haavisto ei-äli rekisteröidystä parisuhteesta eikä salaisi sitä, että on homo.

Haavisto kannattaa samaa sukupoltoa olevien avioliitto- ja adoptio-oikeutta. Väyrynen kannattaa parisuhteen rekisteröintiä mutta vastustaa sitä, että sitä voitaisiin nimittää avioliitoksi.

Väyrysellä on kiinteät omaisuutta, ja hän on yrittäjä. Haavisto ei omista juuri mitään, ei edes omistussuunnit. Molemmilla on hyvät tulot, noin sata tonnia vuodessa.

On hyvä, että kansalla on varta valita. Poliittisissa päitillä olla vaihtoehtoja.

Ja jos ei linjoissa, niin onhan ainakin ehdokkaissa eroja.

LAURI KONTRON Tuulivoimajärjestön puolesta.

Kuudensataa Juusea Poltto-Karjalassa on he Lippon heikkä Tervä.

Pajun jähki vaalimainonnan valitua 6:lla valittuina Poltto-Karjalassa.

Purjainen näyt, jii 1200 kilometriä matkalla monimiehin kuu valittuina.

Käivä kahdeksan ehdokkaan esiintyminen monimiehin valitussa.

Valtateillä vaalit eivät näy

Mihin ovat vaalimainokset kadonneet valtateiden varoilta? Onko vaalit perustettu? Eivätkö liikkuvat äänestäjät kiinnostaakaan ehdokkaita ja heidän tukijoukkojaan?

Väyrynen valitsee
Haavisto valitsee
 Väyrynen on valitsemassa...
 Haavisto on valitsemassa...
 Väyrynen on valitsemassa...
 Haavisto on valitsemassa...

Väyrynen valitsee
Haavisto valitsee
 Väyrynen on valitsemassa...
 Haavisto on valitsemassa...
 Väyrynen on valitsemassa...
 Haavisto on valitsemassa...

Väyrynen valitsee
Haavisto valitsee
 Väyrynen on valitsemassa...
 Haavisto on valitsemassa...
 Väyrynen on valitsemassa...
 Haavisto on valitsemassa...

Väyrynen valitsee
Haavisto valitsee
 Väyrynen on valitsemassa...
 Haavisto on valitsemassa...
 Väyrynen on valitsemassa...
 Haavisto on valitsemassa...

Kiriviikolla epävarmat äänestäjät saivat ehdokkaat liikkeelle

Ennakkoon äänestäjien omista...
 Väyrynen valitsee...
 Haavisto valitsee...
 Väyrynen valitsee...
 Haavisto valitsee...

Ehdokas on...
 Väyrynen valitsee...
 Haavisto valitsee...
 Väyrynen valitsee...
 Haavisto valitsee...

Äänestäjät...
 Väyrynen valitsee...
 Haavisto valitsee...
 Väyrynen valitsee...
 Haavisto valitsee...

Äänestäjät...
 Väyrynen valitsee...
 Haavisto valitsee...
 Väyrynen valitsee...
 Haavisto valitsee...

Äänestäjät...
 Väyrynen valitsee...
 Haavisto valitsee...

Äänestäjät...
 Väyrynen valitsee...
 Haavisto valitsee...

Äänestäjät...
 Väyrynen valitsee...
 Haavisto valitsee...

Äänestäjät...
 Väyrynen valitsee...
 Haavisto valitsee...

Vaalit ratkaistaan nyt maaseudulla

Presidentinvaalien toinen kierros...
 Väyrynen valitsee...
 Haavisto valitsee...
 Väyrynen valitsee...
 Haavisto valitsee...

Presidentinvaalien toinen kierros...
 Väyrynen valitsee...
 Haavisto valitsee...
 Väyrynen valitsee...
 Haavisto valitsee...

Presidentinvaalien toinen kierros...
 Väyrynen valitsee...
 Haavisto valitsee...
 Väyrynen valitsee...
 Haavisto valitsee...

Presidentinvaalien toinen kierros...
 Väyrynen valitsee...
 Haavisto valitsee...
 Väyrynen valitsee...
 Haavisto valitsee...

Tuolla kierroksella puolesta ehdokasta jäi peräkköksi vajaa 1,4 miljoonaa ääntä.

Pekka Haavisto ja Sauli Niinistö...
 Väyrynen valitsee...
 Haavisto valitsee...

Presidentinvaalien toinen kierros...
 Väyrynen valitsee...
 Haavisto valitsee...
 Väyrynen valitsee...
 Haavisto valitsee...

Lehdelle ominainen maaseutunäkökulma korostuu selkeästi monissa Maaseudun Tulevaisuuden presidentinvaaleja käsittelevissä artikkeleissa. Myös samanaikaisuutta kovan ja tabloidisen journalismin rajapinnalla esiintyy.

6.3 Teemat ja ehdokkaat Helsingin Sanomissa

Siinä, missä Maaseudun Tulevaisuudessa presidentinvaaliuutisoitinta hallitsee paljolti lehdelle ominainen maaseututeema, on Helsingin Sanomien kohdalla vastaavan selkeän painopistealuetta paikallistaminen huomattavasti hankalampaa. Maaseudun Tulevaisuuden etujärjestöluonteesta poiketen Helsingin Sanomien uutisointi velloo eri suuntiin. Tämä onkin yleislehtenä itseään pitävälle Helsingin Sanomien kaltaiselle suurelle päivälehdelle ominaista.

Tabloidisaatio- ja kovan journalismin kriteereiden esiintyvyydestä päätellen Helsingin Sanomat keskittyy uutisoinnissaan melko tasaisesti niin presidentti-instituution ja presidentin valtaoikeuksien ydinalueeseen, historiallisen ja poliittisen taustoitukseen kuin julkiseen valtaan, instituutioihin ja poliittisiin puolueisiin. Teemoissa korostuu kuitenkin Maaseudun Tulevaisuutta enemmän viihteellisyys. Paljon esillä ollut horse race -journalismi on Helsingin Sanomissa yleisempää kuin Maaseudun Tulevaisuudessa, jossa siinäkin gallup-asetelmat saavat osakseen runsaanlaisesti huomiota. Henkilöityminen ja yksityiselämän korostuminen sekä skandaalit, paljastukset ja kohut ovat niin ikään Helsingin Sanomissa enemmän esillä kuin aiemmin käsitellyssä Maaseudun Tulevaisuudessa.

Pelkistetysti voisi sanoa, että siinä, missä Maaseudun Tulevaisuus erikoislehtenä keskittyy voimakkaasti maaseutuaiheisiin, jakautuu Helsingin Sanomien huomio laaja-alaisesti eri sektoreille. Uutisointi on Helsingin Sanomissa keskimäärin viihteellisempää kuin Maaseudun Tulevaisuudessa, ja tabloidisaatiokriteereitä esiintyy jutuissa keskimääräisesti useammin. Käsitellen aihepiiriä tarkemmin seuraavassa alaluvussa.

Helsingin Sanomat kohtelee eri puolueiden presidenttiehdokkaita uutisoinnissaan varsin tasapuolisesti. Joskin Maaseudun Tulevaisuuden tavoin Helsingin Sanomissa syntyy tilanne, jossa

gallupuutisointiin keskittyvä horse race -tyyppinen uutisointi johtaa asetelmaan, joka alkaa nostaa tiettyjä ehdokkaita muiden kustannuksella. Tämän itseään ruokkivan kierteen todennäköiset vaikutukset Helsingin Sanomat itsekin myöntää pääkirjoituksessaan ”Presidentinvaalit yllättivät asiantuntijat” (HS, 4.2.2012, sivu 2.) Kuten aiemmin todettu, ensimmäisen kierroksen ratkaisussa vihreiden Pekka Haavisto ja keskustan Paavo Väyrynen saivat medialta vetoapua suhteessa kovimpiin kilpakumppaneihinsa Paavo Lipposeen ja Timo Soiniin.

Helsingin Sanomien eri ehdokkaille suoma huomioarvo jakautuu ajallisesti varsin kiinnostavalla tavalla. Vielä tammikuun ensimmäisellä viikolla myös pienpuolueiden kristillidemokraattien ja ruotsalaisen kansanpuolueen ehdokkaat Sari Essayah ja Eva Biaudet saavat jonkin verran huomiota osakseen. Kun tammikuun ensimmäisen viikon lopulla otsikoidaan Haaviston noususta, keskittyy lehden huomio kuitenkin entistä tiiviimmin Niinistön takana kakkossijasta kisaavaan kärkinelikkoon. Myös vasemmistoliiton Paavo Arhinmäki jää tässä vaiheessa vähäisemmälle huomiolle. Tammikuun kolmannelle viikolle tultaessa on tilanne jo alkanut vakiintua keskustan ja vihreiden ehdokkaiden väliseksi kaksintaisteluksi: ”Haavisto ja Väyrynen tasoissa” (HS, 17.1.2012, sivu 3), ”Haavisto ja Väyrynen kiinni kakkospaikassa” (HS, 17.1.2012, sivu 4.)

Erityisesti Pekka Haaviston näkyvyys myönteisessä mielessä kasvaa sitä suuremmaksi ”Haavisto torjui haastajien upotusyritykset” (HS, 19.1.2012, sivu 8), mitä lähempänä ensimmäisen kierroksen varsinainen vaalipäivä on.

Voidaan katsoa, että ensimmäisen kierroksen presidentinvaaliuutisoinnissa uutisoinnin määrällä ja laadulla mitaten suurin voittaja oli vihreiden Pekka Haavisto. Myös kokoomuksen Sauli Niinistö ja keskustan Paavo Väyrynen saivat paljon myönteistä huomiota. Pienempien puolueiden ehdokkaita Essayahia, Biaudetia ja Arhinmäkeä, kohdeltiin uutisoinnissa neutraalisti ja asiallisesti, mutta medianäkyvyys jäi kärkiehdokkaita huomattavasti vähäisemmäksi.

Perussuomalaisten Timo Soinia koskeva uutisointi oli pääsääntöisesti sävyltään neutraalia, joskin pääkirjoituksissa, kolumneissa ja uutisanalyyseissä toistuvasti hämmästeltiin Soinin odotettua vaisumpaa virettä ja ylipäättään sitä, onko ehdokas vaaleissa tosissaan lähtiessään kesken

vaalikampanjan Azoreille lomaillemaan. Kirjoituksissa myös ennakoitiin Paavo Väyrysen nappaavan leijonaosan EU-kriittisestä äänipotista Soinin nenän edestä.

Ylivoimaisesti ongelmallisin mediasuhde Helsingin Sanomien kontekstissa oli demarien Paavo Lipposella. Lipponen vastaan Aamulehti -tuoksintaa seurattiin tiiviisti myös Helsingin Sanomien uutissivuilla. Lipposen pahantuuliset purkaukset median suuntaan saivat osakseen huomioita. Myös ehdokkaan odotettua vaisumpaa vaalikampanjaa ja huonoa gallupmenestystä ruodittiin isoin otsikoin ja useaan otteeseen. Toisaalta Lipponen saa syyttää negatiivisesta huomiosta myös itseään, sillä muut ehdokkaat eivät lähteneet julkisesti tuomitsemaan median toimia ja nimittelemään suurten päivälehtien toimituksia ”pimeyden ytimiksi.”

Lipposen kiukuttelu jatkui myös ensimmäisen kierroksen jälkeen, kun demarivaikuttaja ensin ilmoitti, ettei aio äänestää toisella kierroksella lainkaan. Myöhemmin Lipponen kuitenkin pyöri sanansa ja ilmoitti äänestävänsä toisen demarikonkarin Erkki Tuomiojan tavoin toisella kierroksella vihreiden Pekka Haavistoa, joka ilmenee jutusta ”Haavisto ja Ultra Bra juhlivat” (HS, 31.1.2012, sivu 5.)

Toisella kierroksella huomio jakautui Sauli Niinistö ja Pekka Haaviston kesken korostetun tasapuolisesti. Uutisointi oli molempien ehdokkaiden osalta pääpiirteittäin joko maltillisen myönteistä tai neutraalia. Henkilökohtaisten ominaisuuksien ja ehdokkaiden persoonallisuuden sekä muiden ei-poliittisten tekijöiden merkitys korostui toisen kierroksen uutisoinnissa Helsingin Sanomien uutissivuilla enemmän kuin ensimmäisellä kierroksella.

Myös galluplukuihin tuijotettiin vaalien toisella kierroksella vielä entistäkin tiiviimmin. On hankalaa arvioida, keskittyikö Helsingin Sanomat tietoisesti toisella kierroksella entistä syvemmin henkilöön käyvään uutisointiin, vai oliko ehdokkaissa yksinkertaisesti niin vähän varsinaisia poliittisia eroja, että henkilövaalin korostuminen yli poliittisen linjavaalin oli luontevaa. Uutisartikkelissa ”Pienten piikkien väittely” (HS, 1.2.2012, sivu 4) eroja ei saatu esiin lähes lainkaan. Ehdokkaat tölvivät toisiaan varovaisesti lähinnä suhtautumisesta talouskasvuun. Varsinaisen linjavaalin puuttuessa ehdokkaiden henkilökohtaiset ominaisuudet sekä taustatekijät alkoivat näytellä Helsingin Sanomien uutissivuilla entistä merkittävämpää roolia.

6.4 Journalistiset ominaispiirteet Helsingin Sanomissa

Helsingin Sanomat tasapainoilee journalistisesti jossakin kovan ja tabloidisen rajamailla, joskin jutut ovat voittopuolisesti kovan journalismin piirissä. Painotus uutissivujen jutuissa selkeästi enemmän kovan puolella, mutta laskelmoitua liikettä tabloidiseen on havaittavissa monilta osin. Joissakin tapauksissa tabloidisuus tuo uutisjuttuihin toivottua viihteellisyyden vaikutelmaa. Näin esimerkiksi edellä analysoimassani Teija Sutisen uutisanalysissä (HS, 12.2012, sivu 5.)

Horse race -tyyppistä journalismia esiintyy Helsingin Sanomissa tutkittavana ajanjaksona hyvin paljon. Kilpa-asetelmia ehdokkaiden välille rakennetaan aktiivisesti julkaisemalla gallupeita kiihtyvällä tahdilla ja spekuloiden asetelman kehittymisestä taustoittavissa jutuissa. Kysymys ei välttämättä ole niinkään joukkoviestimen lähtökohtaisesta puolueellisuudesta vaan pikemminkin siitä, että media rakastaa luoda asetelmia. Vastakkainasettelulla saadaan myös luotua yleisöön meneviä, kiinnostavia jännitteitä, sekä myyviä otsikoita. Horse race -tyyppinen journalismi onkin tutkittavan aineiston osalta Helsingin Sanomien tabloidinen kärki ja ykkösase.

Perinteisesti asia- ja laatulehdeksi mielletty Helsingin Sanomat pysyttäytyy edelleen alkuvuodesta 2012 presidentinvaaleja koskehtavan uutisjournalismin osalta voittopuolisesti kovan journalismin piirissä. Tabloidistenkin elementtien osuus on kuitenkin huomattava.

Helsingin Sanomia pidetään myös pääkaupunkiseutu- ja Etelä-Suomi -vetoisena medianä. Katariina Porasen pro gradu -tutkielma ”Etelän medialle keskusta on helppoa riistaa” sisältää oletuksen keskustaa sorsivasta eteläsuomikeskeisestä mediasta.²⁷ Etelän medialla tässä kohdissa on paha kaiku, ja sen ajatellaan merkitsevän jonkinlaista pääkaupunkiseudun voimien poliittis-taloudelliss-viestinnällistä liittoumaa, joka suuntautuu pääsääntöisesti maakuntia ja keskustaa vastaan.

²⁷ Katariina Poranen, 2013. <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/84890/gradu06960.pdf?sequence=1> (Viitattu: 29.1.2014)

Presidentinvaaleja 2012 koskevasta tutkimusaineistosta varsinaista pääkaupunkiseudun ja muun maan tarkoituksellista vastakkainasettelua ei löydy. Myöskään asenne suhteessa maakuntiin tai keskustaan ei ole leimallisesti kielteinen vaan lähinnä neutraali. Toisaalta keskustan presidentinvaaliehdokas saa omanlaistaan nostetta hänen ja Haaviston välille polarisoituvasta asetelmasta. Haaviston osakseen saama mediahuomio Helsingin Sanomien kontekstissa on kuitenkin sävyltään myönteisempää ja määrältään merkittävämpää, kuin mitä se on Väyrysen kohdalla.

Porasen gradu ei ole suoranaisesti vertailukelpoinen omaani siinä suhteessa, että se ajoittuu vuodelle 2010, jolloin keskusta puolueena oli suomalaisen vaalirahakohun keskiössä. Presidentinvaalien aikaan vastaavaa kohua ei ollut pinnalla. Porasen gradun ja tämän tutkimuksen tuloksia vertaillessa voi kuitenkin tehdä johtopäätöksen siitä, että poliittisiin puolueisiin ja näiden rahasioihin (vuoden 2010 tienoilla erityisesti keskustaan) liittyvää kohu-uutisoitua ei ollut tammi-helmikuussa 2012 enää havaittavissa. Ainoastaan Niinistön vaalirahailmoitukseen liittyvä epäselvyys sai yksittäisenä uutisena palstatilaa ennen toisen kierroksen vaalipäivää.

Helsingin Sanomien presidentinvaalien ensimmäisen kierroksen jälkeen tuloksesta uutisoitiin otsikoin ”Vaalit ratkaistiin Uudellamaalla” (HS, 24.1.2012, sivu 2.) sekä ”Teboilin baarin pienoispärlamentti” (HS, 24.1.2012, sivu 6.) Ensimmäisessä artikkelissa vaalitulosta analysoidaan väkirikkaan Uudenmaan näkökulmasta. Haavisto rynnisti Väyrysen ohi nimenomaan eteläisen Suomen äänillä. Pohjois-Suomen tunnelmia puolestaan luodataan Lapissa sijaitsevasta keminmaalaisesta Teboilin baarista käsin. Siellä äänessä ovat Väyrysen pettyneet kannattajat. Helsingin Sanomissa presidentinvaaleihin liittyvän uutisoinnin painopiste on Etelä-Suomessa ja pääkaupunkiseudulla, mutta myös maakuntiin kurkistetaan aika ajoin.

Presidentinvaaleihin liittyvä ehdokkaiden välisen kilpailuasetelman seuraaminen korostuu Helsingin Sanomien uutisoinnissa.

7 JÄLKISANAT

7.1 Tabloidisaatio ja kotimainen media

Pro gradu -työssäni olen luodannut ja tarkastellut tabloidisaation ilmentymistä Helsingin Sanomien ja Maaseudun Tulevaisuuden presidentinvaaleja koskevassa uutisoinnissa alkuvuodesta 2012. Tutkimuksessani olen nojannut määrittelemiini tabloidisaatiokriteereihin ja -piirteisiin, joita olen paikallistanut tutkimusaineistostani, molempien lehtien presidentinvaalimaiheisista uutisjutuista.

Tutkimukseni ei pysty vastaamaan kokonaisvaltaisesti siihen kysymykseen, millä tolalla kotimainen poliittinen uutisjournalismi 2010-luvulla on. Kattaahan tutkimusaineistoni vain lyhyen ajanjakson kahden merkittävän päivälehdessä uutisoinnissa. Tehtävät johtopäätökset ovatkin pikemmin suuntaa antavia havaintoja ja keskustelunavauksia, kuin absoluuttisia lopullisia totuuksia.

Kvantitatiivinen numeerinen määrittely, jolla olen juoksuttanut läpi laajan tutkimusmateriaalini, on toki vain oma tulkintani tutkimusmateriaalista. Tutkimuksessani käyttämäni tabloidisaatiokriteerit, henkilöityminen, dramatisointi ja horse race, ovat eittämättä epätäydellisiä, mutta myös suuntaa viitoittavia ja kokonaisuuden hahmottamista helpottavia työkaluja.

Mitä kaiken edellä esitetyn valossa sitten ylipäätään voidaan todeta? Ainakin koen tutkimusaineistoni puoltavan vahvasti sitä olettamusta, että tabloidisaatio on tullut osaksi 2010-luvun poliittista journalismia kovan journalismin piiriin luettavissa päivälehdissä. Läpi käymistäni Helsingin Sanomien yhteensä 200 uutisjutusta jopa yli puolet, 105, kantaa sisällään leimallisesti tabloidisia uutisoinnin piirteitä. Maaseudun Tulevaisuuden kohdalla vastaava luku on huomattavasti pienempi, 20 /72 uutisjuttua.

Tutkimustulosteni valossa uskaltaudun väittämään, että tabloidisaatio on nykyään keskeinen osa suomalaista poliittista nykyjournalismia. Helsingin Sanomat ja Maaseudun Tulevaisuus eivät

arkaile käyttää henkilöön käyvää, dramatisoivaa saati kilpailuasetelmia rakentavaa otetta uutisjutuissaan.

Samaan hengenvetoon on kuitenkin todettava, että vaikkakin tabloidiset elementit ovat tiuhaan ja voimakkaina läsnä HS:n ja MT:n uutissivuilla, ovat kovan journalismin tyypilliset tunnuspiirteet kuitenkin edelleen pääsääntöisesti dominoivia. Voidaan siis todeta, että edellä mainituissa lehdissä tabloidisaatio on kylläkin uinut liiveihin, mutta ei kaapannut uutisointia kaikkineen haltuunsa.

Toisaalta, vaikka tabloidisia piirteitä ja elementtejä esiintyy verrattain runsaasti, leijonaosa jutuista (Maaseudun Tulevaisuuden kohdalla 67% ja Helsingin Sanomissa 52,5%) on kuitenkin kovan journalismin tunnusmerkit täyttäviä. Voidaan siis todeta, että tabloidisaatio on uutisoinnissa läsnä, mutta se ei ole niskan päällä.

On myös syytä muistaa, että tabloidisaatiopiirteet Maaseudun Tulevaisuuden ja Helsingin Sanomien presidentinvaaliuutisoinnin yhteydessä keskittyvät painavasti horse race -journalismin piiriin, mitä voidaan selittää paitsi yleisen journalistisen tabloidisoitumiskehityksen, myös presidentinvaalien henkilökohtaisuutta ja kilpailuasetelmaa korostavan luonteen kautta.

Presidentinvaalien kohdalla kannattaa muistaa, että myös itse vaaliasetelma, ja eritoten presidentinvaalien luonne henkilövaalina, on omiaan korostamaan viihteellisyyttä uutisoinnissa. Tässä kohdin on hieman vaikeaa hahmottaa, missä menee raja suurpiirteisesti määritellyn journalistisen tabloidisaation ja henkilövaaliasetelmaan liittyvän viihteellistymisen välillä. Vaaliasetelma on myös omiaan ruokkimaan ”horse race” -tyyppisiä elementtejä, jotka muunlaisessa poliittisessa tilanteessa ovat poliittisen journalismin kovan ytimen näkökulmasta varsin vieraita.

Populaarijournalismin revittelevimmät piirteet, kuten skandaalit, tunteisiin vetoaminen ja äärimmäisyys, ovat molempien lehtien uutissivuilla marginaalissa. Tabloidisoitumista lehtien sivuilla on, mutta sen ilmeneminen ei pääsääntöisesti ole tarkasteltavien lehtien kontekstissa järin räikeäpiirteistä.

Esittelin alaluvuissa 5.1–5.7 tabloidisen ja kovan journalismin esiintymistä limittäin ja rinta rinnan. Nähdäkseni ja uskoakseni tabloidisaation yleistyminen poliittisessa journalismissa tulee merkitsemään yhä useammin juurikin tämän kaltaista yhteiseloja ja symbioosia tabloidisen ja eitabloidisen sisällön kesken. Parhaimmillaan tämän kaltaiset uutisjutut ovat luettavuudeltaan perinteisiä uutisartikkeleita sujuvampia ja kiinnostavampia, mutta poliittinen kova sisältö ei haudatu taka-alalle vaan pääsee oikeuksiinsa.

Pahimmillaan tabloidisaatio saa perinteisten kovien uutisjournalististen tuotteiden sisällön muistuttamaan, ajan saatossa, likeisesti keltaisen lehdistön sivuja. Tämä siis olettaen, että tabloidinen kehityskulku jatkuisi ja voimistuisi kovan journalismin tunnuspiirteiden kustannuksella. Erikseen esittelyyn irrottamani Helsingin Sanomien tabloidisaatiopiirre ”kampanjoiden puheenaihejutut” kuvaa tätä kehityskuvaa kenties paljaimmin. Pahimmillaan uutisointi alkaa näperrellä triviaalien pikkuseikkojen ympärillä, kirjaimellisesti poliittisten kampanjoiden pinta-kiilossa ja -kuorutuksessa, ja syvällisempi yhteiskuntapoliittinen viesti katoaa hukkuen olemattomiin.

Jälleen keskustelun voi, näin haluttaessa, kääntää pääläelleen. Mitä olisi sellainen kova journalismi, jossa kaikki viihteellisyys ja etäisestikin tabloidisaatioon viittaava on tyystin kitketty? Todennäköisesti sellainen sanomalehti olisi varsin väritöntä ja tylsää luettavaa. Tabloidisaatiota ei kannattaisi mielestäni pitää yksinomaan viruksenkaltaisena uhkana, joka ujuttautuu sisään laatujournalismiin ja ajan saatossa syövyttää sen. Tabloidisaatio on yksi osa journalistista evoluutiota, joka on jatkunut jo vuosisatojen ajan. Maailma, eikä myöskään journalismi, ole mikään staattinen monoliitti, vaan pikemminkin alituisessa muutoksessa virtaava monisäikeinen kokonaisuus. Katsoisin, että ylipäätään olisi tärkeää ylläpitää journalistisen ammattikunnan sekä journalismia tutkivan tiedeyhteisön välistä ja sisäistä keskustelua siitä, millaista laadukkaan journalismin kuuluisi olla, ja miten journalistisia ihanteita kohti saatetaan edetä muuttuvassa maailmassa. Tabloidisaatio kylläkin voi muuttua uhkaksi, jos journalistiset ihanteet ja perusteet ovat päässeet liiaksi rapautumaan, ja perinteisissä laatulehdissä ei ole enää halua pitää kiinni hyvästä journalistisesta tavasta. Tällöin ongelmat ovat kuitenkin olemassa paljon syvemmillä, kuin yksittäisen havaittavan ilmiön tasolla.

Vaikka tabloidisoitumisen piirteet eivät luultavasti tule kaikkein vahvimmin esiin politiikan journalismissa, viime vuosina tabloidisoitumiskritiikki on kohdistunut paljolti juurikin politiikan uutisoinnin viihteellistymistä kohtaan. Tästä syystä poliittista journalismia voikin pitää otollisena maaperänä tabloidisaatiotutkimukselle.

Mitä varsinaiseen vaalijournalismiin tulee, käy tutkimusaineistoni myötä varsin selväksi, ettei täysin neutraalia poliittista journalismia ole olemassakaan. Yksittäisten toimittajien henkilökohtaiset arvotukset ja painotukset heijastuvat kautta linjan uutisteksteihin. Myös tutkittavien lehtien edustama yleinen maailmankuva ja laajempi taustakonteksti luovat pohjan, jossa tietyn tyyppinen uutisointi saattaa itää.

Journalismi Suomessa on usein ja enimmälti puoluepoliittisesti sitoutumatonta, mutta harvoin jos koskaan tyystin puolueetonta. Journalismi muovaa poliittisia asetelmia, mutta myös poliittiset liikehdinnät ohjaavat journalismin suuntaa. Syntyy kehä, jossa on ajoittain vaikeaa saada kiinni siitä, kumpi lopulta tulikaan ensin, muna vaiko kana.

Journalismi ei ole staattista. Journalismi ei myöskään tapahdu missään omassa tyhjiössään, vaan on jatkuvassa kanssakäymisessä ympäröivän maailman tapahtumien, ilmiöiden ja virtausten kanssa. Yhteiskuntapolitiikka kaikkineen on Suomessa 2000-luvun kuluessa selkeästi muuttunut mediavetoisemmaksi. Kun yhteiskunta medioituu, myös yhteiskunnallisten ja poliittisten toimijoiden pitää, tai vähintäänkin kannattaa, hankkia taitoja, joilla luovia muuttuneessa toimintaympäristössä.

Median vaikutusvalta poliittisen todellisuuden muovautumisessa on merkittävä. Esimerkiksi presidentinvaaleissa 2012 ne ehdokkaat, jotka onnistuivat hallitsemaan mediapresenssiään, kehittämään ja jalostamaan julkisuuskuvansa mielensä mukaan sekä pysymään ratkaisevina vaaliviikkoina myönteissävytteisissä otsikoissa, myös menestyivät vaaleissa. Toisaalta sellainen poliitikko, joka ei koe uutta toimintaympäristöä omakseen, vaan pikemminkin lähtee kulkemaan vastakarvaan suhteessa mediaan, saatetaan ampua seulaksi.

7.2 Lopuksi

Pro gradu -työni kirjoittaminen ja viimeistely on ollut pitkälinen ja työläs prosessi, jota ovat kohdallani hidastaneet työ- ja opiskeluelämän käänteet ja velvoitteet, kuten vaihto-opiskelu sekä sittemmin päivätyöni journalistina.

Koen tutkimusaiheeni, politiikan journalismin tabloidisaatio presidentinvaaleissa 2012, kiinnostavaksi ja edelleen ajankohtaiseksi myös nyt vuonna 2015. Varsinaisesta tutkimusaineistoni syntyhetkestä, presidentinvaaliuutisoinnin yhteydessä, on kulunut jo yli kolme vuotta, mutta journalismin ja poliittisen journalismin tabloidisaatio ei ole ilmiönä kadonnut maailmasta ja Suomesta minnekään.

Tutkimuksessani keskityin perinteisen printtimedian piirissä esiintyviin politiikan uutisjuttuihin. Poliittinen mediajulkisuus on kehittynyt Suomessa viime vuosina kiihtyvällä tahdilla entistä multimediaalisempaan ja monialaisempaan suuntaan. Esimerkiksi sosiaalisen median tutkimus poliittisen journalismin tabloidisaation yhteydessä voisi olla paikallaan. Twiitti-julkisuus nousi uuteen kukoistukseensa erityisesti pätkäpääministeriksi jääneen Alexander Stubbin (kok.) lyhyellä valtakaudella. Poliittista todellisuutta synnytetään ja muovataan ylipäättään yhä moninaisemmilla areenoilla. Perinteinen printtimedia, mediatoimijoiden verkkosivut sekä sosiaalinen media muodostavat monisyisen verkoston, jonka syövereissä poliittinen julkisuus hakee muotoaan.

Pro gradu -työni ei anna lopullisia vastauksia journalismin ja tabloidisaation olemukseen, mutta toivon, että se voi omalta osaltaan valottaa tiettyjä osa-alueita, joita vuoden 2012 uutisointi kantoi sisällään ja samalla kartoittaa ajan journalistisia virtauksia ja trendejä. Toivoakseni tutkimukseni voisi myös toimia omalta osaltaan keskustelunavauksena, osana laajempaa tabloidisaatiotutkimuksen ansiokasta perinnettä.

LÄHDELUETTELO

Kirjallisuutta

Alasuutari, Pertti (2011): *Laadullinen tutkimus 2.0*. Tampere: Vastapaino.

Aslama, Minna ja Jääsaari, Johanna (1997): *Kirsi, kiintiöt ja populaari julkisuus: avoimien vai suljettujen silmien politiikka?* *Politiikka: Valtiotieteellisen yhdistyksen julkaisu* 39:3.

Autio, Sari & Riskalli, Elina (2011): *Mediaatio*. Helsinki: Lasten keskus.

Chandler, Daniel & Munday, Rod (2011): *Oxford Dictionary of Media and Communication*. Oxford University Press.

Curran, James & Morley, David (2007): *Media and cultural theory*. London and New York: Routledge.

Herkman, Juha (2001): *Audiovisuaalinen mediakulttuuri*. Tampere: Tammer-paino.

Herkman, Juha (2005): *Kaupallisen television ja iltapäivälehtien avoliitto*. Median markkinointuminen ja televisioituminen. Tampere: Vastapaino.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha (1998): *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.

Giddens, Anthony (1992): *The Transformation of Intimacy. Sexuality, Love and Eroticism in Modern Societies*. Cambridge: Polity Press.

Grönfors, Matti (1982): *Kvalitatiiviset kenttätutkimusmenetelmät*. Helsinki: WSOY.

Heikkilä, Heikki (2001): *Ohut ja vankka journalismi. Kansalaisuus suomalaisen uutisjournalismin käytännöissä 1990-luvulla*. Akateeminen väitöskirja, Tampereen yliopisto, Tiedotusopinlaitos.

Hietala, Veijo (2007): *Media ja suuret tunteet. Johdatusta 2000-luvun uusromantiikkaan*. Helsinki: BJT Finland Oy.

Isotalus, Pekka & Borg, Sami (toim.) (2006): *Presidentinvaalit 2006*. Helsinki, WSOY.

Kantola, Anu & Mörä, Tuomo (1988): *Journalismia! Journalismia?* Juva: WSOY.

Kantola, Anu, Inka Moring & Esa Väliverronen (1998): *Media-analyysi. Tekstistä tulkintaan*. Tampere: Tammer-paino.

Kivioja, Pasi (2008): *Iltapäivälehdet mediakentän ja yhteiskunnan muutoksessa*. Tampereen yliopisto: tiedotusopin laitos.

Kunelius, Risto (2010): *Viestinnän vallassa. Johdatusta joukkoviestinnän kysymyksiin*. WSOY.

Kyngäs, Helvi & Liisa Vanhanen (1999): *Sisällön analyysi*. Hoitotiede 11, 3 – 12.

Mannermaa, Sanna (2008): *Arkiveisujen ja pennilehtien perilliset. Pienet sensaatiot Helsingin Sanomissa, Iltalehdessä ja OHO! -lehdessä*. Tiedotusopin pro gradu –tutkielma.

Mörä, Tuomo, Inka Salovaara-Moring & Sanna Valtonen (toim.) (2004): *Mediatutkimuksen vaeltava teoria*. Helsinki: Gaudeamus.

Nieminen, Hannu & Pantti, Mervi (2012): *Media markkinoilla. Johdatus joukkoviestintään ja sen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.

Pietilä, A-P (2007): *Uutisista viihdettä, viihdeestä uutisia*. Jyväskylä: Gummerus.

Pernaa, Laaksovirta, Lumme (2007): *Ensimmäinen ja neljäs valtiomahti*. Helsinki: Edita Prima Oy.

Pietikäinen, Mäntynen (2009): *Kurssi kohti diskurssia*. Vastapaino.

Poranen, Katariina (2013): *Etelän medialle keskusta on helppoa riistaa. Tulkintoja etelän mediasta: poliitikkojen ja toimittajien käsityksiä sekä kehysanalyysi keskustapuolueen kesäkuun 2010 puoluekokouksen julkisuudesta Aamulehdessä, Helsingin Sanomissa ja Ilkassa*. Tiedotusopin pro gradu -tutkielma.

Puhakka, Kimmo (2001): *Laivanhylky on loputon uutislähde. Viinakaljaasi Jönköpöpingin uutisointi esimerkkinä sanomalehtien tabloidisaatiosta*. Tiedotusopin pro gradu -tutkielma.

Rantanen, Eeva (2003): *Tabloidisaatio ja televisio. Tapaustutkimus MTV3:n uutisista*. Tiedotusopin pro gradu -tutkielma.

Saari, Heikki (2010): *Median jahtaamat*. Moreeni.

Sparks, Colin (2000): *The Panic over Tabloid News. Teoksessa Tabloid Tales. Global Debates over Media Standards*. Toim. Colin Sparks and John Tulloch. 2000, USA.

Stanyer, James (2013): *Intimate Politics: Publicity, Privacy and the Personal Lives of Politicians in Media Saturated Democracies*. University of Loughborough.

Syrjälä, Hanna (2007): *Väkivalta lööppijulkisuudessa*. Tiedotusopin pro gradu -tutkielma.

Tumber, Howard (2004): *Scandal and Media in the United Kingdom. From Major to Blair*. *American Behavioral Scientist* 47:8, 1122-1137.

Tuomi, Jouni & Anneli Sarajärvi (2009): *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Vehkoo, Johanna (2011): *Painokoneet seis! – Kertomuksia uuden journalismin ajasta*.

Vihavainen, Suvi (2011): *Kympin naiset. Haastattelututkimus sanomalehtien toimituksellisen keskijohdon nuorista naispäälliköistä*. Tampereen yliopiston viestinnän, median ja teatterin yksikkö. Pro gradu -tutkielma

Väliverroinen, Esa (2009): *Journalismi murroksessa*. Gaudeamus.

Ylönen, Pekko (2008): *Einesruokaa vai gurmeeta? Pomotoimittajien näkemyksiä hyvästä journalismista. Pro gradu -tutkielma.*

Verkkolähteet

<http://www.journalistiliitto.fi/@Bin/3734721/Journalistin+ohjeet+2011.pdf>

Lähde: Eduskunnan sivuilla kansanedustajat 1907 - <http://www.eduskunta.fi/thwfakta/hetevkau/hex/hxent.htm> (Viitattu 12.2.2014)

Uusi Suomi, 2011. <http://www.uusisuomi.fi/kotimaa/113502-nyt-se-on-varmaa-niinisto-pyrikii-presidentiksi> (Viitattu 15.3.2014)

Helsingin Sanomat, 2011. <http://www.hs.fi/politiikka/artikkeli/MTV3n+presidenttigallup+Niinist%C3%B6n+suosio+kaventunut+hieman/1135268611969> (Viitattu 1.4.2014)

Iltasanomat, 2011. <http://www.iltasanomat.fi/kotimaa/art-1288408823166.html> (Viitattu 1.4.2014)

Suomen Keskustan www-sivut, 2011. <http://www.keskusta.fi/Suomeksi/Ajankohtaista/Uutiset/Etusivun-uutisia?showmodul=149&newsID=e89c8640-fa2e-488f-b492-d2b45eae9c96> (Viitattu 12.4.2014)

Paavo Väyrysen blogi, 2012. <http://vayrynen.com/blogi-1/presidenttina-vastustan-tiukasti-keskittamispolitiikkaa> (Viitattu 1.3.2014)

Juha-Pekka Raeste, 2011. <http://www.hs.fi/politiikka/a1305549367256> (Viitattu 5.3.2014)

Pentti Manninen, 2012. http://www.suomenmaa.fi/etusivu/v%C3%A4yrynen_kannatus_nousee_yh%C3%A4_5642805.html (Viitattu 1.3.2014)

Helsingin Sanomat, 2011. <http://www.hs.fi/politiikka/artikkeli/MTV3+Sinem%C3%A4ki+vahvistaa+Haaviston+presidenttiehdokkuuden/1135264050093> (Viitattu 2.4.2014)

Pekka Haaviston blogi, 2012. <http://haavisto2012.fi/2011/12/pekka-haaviston-uudenvuodenpuhe/> (Viitattu 2.4.2014)

Laura Häkli, 2012. <http://www.vihrealanka.fi/henkil%C3%B6t/mutta-kuka-kumma-on-antonio> (Viitattu 3.4.2014)

Marjo Ollikainen, 2012. <http://www.hs.fi/politiikka/a1305552574421> (Viitattu 7.3.2014)

Yle, 2011. http://yle.fi/uutiset/perussuomalaisten_vaalivoitto_herattaa_huomiota_maailmalla/5345110 (Viitattu 15.5.2014)

Pekka Kinnunen, 2012. http://yle.fi/uutiset/haavisto_kiri_presidenttikyselyn_kakokoseksi/3152971 (Viitattu 19.3.2014)

Markku Huusko, 2011: <http://www.uusisuomi.fi/kotimaa/116260-lipponen-kilahti-hblssa-%E2%80%9Daamulehtea-johdetaan-pimeyden-ytimesta%E2%80%9D> (Viitattu 20.2.2014)

Helsingin Sanomat, 2012: <http://www.hs.fi/politiikka/Arhinm%C3%A4ki+syytti+muita+ehdokkaita+Naton+salarakkaiksi+/a1305549707870> (Viitattu 15.3.2014)

Ylen vaalitulospalvelu, 2012: http://yle.fi/vaalit/tulospalvelu/2012/presidentinvaali/ensimmainen_vaali/ehdokkaiden_kannatus.html (Viitattu 13.2.2014)

Pirita Seitamaa-Hakkarainen, 2012: http://www.academia.edu/589363/Kvalitatiivinen_sisallon_analyysi (Viitattu 14.4.2014)

KMT-lehdistötiedote, 2013: http://www.levikintarkastus.fi/mediatutkimus/KMT_Lehdistotiedote_17.09.2013.pdf (Viitattu 20.4.2015)

Helsingin Sanomien pääkirjoitus, 2011. <http://www.hs.fi/paakirjoitukset/Pekka+Haavisto+%C3%A4lykk%C3%B6jen+ehdokas/a1305548274920> (6.3.2014)

Levikkitietokanta, 2014: <http://www.levikintarkastus.fi/levikkitietokanta/index.php> (Viitattu 20.4.2015)

http://www.levikintarkastus.fi/mediatutkimus/KMT_Lehdistotiedote_17.09.2013.pdf (Viitattu 22.4.2014)

Maaseudun Tulevaisuus -lehden verkkosivut, 2013.

<http://www.maaseuduntulevaisuus.fi/maaseutu/p%C3%A4%C3%A4toimittaja-kontro-mt-on-huutavan-%C3%A4%C3%A4ni-er%C3%A4maassa-1.39864> (Viitattu: 10.2.2014)

Katariina Poranen, 2013. <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/84890/gradu06960.pdf?sequence=1> (Viitattu: 29.1.2014)

Oma aiempi tutkimus

Koivula, Jukka (2011): Harjoitteluraportin teema-haastattelu. Haastateltavana Maaseudun Tulevaisuuden päätoimittaja Lauri Kontro. (TIEDAJ6a).